

DUHOVSKI POSLOVNIK.

SESTAVIL
MARTIN POČ,
VAŠKI ŽUPNIK.

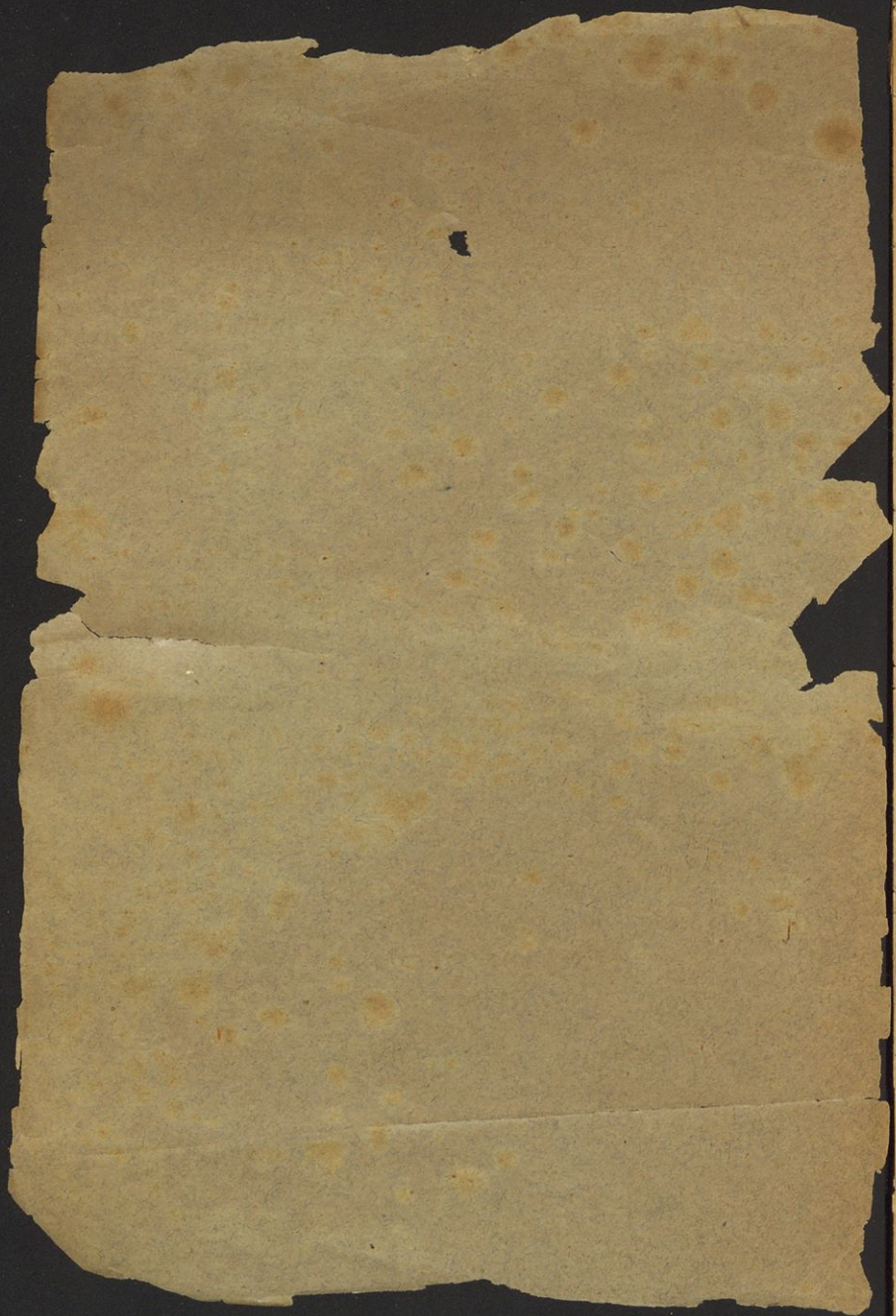

I.

IZDALO „KATOLIŠKO TISKOVNO DRUŠTVO“

V LJUBLJANI, 1892.

TISEK „KATOLIŠKE TISKARNE“

DUHOVSKI
POSLOVNIK.

SESTAVIL

MARTIN POČ,

VAŠKI ŽUPNIK.

IZDALO KATOLIŠKO TISKOVNO DRUŠTVO.

V LJUBLJANI.

TISEK KATOLIŠKE TISKARNE.

1892.

DUHOVSKI

POBROVNIK.

1870

PROJEKT

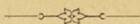
7. FEBRUAR

1870

Predgovor.

V obče bi bilo skoraj brezpotrebno novo knjigo spisavati za uradno poslovanje duhovnih pastirjev, kajti poleg cerkvenega prava je dobrih nemških knjig te vrste na izbiro. In dokler je bil med nami Slovenci uradni jezik nemški, so tudi zadostovale. A današnji čas terja, in bo menda vedno bolj terjal od duhovnikov po Slovenskem, da se pri svojem pisarniškem delovanju poslužujejo materinščine. To opravičuje izdajo slovenskega navoda za uradno poslovanje — »Duhovski Poslovnik« — s čemur, menim, da sem ustregel svojim sobratom.

Oziral sem se pri sestavi knjige na ukaze in navade svoje domače škofije, kâtere nam podaje ukazni list (Kirchliches Verordnungsblatt für die Laibacher Diöcese) od leta 1863 do 1875, in od tod naprej škofijski list (Laibacher Diöcesanblatt). Ravno tako navajam tudi določila iz navoda za cerkvena sodišča v zakonskih zadevah (instructio pro judiciis ecclesiasticis) in iz navoda za oskrbovanje cerkvenega premoženja za ljubljansko škofijo (Anweisung zur Verwaltung des Kirchen-, Stiftungs- und Pfründen-Vermögens in der Laibacher Diöcese) iz leta 1860. Škofijskih listov drugih slovenskih vladikovin nisem imel pri rokah. Menim pa, da ni kaj razlike med nami. Ukazi so večinoma

povsod eni in isti. Navajam jih z datumom in številko pod črto, da jih je lahko poiskati in se jim posamezni slučaji prilagodijo.

Odbor »Katoliškega tiskovnega društva« je blagovoljno prevzel zalogo knjige in oskrbel, da so jo pregledali duhovniki-veščaki. Bodi mu s tem izrečena zahvala za njegov trud.

»Duhovski Poslovník« pa pomagaj vsem mojim so-bratom, slovenskim duhovnikom, zlasti začetnikom v duhovno-pastirski službi pri oskrbovanji vedno se množočih uradnih pisarij.

NA VAČAH, meseca oktobra 1892.

M. P.

KAZALO.

	Stran
Uvod	1
§ 1. Vsebina poslovnih spisov	3
§ 2. Vnanja oblika poslovnih spisov	4
§ 3. Naslovi	9
§ 4. Kolekovanje	10
§ 5. Poštšina.	11
§ 6. Župni arhiv	12
§ 7. Razdelitev	12

PRVI DEL.

Splošna pravila o posameznih spisih.

I. Spisi, ki se pošiljajo na urade.

§ 8. Prošnje in njim podobni spisi	13
§ 9. Poročila in njim slični spisi	16
§ 10. Zapisnik	18
§ 11. Prepis in izpis	20
§ 12. Spričalo	21

II. Zasebna pisma.

§ 13. Pogodbe	21
-------------------------	----

A) Dvostranske pogodbe.

§ 14. Kupilo	23
§ 15. Menjava	29
§ 16. Rabokup, najem in zakup	31
§ 17. Stavbina pogodba	36
§ 18. Poravnava (nagodba)	38

B) Enostranske pogodbe.

Stran

§ 19. Daritev	39
§ 20. Dolžno pismo	40
§ 21. Odstopni list	40
§ 22. Poroštveno pismo	41
§ 23. Pooblastilo	42
§ 24. Položno pismo	42
§ 25. Zavezno pismo	44
§ 26. Pobotnica, prejemno potrdilo	44
§ 27. Prejemni list, potrdilo	45
§ 28. Charta bianca	45
§ 29. Oporoka	46

 DRUGI DEL.

 Poslovanje v dušnem pastirstvu.

I. Poglavje.

Poslovanje, zadevajoče osebo duhovnikovo.

§ 30. Prošnja za sprejem v duhovniški stan	52
§ 31. Prošnja za izpustnico	53
§ 32. Prošnja za sprejem v tujo škofijo	54
§ 33. Spričalo o posvečenji	54
§ 34. Prošnja za sodnost	54
§ 35. Prošnja za dovoljenje začasno zapustiti bivališče	54
§ 36. Prošnja za pregled od ponavljenja konkurza	55
§ 37. Prošnja za podelitev nadarbine	55
§ 38. Prošnja za premeščenje	56
§ 39. Odpoved na nadarbino	57
§ 40. Prošnja za oproščenje a jejunio naturali	60

II. Poglavje.

Poslovanje v dušnem pastirstvu.

§ 41. Župnijski zapisniki	60
§ 42. Župne matice	61

A. Rojstva in krsti.

Stran

§ 43. Splošno o vpisu v rojstno in krstno knjigo	65
§ 44. Rojstni kraj	67
§ 45. Rojstno ime	67
§ 46. Krst otrok drugovercev in iz civilnega zakona	68
§ 47. Krst odraščanih drugovercev	69
§ 48. Otroci zakonskih starišev	74
§ 49. Krst otrok, katerih starišev duhovnik ne pozna	76
§ 50. Nezakonski otroci	77
§ 51. Pozakonitev otrok	79
§ 52. Krstni botri	81
§ 53. Babica	82

B. Poroke.

§ 54. Splošno o vpisih v poročno knjigo	82
§ 55. Izpraševanje zaročencev	84

A) Kanonični in državni zadržki.

§ 56. Krvno sorodovinstvo	86
§ 57. Svaštvo	89
§ 58. Prešestvo	92
§ 59. Umor zakonskega tovariša brez prešestva	95
§ 60. Pomota	95
§ 61. Sila in strah	96
§ 62. Nezmožnost	96
§ 63. Nedostatek zmožnosti za privoljenje	98
§ 64. Nedoraslost	98
§ 65. Otmica	99
§ 66. Zakonska vez	99
§ 67. Višje posvečenje in slovesne oblube	101
§ 68. Razlika vere med krščenim in nekrščenim	101

B) Zgolj državne ženitbene zabrane.

§ 69. Mladoletnost in nesamostojnost	102
§ 70. Politično dovoljenje za zakon	105
§ 71. Vojaštvo	108
§ 72. Obrok vdovstva	111
§ 73. Kaznjiva vdeležba vzroka zakonske ločitve	111

C) Zgolj kanonični razvezalni zadržki.

	Stran
§ 74. Pomota o suženstvu	112
§ 75. Duhovno sorodstvo	112
§ 76. Postavno sorodstvo in svaštvo	113
§ 77. Svaštvo iz nedopuščene zaveze	114
§ 78. Zadržek javne spodobnosti	115
§ 79. Pogoj	116

D) Zgolj cerkvene zakonske zabrane.

§ 80. Zaroke	116
§ 81. Neslovesne obljube	122
§ 82. Posvečeni čas	123
§ 83. Mešani zakon	124
§ 84. Cerkvena prepoved	131
§ 85. Izpraševanje iz krščanskega nauka	133
§ 86. Spoved in obhajilo	135
§ 87. Listine, katere morajo donesti zaročenci	136
§ 88. Oklici	140
§ 89. Spregled zadržkov in vzroki spregleda	148
§ 90. Prošnja za spregled	153
§ 91. Izvrševanje spregleda	160
§ 92. Poroka	162

E) Poslovanje o zadržkih in pritežnostih po sklenjenem zakonu.

§ 93. Poveljavljenje neveljavnih zakonov	167
§ 94. Razveza neveljavnega zakona	174
§ 95. Ločitev od mize in postelje	175
§ 96. Nova poroka vsled proglastitve za mrtvega	181

F. Pogrebi.

§ 97. Mrtvaška "knjiga	182
§ 98. Pokopališče	185
§ 99. O pogrebih posebej	186

G. Izpisi iz matic.

§ 100. Splošno o teh izpisih	190
§ 101. Prepisi in izkazi iz matic	199

H. Drugi posli duhovnega pastirstva.

Stran

§ 102. Državna bramba pri spolnovanji verskih dolžnosti . . .	202
§ 103. Šola	203
§ 104. Poverjevanje pokojninarskih pobotnic	204
§ 105. Oskrba vbogih	206
§ 106. Nadzorovanje nravnosti	207
§ 107. Bratovščine	209

TRETJI DEL.

Cerkveno in nadarbinsko premoženje.**I. P o g l a v j e.****O cerkvenem premoženji.****A. Pridobava cerkvenega premoženja.**

§ 108. Pravica pridobivanja cerkvenega premoženja	213
§ 109. Priposestvanje	213
§ 110. Davščine	215
§ 111. Konkurenca	216

B. Oskrbovanje cerkvenega premoženja.

§ 112. Komu pripada to oskrbovanje	222
§ 113. Inventar (popis premoženja)	226
§ 114. O shrambi cerkvenega premoženja	236
§ 115. O ohrambi založnega premoženja	236
§ 116. Dnevnik	240
§ 117. Zapisnik o vplačanih obrestih in zakupninah	242
§ 118. Cerkveni izdatki	242
§ 119. Prošnja za dovoljenje nezistemovanih izdatkov	243
§ 120. Obrestonosno nalaganje cerkvenega premoženja na javne obveznice	244
§ 121. Posojila na hipoteke	245
§ 122. Odpoved cerkvenih terjatev	249
§ 123. Izterjatev cerkvenih dohodkov, glavnih in pravic	253
§ 124. O nakupu javnih obligacij	260

VIII

C. Cerkevne ustanove.

	Stran
§ 125. O zavarovanji ustanovnega premoženja	265
§ 126. Namenilno pismo	268
§ 127. Sprejemno pismo	270
§ 128. Spolnovanje ustanovne dolžnosti	274
§ 129. Stroški ustanavljanja	275

D. Cerkvni računi.

§ 130. Sklepanje cerkvenih računov	276
§ 131. Izdelava cerkvenih računov	278
§ 132. Izkaz o nepremičninah	278
§ 133. Izkaz o stanji ustanovnih glavníc	282
§ 134. Izkaz o stanji svojinskih glavníc	283
§ 135. Izdelava računa	283
§ 136. Posnetek iz cerkvenega računa	293
§ 137. Izkaz o priraščaji in odpadku inventarijalne imovine .	295

II. Poglavje.

O nadarbinskem premoženji.

§ 138. Kaj je nadarbinsko premoženje	297
§ 139. Oskrbovanje nadarbinskega premoženja	297
§ 140. Vživanje nadarbinskega nepremičnega premoženja . .	299
§ 141. Drugi nadarbinski dohodki	299
§ 142. O spreminjavah v plačilih	305
§ 143. Izterjatev duhovskih plačil	305
§ 144. Kongrua	306
§ 145. Priznatek	307
§ 146. Kako izdelati priznatek	314
§ 147. Oskrbovanje (provizija) nadarbinskega premoženja ob izpraznjeni službi	319
§ 148. Interkalarni račun	323
§ 149. Umeščenje	328
§ 150. Vzdrževanje cerkvenega osebja	332
§ 151. Duhovski in cerkveni davki	333

Popravki in dostavki.

Obrazci.

U v o d.

§ 1.

Vsebina poslovnih spisov.

Rer izrek: *litera scripta manet* zmiraj v veljavi ostane, zato se mora pri poslovnih spisih paziti na notranjo kakovost in vnanjo obliko. Da morajo taki spisi pisani biti v pravilnem jeziku, t. j. v takem, kakoršnega se najboljši pisatelji poslužujejo, mi ni treba mnogo dopovedovati. Vendar se je pa treba tudi tukaj ogibati v obče še nesprejetih novotarij, kakor vže splošno opuščenih zastaranih besed. V latinskem in nemškem jeziku se rabijo v poslovnih spisih tehnični izrazi (termini tehnici), kateri se ne morejo opustiti, ker zaznamujejo določen pojem ter so zato v Avstriji celó zapovedani.¹⁾ Tudi v spisih na rimsko kurijo je potreba, da se rabijo, ker pojem najbolje označujejo, varujejo nedorazumenja, ter jih tirjajo uradi. Pa tudi v našem jeziku ne bo takih izrazov opuščati, kedar se ukoreninijo, akoravno bi bili sem ter tje neokretni.

Slovenski jezik ne prenaša predolгих in zavutih stavkov. Saj tudi uradni spisi tirjajo razločnost, popolnost, pa vendar kratkost in jedrovitost.

Če tirja vsak slog *dostojnost*, je tirja še posebno slog duhovskega urada. V njem naj se ne kaže niti strast, niti lahkomišljena šala, niti zbadljivost. Tako imenovana »pooščena peresa« niso torej mnogokrat na pravem mestu. Zlasti se je ogibati neolikanih izrazov. Kedar se morajo take ali še celó opolzle besede navesti, n. pr. ob zaslišanju zakonskih, naj se tako navedó, da se razvidi, da niso pisateljeve.

Poleg tega naj se pisatelj ozira na svojo stopnjo in na stopnjo tistega, kateremu piše. Ako sta *drug drugemu enaka*, naj bo slog spoštljiv; je pisatelj *višji* od nagovorjenega, ali nagovorjeni celó njegov podložen, naj vlada v slogu *vznositost* v menji s pristopnostjo, da budi zaupljivost; slog namenjen na *vikši urad* naj kaže spoštovanje. Pravo mero v zadnjem slučaju daje bolj ali manj visoka stopnja nagovorjenega. Zmiraj je pa boljše več, kakor manj, vendar naj se ta *več* ne sprevrže v prilizovanje.

¹⁾ Resol. 14. jun. 1784.

Uradi enake stopnje, kakoršni so ordinarijat in deželna vlada, župni urad in okrajno glavarstvo, si dopisujejo po *službenih dopisih* ali *notah* (glej § 9). V teh se rabijo izrazi dvornosti, *štejem si v čast* (sich beehren), *v službeni prijaznosti javiti* (in Dienstfreundschaft mittheilen), *prosim vljudno, naj se blagovoljno ukrene* (das diensthöfliche Ersuchen stellen, etwas gefälligst veranlassen zu wollen). Dopis, na kateri se odgovarja, se imenuje *cenjen, velecenjen* (geschätzt, sehr geschätzt), n. pr. *Na velecenjeni dopis z dné . . . se odgovarja* (In Erwiderung der sehr geschätzten Note vom), *Spolnovaje željo, naznanjeno v cenjenem dopisu z dné . . . si šteje podpisani župni urad v čast vljudno naznaniti* (dem in der geschätzten Zuschrift vom . . . gestellten Ansinnen entsprechend, beehrt sich das gefertigte Pfarramt mitzutheilen).

Ti izrazi se pa ne rabijo, kedar se dopisuje na višje urade. Tedaj se mora reči: *z globokim spoštovanjem podpisani župni urad javlja prepokorno* (das ehrfurchtsvollst gefertigte Pfarramt berichtet gehorsamst), *prosi, naj se mu milostno dovoli* (bittet um gnädige Bewilligung), *prosi preponižno* (stellt das unterthänigste Ansuchen), *javlja prepokorno* (meldet gehorsamst), *prosi z vsem spoštovanjem, naj se premilostno ukrene* (bittet ehrfurchtsvollst, etwas gnädigst veranlassen zu wollen). Razpis, ukaz, odlok višje gosposke se imenuje *visoki, milostni* (hoch, gnädig), n. pr. *Spolnovaje povelje izdano z visokim razpisom z dné . . .* (dem im hohen Erlasse vom . . . ertheilten Auftrage entsprechend).

Velja pa v pisavi paziti tudi na to, kako o drugih govorimo, posebno o uradih proti tem, katerim pišemo. Če je urad, o katerem pišemo, enak tistemu, kateremu pišemo, ali mu še celó podložen, ga imenujemo samo z imenom brez vsega naslova, n. pr. *dekanjski urad*, ali *c. kr. okrajno glavarstvo*, kedar n. pr. pišemo škofijstvu. Če je pa urad, o katerem pišemo, višji od onega, kateremu pišemo, potem pa ne smemo nikoli opuščati častnega naslova. Ko pišemo tedaj dekanjskemu uradu ali okrajnemu glavarstvu, govorimo vselej o *visokočastitem ordinarijatu*, ali *visoki c. k. deželni vladi*.

Kedar govori pisatelj o sebi, naj se zdrži vselej lastne hvale, posebno v prošnjah naj si ne tirja posebne odlike ali pohvale. V prošnjah naj se navedó dogodki po resnici, naj se obložé z dotičnimi listinami, in sodba se drugim prepusti.

Če je treba o čem svoje mnenje navajati, naj se to ne vsiljuje, nego velikoveč podpre z dokazi. Uraden slog tirja pri nasvetih podložnikov izraze: *po moji skromni misli . . ., kakor ponižno podpisani méni . . ., ako smem svoje mnenje izraziti . . .*

Pri ugovorih na višje urade se proti nagibom razsodbe nasprotni uzroki navajajo kot dvomi. Uzroke nasproti staviti ne velja, ker se s tem žali skromnost, kakoršno je podložni vikšemu dolžan.

Uradna pisma nimajo navadnih pisemskih sklepov.

§ 2.

Vnanja oblika poslovnih spisov.

Uradni spisi tirjajo enako velikost papirja, da se lože spravijo, to je tako imenovana službena oblika, znašajoča 34 *cm* višočine in 21 *cm* širjave.¹⁾ Papir naj je čist, bel, tinta črna, kakoršna naj se sploh rabi po duhovskih uradih, ker njih spisi so za pozna leta. Piše naj se lepo, da se lahko bere; naj se ne izstrguje, pa tudi ne prečrtuje in ne vtikajo besede med vrste.

Prošnje se pišejo na pôle po sredi preganjene; spis pride na desno stran, naslov pa se piše po vsi širjavi pôle, datum pride na koncu na levo stran, na desno podpis. Drugi spisi na urade se sedaj po navadi pišejo po vsi pôli, vendar tako, da se na levi strani za tri prste prostora pušča, ravno tako med naslovom in začetkom spisa. Če se cela stran popiše, naj ne sega spis prav do konca, nego tudi spodaj naj se prostor pusti. Na drugi strani se prične pisati tam, do koder je segla na prvi strani prva vrsta. Zadnja stran ostane nepopisana za nadglavje (rubrum).

Če je treba za spis več pôl, se spnó. Ker se pa pri dolgih spisih ne vé, koliko pôl se bo porabilo, se spiše najprej čela pôla, potem zopet druga itd., na zadnje se pa za nadglavje, ako zadnja stran ni več čista ostala, dene pôla kot povitek (Mantelbogen), vendar tako, da prve pol pôle odstrižemo in je ostane spredaj samo za kaka dva prsta. Sedaj se vse prešije in zadnje pol pôle zadnja stran služi za nadglavje.

Za spise na višjo osebo, za tako imenovana opravilna pisma, ko gré pismo na osebo ali predstojnika urada, n. pr. na škofa, in tudi za zasebna pisma na dostojanstvenike se ne jemlje mali papir za pisma v osmerki, tudi ne barven papir, kakor na prijatelje in znance, ampak čela pôla. Prva gorenja polovica je prostor za naslov, spis se pričinja na spodnji polovici, prostor se pa pušča ob strani in spodaj, kakor je bilo prej rečeno. Podpis pride tem nižje stati, čem višja je oseba, kateri pišemo. Taka na osebe pisana pisma nimajo na zadnji strani nadglavja.

Ako si dopisujejo uradi, med seboj enaki, ali če višji nižjim pišejo, se napravi mesto naslova nadpis, n. pr. *Slavnemu občinskemu uradu v . . .*, ali se pa ta nadpis na konec še pod datum stavi. Na višje urade pa pride vselej nadglavje na zadnjo stran. Pismo namreč se prepogne, in na desno stran zadnje polovice pride nadpis. Najprej se imenuje urad, na kateri se piše, in kraj urada. Nekoliko nižje ime in priimek pisateljev. Po malem presledku pride še le pravo nadglavje (rubrum) poslovnega pisma, v katerem se, kolikor mogoče, ob kratkem naznači stvar in namen spisa, uzroki se pa ne navedó. Malo nižje proti levi se zaznamova število prilog in naznani, če so v izvorniku ali v prepisih.

¹⁾ Dekr. dvrn. kamr. 25. julija in 12. sept. 1811. Dvorni dekr. 18. dec. 1843, st. 39.595.

Vsa pisma in vsi podpisi, kateri kaj dokazujejo, se s cerkvenim pečatom podpečatujejo. Po ukazih se ne sme rabiti modra, zelena, rudeča ali vijoličasta pečatna barva, katera je kemična ter se lahko izbríše, nego črna. Dobiva se dobra pri c. kr. vodstvu dvorne in državne tiskarne na Dunaju (k. k. Hof- u. Staatsdruckerei-Direction¹⁾.

Ako se pismo ne vloží neposredno, ampak pošlje po pošti, se dene v zavitek in na ta pride n a d p i s (adresa).

§ 3.

Naslovi.

Te izraze dvorljivosti, ki se imenujejo tudi *kurijalije*, je uvedla nekaj navada, nekaj jih je pa tudi ukazanih. Rabijo se a) v ogo-
voru, b) sredi pisma, c) v podpisu, d) v nadpisu.

A) Duhovske osebe in uradi.

Na papeža in datarijo:

- a) *Sveti Oče! Sanctissime* ali *Beatissime Pater!*
- b) *Vaša svetost! Sanctitas* ali *Beatitudo Vestra!*

Na penitencijarijo:

- a) *Eminentissime ac Reverendissime Domine!*
- b) *Eminentia Vestra!*
- c) *Eminentissimo ac Reverendissimo Domino Domino Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali Majori Poenitentiario N. N.!*

Kardinalu, ki je ob enem knezonadškof:

- a) *Vaša uzoritost (eminencija)! Prečastiti gospod knezonadškof!* (Euere hochfürstliche Eminenz!) *Celsissime ac Reverendissime Domine!* Če pa ni knez, samo: *Eminentissime Domine!*
- b) *Vaša uzoritost! Eminentia Vestra!*
- c) *Njegovi uzoritosti, Prečastitemu gospodu kardinalu* (ime po naslovi) *knezu in nadškofu I. skemu!*

N a d š k o f u ali š k o f u, ki nosi že po svojem škofijskem sedežu naslov k n e z :

- a) *Prečastiti, Presvetli knezonadškof* ali *knezoškof!* (Durchlauchtigster Hochwürdigster Fürst-Erzbischof oder Bischof!) *Reverendissime ac Celsissime Princeps!*
- b) *Vaša kneževska milost!* (Euere fürstliche Gnaden!) *Celsitudo Vestra!*

¹⁾ Razpis min. 10. febr. 1870. št. 4355; 30. dec. 1870. št. 18651; v ukazn. Ljublj. 1. st. 215. — 16. febr. 1873. v ukazn. Ljublj. 1. str. 242.

Č e n i k n e z :

- a) *Prečastiti, premilostni gospod nadškof, škof!* (Hochwürdigster, Gnädigster Herr Erzbischof oder Bischof!) *Reverendissime* (tudi *Illustrissime*) *ac gratiosissime Archipraesul* ali *Praesul!*
- b) *Vaša nadškofovska ali škofovska milost!*

Če je nadškof ali škof rojen vojvoda ali knez, mu sodi naslov: *Presvetlost* (Durchlaucht); ako je dobil nepokneženi škof ali nadškof čast tajnega svetnika, mu gre naslov: *Prezvvišenost* (Excellenz).

Konzistoriju ali ordinarijatu:

Prečastiti kneževsko nadškofijski, ali knežoškofijski, — nadškofijski ali škofijski konzistorij (pri izpraznenem škofijskem sedežu: *kapitularni konzistorij*). *Reverendissimum ac Amplissimum archiepiscopale* ali *episcopale* (sede vacante se vmes dene: *Capitulare archiepiscopale* ali *episcopale*) *Consistorium*. Po mnogih škofijah tudi: *Officium, Officiatus, Vicariatus*.

Prelatom ali duhovski osebi v visoki službi ali visokega dostojanstva:

- a) *Prečastiti ali milostljivi gospod prelat ali prošt!* (Hochwürdigster, Hochzuverehrender, oder Gnädiger Herr Prälat oder Probst!) *Illustrissime* ali *Reverendissime ac Amplissime Domine Abbas* ali *Praeposite!*
- b) *Prečastiti gospod* ali *Vaša milost* (Euer Hochwürden und Gnaden), *Dominatio Vestra*.

Pravemu kanoniku ali konzistorijalnemu svetovalcu:

Prečastiti (Hochwürdigster), *Reverendissime*.

Častnim kanonikom in dekanom:

Visoko častiti (Hochwürdig). *Admodum Reverende*.

Drugim duhovnom:

Častivredni, Venerabilis, honorabilis, po navadi pa: *visokočastiti* ali *velečastiti*.

Nunam:

Častivredna. Prednici: *Velečastita gospa mati, Častiljiva mati*.

Nekatoliškim duhovnim svetovalcem in superintendentom:

Visoko častiti (Hochwürdig).

Nekatoliškim duhovnom:

Častiti, (Wolehrwürdig, Ehrwürdig).

B) Osebe svetnega stanu.

Na avstrijskega cesarja in cesarico:

- a) *Presvetli, velemogočni cesar in gospod! Presvetli cesar!* (Allerdurchlachtigster), *Vaše cesarsko in kraljevsko apostolsko veličanstvo! Premilostni cesar in gospod (gospa)!* (Vsak naslov pred klicajem se piše v posebno vrsto.)
- b) *Vaše cesarsko Veličanstvo, Vaše veličanstvo!* (V nemškem se menjuje Euere kaiserliche Majestät, Euere Majestät z Allerhöchst dieselben.)
- c) *Vašemu cesarskemu veličanstvu prepokorni, preponižni najudanejši podložnik.*
- d) *Njegovemu cesarskemu in kraljevemu apostolskemu veličanstvu cesarju Avstrijskemu, kralju Češkemu, Gališkemu in Lodomerškemu, Ilirskemu, nadvojvodi Avstrijskemu itd. in apostolskemu kralju Ogerskemu.*

Na avstrijske nadvojvode in nadvojvodinje:

- a) *Presvetli (durchlachtigster) nadvojvoda in gospod! (gospa!) Premilostni gospod! — Ženske vladajočih rodovin dobivajo vselej naslov: gospa, četudi niso omožene.)*
- b) *Vaša cesarska visokost!*
- c) *Preponižni, preponižno podpisani.*
- d) *Njegovi cesarski visokosti, presvetlemu nadvojvodi in gospodu (ime), kraljevskemu princu Ogerskemu in Češkemu itd.*

Vojvodam in vojvodinjam:

- a) *Presvetli (durchlachtigster) vojvoda! Premilostni gospod (gospa)!*
- b) *Vaša vojvodska presvetlost.*
- c) *Najudanejši.*
- d) *Presvetlemu vojvodi (ime).*

Deželnim grofom in grofinjam:

- a) *Presvetli deželni grof! Premilostni gospod (gospa)!*
- b) *Vaša deželnogrofovska presvetlost.*
- c) *Najudanejši.*
- d) *Presvetlemu deželnemu grofu (ime).*

Knezom in kneginjam:

- a) *Presvetli knez! Premilostni gospod (gospa)!*
- b) *Vaša kneževska presvetlost! Vaša presvetlost! Vaša kneževska milost!*
- c) *Najudanejši.*
- d) *Presvetlemu knezu, premilostnemu gospodu (ime).*

Nekdaj neposrednje državnim in državno-stanovnim grofovskim obiteljim.

(V Avstriji naseljeni so ti-le: Buchheim, Harrach, Kufstein, Manderscheid, Schönborn, Stadion, Sternberg, Wurmbrand.)

- a) *Sveli, visoko- in blagorodni* (Erlauchtig, Hoch- und wolgeborener) *grof! Premilostni gospod!*
- b) *Vaša svetlost.*
- c) *Najjudanejši.*
- d) *Svetlemu, visoko- in blagorodnemu grofu, premilostnemu gospodu.*

Grofom in grofinjam:

- a) *Visokorodni grof! Milostni gospod (gospa)!*
- b) *Vaše Visokorodje, Vaša visokogrofovska milost.*
- c) *Ponižni služabnik.*
- d) *Visokorodnemu gospodu grofu.*

Baronom in baronicam:

- a) Iz stare rodovine: *Visokorodni gospod baron!* (Hochgeborener Freiherr.) Iz ne stare rodovine: *Visoki in blagorodni gospod baron!* (Hoch- und wolgeborener Freiherr.)
- b) Iz stare rodovine: *Vaša baronovska milost!* (Euer freiherrlichen Gnaden.) Iz ne stare rodovine: *Vaše visoko- in blagorodje!*
- c) *Najjudanejši.*
- d) *Visokorodnemu, ali visoko- in blagorodnemu gospodu baronu* (ime).

Vitezom in plemičem:

- a) *Visokoblagorodni gospod!* (Hochwolgeborener Herr.)
- b) *Vaše visokoblagorodje!*
- c) *Najjudanejši.*
- d) *Visoblagorodnemu gospodu vitez.*

Tajnim svètnikom:

- a) *Prevzvišeni gospod!* (Excellenz.)
- b) *Vaša prevzvišenost! Vaša ekscelencija!*
- c) *Vaše prevzvišenosti najponižnejši.*
- d) *Prevzvišenemu gospodu* (ime in naslov).

Omikanim ljudem, ki niso plemenitega rodu:

- a) *Blagorodni gospod! Mnogospoštovani gospod! Velecenjeni gospod! Častiti gospod!*
- b) *Vi, blagorodni gospod!*
- c) *Vdani! ponižni.*
- d) kakor pod a)

C) Svetni uradi.

Ukazano je ¹⁾ naslov *Visoki* (Hoher, Hochlöblicher), v govoru: *visoko tamošnji* (hochdortig) dajati vsem političnim, sodnijskim in vojaškim uradom in upravnim uradnikom, pod čijih področjem stoji najmanj ena kronovina, te so: deželna vlada, deželno namestništvo, deželni odbor, deželna nadsodnija, deželno finančno vodstvo, vojno poveljništvo itd. Ravno tako dobivajo ta naslov vsi neposredni dvorni uradi, kateri nimajo nikake zveze z državnim upravnim, kakor so: Urad velikega dvornega mojsterstva in velikega dvornega komornikstva. Vsi drugi uradi dobivajo naslov: *Slaven* (Löblich) v govoru: *slavno tamošnji* (woldortig). Vsem cesarskim uradom se postavlja zaznamovanje: *c. k.*, ali od najvišjih osrednih uradov naprej: *ces. kralj.* med naslov in ime, n. pr. *Visoka c. k. deželna vlada.*²⁾

Ako gré vloga naravnost na predsedništvo urada in ne na urad kot celoto, je paziti, če ni predsednik *c. k.* tajni svetnik, ali mu gré morda še višji naslov po njegovem stanu. Naslov se potem glasi v nadpisu in nadglavju: *Visoko I. sko predsedništvo!* Druga vrsta: *Vaša prevzvišenost!* ali *Vaša presvetlost!* in v nadaljnjem govoru se rabi zmiraj zadnji naslov.

Poleg tega naj se še to pomni:

1. Ženske dobivajo poleg svojega naslova, katerega imajo po možu, zmiraj tudi prirojeni naslov, n. pr.: *kneginja I. rojena princezinja I.*, ako ni ta naslov proti primoženemu veliko nižji. Če je pa primoženi veliko nižji od prirojenega, ji gré zmiraj prirojeni, n. pr. če se je rojena ali obvdovljena grofinja omožila z baronom.

2. *C. in k. maršalom, cajgmajstrom, generalom konjice* gré postavno naslov: *Prevzvišenost (ekscelencija)*. V navadni obhoji sprejemajo ta naslov tudi podmaršali. Po tem se je ravnati v zasebnih poslovnih pismih.

3. Naslovi drugih oseb se ravnajo od ene strani po njih javni službi, omiki, od druge strani po razmerah, v kakoršnih je pisatelj proti njim. *Milostljivi* se rabi samo, ako je pisatelj nagoovorjenemu podrejen in mu ta more milosti deliti. Po navadi se rabi: *Blagородni, mnogospoštovani, velecenjeni, častiti*; in v podpisu: *podložni; pokorni, udani*. — Ljudem nižjih vrst: *Spoštovani, cenjeni, častiljivi*.

4. *Princi, cesarjeviči in kraljeviči* ne dobivajo poleg naslova svojega stanu nikoli še naslova službe. Knezom in princem, sploh osebam, katerim sodi naslov: *Prevzvišenost*, se pridaje službeni naslov samo tedaj, kedar se jim piše v zadevah njihovega urada, i kedar je ta urad tak, da nima več nobenega

¹⁾ Ukaz 2. jan. 1782.

²⁾ Skupnim državnim uradom in vojni gre: *c. in k.* med ime in naslov.

druzega nad sabo, kakor ministerstvo; ali pa, če je v delokrogu najvišji, kakor je deželni predsednik.

5. Če ima oseba plemenitega stanu še dvorno dostojanstvo, ali sicer kako službo, se k naslovu stanu dostojanstvo ali služba samo pristavi, ako ne daje višjega naslova od prirojenega. N. pr. *Presvetlemu gospodu I., knezu I., c. k. velikemu dvornemu mojstru.* — Ako daje pa dostojanstvo ali služba višji naslov ko rojstvo, ima naslov dostojanstva ali službe prvo mesto. To velja posebno za osebe od grofa navzdol, če so c. k. tajni svètniki, ker potem jim sodi naslov: *Prezvvišeni*, katerega presegajo samo še: *Visokost, Presvetlost, Svetlost.* Piše se tedaj: *Prezvvišenemu visokorodnemu baronu I.*

6. Kdor ima več služeb ali več naslovov, se rabi imenitnejši. Kdor ima imenitno službo, pa ima poleg službenege še imenitnejši naslov, se postavlja ta v prvo vrsto. N. pr. *Gospod tajni svètnik in prvosednik.*

7. Duhovnom, kateri so porojstvu visokega stanú, se deva na tisto mesto, kamor bi se po navadi stavila beseda *gospod*, prirojen naslov, tedaj mesto: *Visokočastiti gospod, Visokočastiti, visokorodni grof!*

Beseda: *gospod* se rabi samo v nagovoru in nadpisu, nikoli v spisu ali podpisu, in ne pred plemenitaškim naslovom od barona naprej.

§ 4.

Kolekovanje.

Mnogo uradnih pisem se mora kolekovati. Kolek se mora na pismo vselej prej prilepiti, predno se začne pisati (koleku podvrženi spis), ali pa se prostor, na kateri pride kolek, pusti nepopisan, ker če se prilepi na pisanje, se smatra, da spis ni bil kolekovan. Najmanj del ene vrste pisanja mora priti čez spodnji del koleka, smeta pa priti tudi dve, nikakor se pa ne smé popisati gorenji prostor, kjer je podoba cesarjeva in kolekova vrednost vtisnjena. Od koleka tudi ne smé nič manjkati, še celó, če se je od pritisnjenega kosec odtrgal, se mu ne smé pritakniti, ker je kolek prišel ob veljavo. Nikoli ne smé na kolek pisati nadpisa ali podpisa, tudi ga ne smé prebeležiti (mittelst einer Stampiglie überdrucken) mesto da bi ga prepisal, kdor je dolžan pritisniti kolek (tudi ni dovoljeno koleku podvrženemu ga prepečatiti mesto prepisati¹⁾). Pokvarjene znamke se dajo za nove zamenjati.

Kolik naj bo kolek na spis, se bo pri navadnejših in imenitnejših spisih posebej naznanilo. Abecedno kolekovno kazalo in kolekovne lestve glej A. Praprotnik »Slovenski spisovnik« str. 331, ali »Koledar tiskovnega društva«.

¹⁾ Ukaz nauč. min. 28. febr. 1877, št. 21091, v Škof. 1. l. 1877. str. 64. — Razglas nauč. min. 24. jan. 1878, št. 19.982, v Škof. 1. l. 1878. str. 40.

§ 5.

Poštnina.

Prostost poštnine imajo v nekaterih zadevah zasebniki, tedaj tudi duhovski uradi. Država pa tudi duhovnim uradom posebej v nekaterih slučajih oproščenost od poštnine dovoli.

A) Za vsacega so poštnine prosti vsi dopisi

- a) do svetlega cesarja in na ude cesarske družine, ki gredo ali njim naravnost ali na njih tajništva.
- b) Vsi dopisi na zdolaj pod števil. 1. in 2. imenovane urade, organe in društva, kedar se jim dopisuje vsled občnih ukazov, ali pa vsled posebnega uradnega poziva.
- c) Dolžni iztisi tiskovin, kedar se pošiljajo vsled tiskovnega zakona na gosposko, in reklamacije časnikov, kedar se denejo odprte na pošto.
- d) Vsa naznanila gosposkam v kazenskih zadevah, kamor se prištevajo tudi zadeve o dohodninskih kaznih.
- e) Vsa zasebna nerekomandovana pisma na avstrijske vojake (častnike, vdeležence vojaštva — Militärpartei in nižje vojaštvo) in vojaške uradnike takrat, kedar pridejo taka pisma na vojaško vojno pošto, ali pa, če jih gori imenovani vojaki pri vojni pošti oddajejo.

Poštnine prosti so tudi dopisi uradnih zastopnikov tistih strank, ki uživajo pravico ubožnih (Armenrecht), kedar se dopisujejo na sodnije, politične ali finančne gosposke v zadevah ubožniških pravic.

B) Prostost od poštnine za duhovske urade.¹⁾

Dopisi vseh duhovskih uradov od države pripoznanih veroizpovedanj po vseh njihovih duhovsko-vladnih (hierarchisch) stopnjah so poštnine prosti, kedar dopisujejo v verskih, zakonskih, šolskih in drugih uradnih zadevah

1. s c. k. civilnimi in vojaškimi gosposkami in uradi, ter po postavi njim enakimi organi, ž njihovimi predstojniki, izpostavljenimi (ekspoziranimi) uradniki in samostojno službujočimi vojaškimi osebami, potem z dvornimi štabi in njihovimi uradi, s pisarnami c. k. redov in njihovimi predstojniki.

2. S kontrolno komisijo državnega zbora za državne dolgove, z deželnimi odbori in društvi (Körperschaften), ustavno njim enakimi, ter njim podrejenimi organi in s c. k. naučnim svetom in vsemi predstojniki teh uradov.

3. Vsi gori imenovani duhovski uradi med seboj, potem s konventi menihov-prosjakov, z vodstvi vseh onih učilišč in izobraževališč, katera so bila v naučnih zadevah od države javna spoznana.

¹⁾ Post. 2. okt. 1865. drž. zak. l. XXX. št. 108, glej Ukzn. l. str. 79—82.

Ravno to velja tudi o konventih menihov-prosjakov in pod šte. 3. imenovanih vodstvih.

Duhovni uradi občujejo tudi poštine prosto v zadevah cerkvenega upravnništva z upravništvu cerkvâ in nadarbin ¹⁾ (Beneficien) in na najdenišnice (vsled postave 2. okt. 1865, šte. 2, zgoraj ²⁾).

Niso pa poštine prosti dopisi župnih uradov na občinske urade. Ako bi hoteli katerikrat župniki na té kaj poštine prosto poslati, bi morali to po svojem domačem občinskem uradu storiti. Isto velja o dveh uradih v istem kraju, ker morata po zasebnih slugah občevati. ³⁾

Vsi taki dopisi pa morajo biti primerno zapečateni, zgoraj proti desni strani zavitka imeti vpisano lastnijo (Eigenschaft) dopisnikovo, spodaj v levem kotu pa zadevo, opravičujočo prostost poštine. Nikakor tedaj ne opravičuje že zapis: *strogo službeno, ex offo, in stricte officiosis, uradno*, prostosti poštine; vsaka pošta smé take dopise zavrniti. Mora se k zgornjim izrazom še dodati: *v matičnih, župnih, cerkveno-računskih, zakonskih, šolskih, vojaških itd. zadevah*. Kedar pa se dopisuje v slučajih pod b) navedenih: *na uraden poziv*.

Vsi ti dopisi so poštine prosti, tudi če težo pri pisemskih poštah dovoljeno (250 gr) presezajo in če nimajo ničesa seboj razven: listine (dokumenti), spise, račune, službena pisma (akte), karte, načrte, tiskovine in to vse brez napovedi vrednosti. Poštni uradniki imajo nalog, se včasih prepričati, če nimajo take pošiljatve morda tudi privatnih dopisov, kar zapada kazni. Nikakor pa niso pošiljatve denarja in vrednostnih papirjev poštine proste. Tukaj mora poštino plačati, komur na ljubo se pošiljatev oddaje. Kdor je dolžan kako pristojbino na urad ali gosposko odrajtati, mora sam skrbeti, da pride tje poštine prosta. Kedar se pošilja denar v dobrodelne namene, n. pr. za bratovščine, misijone, deška semenišča itd., se smé poština od poslanega zneska utrgati in sicer tako, da se v dotičen dopis cel znesek nastavi in poština odšteje. To velja tudi, če se milodarne nabire na svetno gosposko pošiljajo, ako se ni bila taki pošiljati dovolila prostost poštine.

Ko bi vposlala gosposka, vživajoča prostost poštine, nefrankovane pošiljatve v denarji ali vrednostih, se ravno tako vzame poština od vposlanega denarja, ali jo pa tisti trpi, v čegar korist je bila poslana.

§ 6.

Župni arhiv.

Vsa uradna pisma, kakor tudi uradne knjige morajo biti dobro spravljene. V to služi trdna omara z dobrim zatvorom. Pisma

¹⁾ Razglas nauč. min. 23. jun. 1876, št. 9496, v Corresp. I. 86. str. 678.

²⁾ Razglas trg. min. 8. marc. 1868, št. 21819, C. I. 1884. str. 497.

³⁾ Razglas trg. min. 30. aprila 1883, št. 6293.

naj v njej ne ležé razmetana, ampak vrejena po tvarinah, da je vsaka reč precej pri rokah, kedar se išče. Vsaka tvarina naj ima svoj predalček ali naj je vsaj v posebnem zvezku skupaj. Take tvarine bi bile n. pr.: poslopja, dajatve (semkaj bi se djali inventarji, fasije, pisma o plačilih duhovnov), cerkveni računi po letnikih, katerim bi šel poseben prostor v omari, ustanove, dušno pastirstvo, bratovščine, odpustki, blagoslovljenje in posvečevanje, pobožnosti (določila o njih), dopisi c. k. uradov po letnikih, zakonski akti po letnikih in zvršeni po številkah v poročni knjigi, pisma zadevajoča maticе (dopisi o pozakonenji, o spremembah imen, določila višjih uradov o zapisanji kakega matičnega akta, krsti in pogrebi v tujih župnijah, poroke per delegationem), šola, župnijska ubožnica.

Na prvo stran zganjenega pisma je vselej dobro kratko zaznamovati obseg pisma, da ni treba pri iskanji vsacega posebej prebirati. Imenitna pisma naj se ne zgibujejo, ker se papir rad v zgibu prelomi in predrgne; naj se raje pôloma skladajo.

Zvezek se tako naredi: vzame se pol pôle in va-njo se denejo preganjena pisma; še boljše pa, če se zavijejo v celo pôlo, potem se prevežejo z vrvice, in na prvo stran pol pôle ali na hrbet cele pôle se zapiše tvarina. Najlepše se hranijo pisma v nalašč za to napravljene platnice, katere imajo zunaj prilepek za vpis tvarine; čez platnice spodaj in zgoraj naj je trak prevlečen, s katerim se zvežejo.

Pisma, v katerih je tinta (pisava) omedlela, da se več brati ne morejo, naj se nikakor s svežo tinto ne popravljajo, niti vpisujejo zamedlele besede ob robih, ampak naj se prepíšejo, se dajo prepisi poveriti in potem se prepis z izvornikom vred shrani. Ker prevlake s svežo tinto pisma nič ne popravijo, nego zmanjšajo njegovo verodostojnost.

§ 7.

Razdelitev.

Kakošni morajo biti spisi sploh po vsebini in zunanji obliki, je bilo že povedano. Ali kakor so potrebe življenja različne, tako tudi spisi spremljajoči te potrebe. Zato se delijo v različne vrste, ločujoče se druga od druge, kakor to tirja vsebina, navada, ki jih je vpeljala in mnogokrat postava, ki je navado vtrdila. Opravila vsakega stanu imajo pa v življenju svojstva, ki se razločujejo od vsakega drugega opravila, tako tudi duhovska opravila, katerim je najimenitnejši posel dušno pastirstvo in poleg tega modro gospodarstvo s cerkvenim in nadarbinskim imetkom. Po tem se tedaj tudi poslovanje ravna. Tako bomo tudi to delo razdelili v tri dele, in bo obravnaval

I. del splošna pravila o posameznih spisih,

II. del poslovanje v dušnem pastirstvu,

III. del oskrbovanje cerkvenega in nadarbinskega premoženja.

Prvi del.

Splošna pravila o posameznih spisih.

I. Spisi, ki se pošiljajo na urade.

§ 8.

Prošnje in njim podobni spisi.

1. Prošnje so spisi, s katerimi hočemo od kakega urada ali osebe doseči reči, odvisne od nje milosti. Ta spis obstoji iz treh delov: iz povoda, prošnje in razlogov, zaradi katerih upamo uslišanja. Pri nas jim je oblika postavno določena. Ako niso dale prošnji povoda zapletene zadeve, se kar brez uvoda pričinja prošnja, v katero se ob kratkem udene povod. Če je bila pa prošnji uzrok zapletena reč, se ta na prvem mestu razloži, potem pride v novem odstavku razlog, in če jih je več, drug za drugim, vsak v posebnem s številko zaznamovanem odstavku. Če se razlogi podpirajo s prilogami ali s pričevali, se ti s številkami $\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$ ali črkami *A*, *B* zaznamujejo, katere se tudi v dotičnem stavku navedejo in na levo, prazno stran pôle izstavijo.

Prošnja, imajoča več točcek, se sicer z enim pismom odpravi, ako se točke opirajo na enake razloge. Točke se zaznamavajo s številkami. Ako so pa razlogi različni, tedaj se mora za vsako točko vložiti posebna prošnja.

Če je povod in razlog prošnje eden in tisti, obstoji prošnja lahko iz enega stavka.

Prošnik govori po navadi v prošnji o sebi v tretji osebi; ne začjenja se pa z osebo prošnika tako, da bi za njim prišla višja oseba ali urad, vendar spoštovanju na ljubo naj se gladka pisava ne opušča.

Prošnja bodi podprta z resničnimi razlogi in čem krajša, čem priprostejša, tem boljša je.

Uradne prošnje so koleka proste, kakor sploh druge uradne vloge, zasebne se kolekujejo s 50 kr. — Vzorec §§ 30, 31, 36, 37, 38, 39, 47, 82, 83, 88, 90, 93.

2. Če se kaj nasvetuje, n. pr. izpeljava nove ali poprava že obstoječe reči, se imenuje taki spis **predlog**. Dokazati se mora pa vselej nje potrebnost in koristnost. Kakor prošnja, obstoji tudi predlog iz treh delov: iz povoda, dopovedi in razlogov. Spovodom se tudi razlogi utegnejo skleniti in na prvo mesto postaviti, potem

pride dopoved, kako bi se reč izpeljala. Ako je treba razloge posebno očitne storiti, se zaznamujejo s številkami, sicer se pa samo v govor vpletajo. Na javne urade je pa vselej potreba, da se razlogi v odstavke s številkami zaznamovane postavijo, ker je to ukazano. Razven koristi se morajo navesti tudi neugodnosti. Na zadnje se sklene, ako se je n. pr. nasvetovalo kaj škofiji: *Naj prečistiti knezoškofijski ordinarijat ta predlog blagovoljno oceni, in ako ga spozna dobrega, naj zaukaže daljno postopanje.* Vzorec §§ 16, 114, 118, 120.

3. V prošnji prosimo milosti; če pa prosimo pravice zoper odredbo, izdano od gosposke pri ravno ti gosposki, imenujemo tak spis **ugovor** (Vorstellung). Povod mu je odredba, dopoved, žaljena pravica, katera se razkaže; iz tega sledi samo ob sebi, da naj se odredba prekliče. Ni pa treba naročila zavračati od točke do točke, ampak glavno vprašanje se postavi na prvo mesto ter se nanj odgovori z neovrgljivimi razlogi; potem še-le se prestopi do naročila, to se v posnetku dobro razvrščeno sestavi z vsemi razlogi vred, potem se kar mogoče rahlo prevdarja, tudi izgovarja, in stavijo se pogoji, pod katerimi bi se bila stvar pač lahko prigodila. Popravi se, kar se ni bilo prav razumelo, razloži se resničen dogodek, spodvržejo se nasprotni razlogi in dokazi, sploh se omeni vse, kar je omeniti. Važno je, da se pri tej izpeljavi izberó prav trdni razlogi, ki se prilegajo stvari, katero hočemo dokazati. S postranskimi, malenkostnimi okoliščinami, ki se kar same ob sebi razumejo, ali se pa lahko glavnim točkam kratko pripletejo, ne gré gosposke nadlegovati. Zeló se je pa varovati, nasprotno razloge sprevrčati, zavijati, smešiti.

Če je ugovor narastel, se na koncu v enem stavku povzamejo še vsa pojasnila in razlogi zaradi ložjega pregleda, ter se dostavi prošnja za preklic danega naročila.

4. Če se pritožujemo pri višji gosposki zoper odredbe nižjih, se imenuje ta spis **priziv, pritožnica (rekurs)**. Oblika in vsebina je enaka ugovorom. Samo to je omeniti, da naj se pritožnice na višje gosposke ne pošiljajo, predno se ni ugovarjalo pri nižji, ker višja bo nižji poslala pritožnico v zagovor, in ta se bo znala braniti. Pa tudi ni o gosposki misliti, da bi nalašč hotela koga žaliti na pravicah. — Kolek je od vsake pôle 1 gld. Zoper odloke o odmeri in zapisovanji davščin, ali da bi se davki zmanjšali, odčevali ali v obrokih plačevali, če davščina ne presega 50 gld., je kolek 15 kr., čez 50 gld. pa 36 kr.

5. Včasih je treba pri gosposki prositi, da naj bi se rešila kaka vposlana vloga; to je **pismo za pospeh** (Betreibung, urgens). Vsebina mu je stvar, o kateri govori prejšnja vloga, čas in priložnost, ob kateri se je vložila. Njena lastnost bodi velika skromnost, ker gosposka nima obroka za rešitev, mnogokrat mora pred rešitvijo kaj poizvedeti, marsikdaj pa tudi vloga ni po tem, da bi se mogla rešiti.

6. **Tožba** je zopet svoje vrste prošnja, v kateri se prosi stvar, do katere ima stranka pravico. Obstoji zopet iz povoda, razlogov za pritožbo in prošnje za pomoč. Povod dajejo dejanja drugih, od katerih se čutimo žaljene in zoper katere prosimo pomoči. Ta se navedejo v povesti, in vsako tako žaljenje pravic se mora posamezno naštet, ne pa splošno. Če so ta žaljiva dejanja različna, se s številkami zaznamovajo ter podpró z dokazi in ti so: priloge in priče. Nazadnje se prosi pomoči, ter se gosposki naznači, kako naj pomaga, ali se pa to njeni previdnosti prepusti. Kolek je po navadi na vloge 36 kr., pri pravdni reči izpod 50 gld. je 12 kr. Sicer glej kolekovanje in vzorce § 122.

7. Obdolženi ali toženi se mora včasih zagovarjati, to je **zagovor** ali **opravičenje**. Ker se to samo takrat vlaga, če ga je gosposka naložila, zato se vselej brez uvoda navede datum in številka naloga, ter omeni ob kratkem vsebina, in če se je bila tožba sama vposlala, se vrne ter povratek omeni, potem sledi še le odgovor.

Ako je tožba resnična, se obdolženje spozna in pristavi samo to, kar krívdo zmanjšuje. Če bi pa tožba bila neresnična, se pové najprej dogodek, kako se je vršil, potem pride zagovor, v katerem se od točke do točke neresnično ovrže, napak sporočeno popravi, zamolčano, ki zadevo osvetli in drugačno pokaže, razkrije. Vse se pa mora dokazati; dokazi se prilože ali se pa naznani, kje se dobé; nazadnje se nasprotnikovi dokazi ovržejo. Ima zatoženec še drugih dokazov, ki ne izhajajo iz tožbe, se tudi ti postavijo po vrsti, kakor so se dogodili, ter dokažejo. V sklepu prosi zatoženec, naj se dene iz zatožbe.

Poleg resnice naj ohrani zatoženec dostojnost, in naj se nikakor ne pusti zapeljati v porogo ali dovtipen zasmeh, kar je tukaj najmanj na mestu.

8. **Spomenica** (Promemoria) je spis, s katerim se tudi, kakor s prošnjo nekaj doseči želi, vendar se tukaj stvar še bolj razjasni in z dokazi podpré. V obliki se pa od prošnje razločuje, da se kar naravnost pričinja brez nadpisa; mesto tega stoji zgoraj: *spomenica* in reč se začne kar pripovedovati. Če se rabi kot priloga k predlogu, ima tudi zunaj mesto nadglavja samo ta napis. Ako se pa vloži na urad, mora imeti seveda nadglavje, v katerem se spodaj zapiše: *ponižna spomenica*.

Rabi se pa ta spis redkoma. Vlaga se po navadi na cesarja, ministre, prvosednike ali škofo ob zaslišanji, ali na pri zaslišanji prejeta ustmeno povelje, da se višji spomni na kako reč, katera je že v obravnavi ali pride še le na obravnavo; ali da bi se rešitev že vložene prošnje pospešila; da bi se okoliščina v prošnji ne omenjena še posebej razložila; kot ugovor proti po kom drugem poslanem povelju; ali v kako opravičenje. Tudi tukaj ne gré ukazov naravnost zavračati, nego samo prevdarjati.

§ 9.

Poročila in njim slični spisi.

Poročila (Berichte) so naznanila podredjenega urada vikšemu na ustmen ali pismen nalog. Ta se pišejo ali na predpisan vzorec, kateri se vselej pridrži, kakoršen je, ali pa nimajo vzorca, in tedaj se vselej pišejo in extenso.

a) So poročila, ki se dajejo od časa do časa (periódna poročila); pri teh se zadeva kar začne pripovedovati. Ako se pa sporoča po nalogu, se ta vselej v uvodu navede, n. pr. *Kakor ukazuje nalog izdan dné . . . št. . . zastran — zadevajoč. — Na vprašanje izdano pod . . . o . . . podpisani naslednje sporoča. — Poročevalcu poslano službeno pismo v sporočanje se v prilitku povrati, ter v začetku spisa to omeni: (Podpisani v prilitku) povračuje z nalogom dné . . . priobčeno vlogo . . . in o tem naslednje sporoča . . .*

O več točkah se samo tedaj poroča, če se nahajajo tudi v nalogu ali se sicer vežejo in zadevajo eno stvar. O stvareh, ki druga k drugi ne spadajo, se poroča o vsaki posebej.

Vsako poročilo se mora vposlati v določenem ali v nalogu odločenem času. Če ni dan odločen in je samo rečeno n. pr. v osmih dnéh, se prvi dan računa dan vročila. Kedar se obrok ne more držati, prositi je podaljšanja obroka. Ako se je poročilo ne-
previdoma zakasnilo, se omeni na koncu zadržek in prosí oprostjenja.

Kedar se ni noben slučaj za poročilo dogodil, se vpošlje nikavno poročilo, v katerem se poroča, da se enak slučaj ni dogodil, n. pr. če ni tega meseca nobeden umrl.

b) Posebne vrste so predložna ali spremna poročila (Einbegleitungsbericht), s katerimi se predlagajo vloge podložnih, nabrana poročila drugih, prejeta uradna pisma itd. Ta poročila omenjajo samo ob kratkem predloženo stvar in če ta več reči zadeva, se posamezno naštejejo; drugzega pa nič, razven če je treba kaj pojasniti ali popraviti. Le če se vpošiljajo prošnje, se v poročilu pové: so li razlogi od prositelja navedeni resnični, ali naj bi se prošnja uslišala, kaj li brani uslišanje prošnje. Tako se morajo tudi v spremnih poročilih zapisnikov omeniti okoliščine pri obravnavi, izid in mnenje poročevalčeveo z razlogi. Nikoli nobenemu uradu se ne smeje nabrana uradna pisma brez predložnega poročila poslati, pa tudi vsako drugo pismo poslano od urada na spopolnovanje ali popravo se mora spremeniti ter navesti datum in številka danega povelja. Vzorcí §§ 88, 90.

c) Ko dvomimo o smislu postave, ali ne vemo, kako naj bi se ukaz rabil, kako bi se obnašali v izvanrednih dogodkih, ali če previdimo, da okoliščine zahtevajo, naj se ukaz ne spolni, tedaj pošljemo na gosposko vprašanje, v katerem naj se ji jasno razloži dvomna stvar in uzroki dvoma, ter se prosí poduka.

d) Včasih je potreba, da se uradne reči ne obravnavajo z uradom, nego naravnost z uradno osebo ali predstojnikom urada. To so poslovna pisma (Geschäftsbriefe). Ona so dopisi ali odgovori na vposlan dopis. Ker nimajo z osebo nič opraviti, ampak samo z zadevo, katera je v obravnavi, zato stojé še zmiraj v vrsti uradnih dopisov, vendar se že približujejo pismom iz pristojnosti in prijaznosti, imajo torej tudi enake dele: nagovor, pripovedovanje in sklep. Zato je pa tudi paziti v takih pismih kakor v zasebnih na razmero, v kateri smo s tistim, kateremu pišemo. Po tem se ravna naslov, katerega se poslužujemo v tacih pismih, kakor v zasebnih; on nam rabi v nagovoru, pripovedovanju, podpisu in nadpisu. Osebe enake stopinje si dajejo v pripovedovanji in podpisu enak naslov, kakor v nagovoru, n. pr. župniki: *visokočastiti*. Osebam višje stopinje pa dajemo v nagovoru po dva, tudi tri naslove: prvega po rodu, drugega po spoštovanji, tretjega po stopinji ali dostojanstvu, n. pr. *Blagorodni in prečastiti gospod! Presvetli knez in škof!* V spisu se menjujejo vsi triji naslovi, ravno tako v podpisu. V nadpis pride zopet ves naslov po stanu ali službi, ali če ima dostojanstvenik več dostojanstev ali služeb, naslovi vseh ali vsaj imenitnejših, seobno, če na to veliko drži.

Uvoda, kakor v pismih iz dostojnosti, s katerimi se hočemo čitatelju nakloniti, pri teh spisih ni. Ako se odgovarja na vposlano vprašanje, se odgovarja v tistem redu, v katerem govori dopis, in naj se ne preide nobena točka. Sklep se zopet ravna po razmeri obeh oseb. Postopno se tako-le sklepa: *ostajam; ostajam s popolnim in odličnim spoštovanjem*. Podpis: *udani; najudanejši; ponižno udani; najponižnejše udani*.

e) Dopisi, s katerimi si dopisujejo uradi in predstojniki uradov enake ali ne podredjene stopinje, se imenujejo službena pisma, n o t e. Enaka so poslovnim pismom, samo da imajo mesto naslova napis: *nota*, ali pa nadpis urada ali predstojnika urada, kateremu se piše, konec je brez sklepa in podpis ne nosi nobenega častilnega pridevka. Način pisave je vljuden in zaupljiv, vendar se ravna po nasprotni razmeri. Piše se počez, včasih tudi na preganjeno póló. Ako je bil napis: *nota*, pride ob spodnjem obrobku prve ali zadnje strani nadpis.

Če je nota odgovor na doposlan dopis, se mora nanj ozirati. Navadno se tako začinja: *Na velečenjeni dopis . . . se odgovarja (naznanjuje). Štejem si v čast na vprašanje z dne . . . odgovoriti*. Vzorci §§ 87, 88, 92.

f) Če je treba poročati o dogodkih, v katerih je treba pomoči gosposkine, se imenuje to naznanilo. Ker se tukaj dogodek pripoveduje, zato mora biti priprosto, va-nje se ne sprejmó prevdarki, sumnje, dozdeve, obsodbe. Mora se dopovedovati v narurnem redu, po času, kakor se je reč dogodila, v zvezi, katero podajajo vzrok in učinek. Ako ima več toček, se pa ne dopovedujejo dogodki po času, v katerem so se dogodili, nego spadajoči pod eno

točko, se pod njo sprejmó in po času razvrsté. Ako se poroča vsled posebnega dogodka, n. pr. če se naznani več pregreškov, je pa zadnji posebno velik, se ta postavi v prvo vrsto, drugi ga samo podpirajo.

Naznanilo mora biti tudi popolno, torej se naštejejo vse posameznosti: oseba, reč, kraj, način, pomočki, uzrok. Izpusté se samo stranske okoliščine, katere reči nič ne razjasnijo. Vzorci §§ 47, 93.

Če je naznanilec reč sam videl, on to naznani; če jo je drugje izvedel, se pové oseba, od katere jo je slišal, ali pa pové, da vé to samo iz govovice.

g) Kedar pošlje višja gosposka nižji naznanilo, ki zadeva podložnega samega, njegovo področje, ali pa stvar, katero more ona sama pojasniti ter tirja. naj to vposlano zadevo pojasni, se imenuje tako pojasnilo iz rečenje, izjava (Aeusserung). Ne razloči se nič od poročil. Ako izrečenje določno pové, kako stvar stoji, se mnenje (Gutachten) od njega samo v tem loči, da izreče sodbo o razmerah vplivajočih na zadevo od strani oseb, kraja ali kako drugače.

Oblika ostane enaka poročilom in izrečenju. Kar se tiče vsebine, naj se skrbno pretehta, kaj hoče gosposka izvedeti in prevdari naj se vsaka beseda, potem se mnenje pové in z razlogi podpré. Tudi nasprotni razlogi naj se ne zamolčé, ampak razložé in spodbijajo, da je stvar, od vseh strani pretehtana, tem bolj jasna. Če se zdí poročevalcu nalog nedoločen ali nejasen, naj prosi pojasnila; ako ni več časa za to, naj navede vse mogoče primerljeje, ki bi se dali iz naročila izvajati, ter izreče o vsakem svoje mnenje.

§ 10.

Zapisnik.

Ti spisi pridejo v duhovski službi večkrat na vrsto, kedar se cerkveno upravištvo o čem posvetuje; o zaslišanji oseb, bodi si v zakonskih ali drugih zadevah. Zapisnik (Protokoll) je v določeni obliki sestavljeno pripovedovanje iz namena, da se iz njega dobi verjetno poročilo. Razločujejo se v okrajšane (sumarične) in členaste (artikulovane).

O njih notranji in zunanji obliki je to le pomniti:

1. Zgoraj se zapiše *Zapisnik*; potem se zaznamuje kraj, kjer se piše, dan in mesec, včasih tudi ura. V nov oddelek pride potem stvar, ali v kratkem posnetku po danem nalogu, ali se nalog sam navede z datumom in številko, ali pa se zaznamuje prilika, katera je provzročila zapisnik.

V sodnijskih zapisnikih se zapišejo tudi navzoči z imenom in stanom; sicer jih ni treba pisati, če se pa zapišejo, pridejo imena precej za datumom, pred stvarjo. Vpiše se pa tudi lahko mesto imen: *navzoči so bili spodaj podpisani*, ali: *navzoči podpisani*.

2. Splošne razmere ljudi prišlih na izpraševanje : ime, rojsten kraj, vera, starost, stan, opravilo, stariši, otroci, kako je izpraševani dosedaj živel ; ali je bil že in kolikokrat v preiskavi, se samo tedaj popišejo, če kaj vplivajo na pripoved dogodka, sicer se izpusté.

3. Prava vsebina zapisnika je pripoved dogodka. V okrajšanem zapisniku se vrši pripoved v tretji osebi ; v členastem pa smé izpraševanec sam narekovati in se pripoveduje v prvi osebi. — Kedar se spisuje členast zapisnik o posvetovanjih v sejah, se tudi nasveti posameznih udov v tretji osebi pišejo.

4. Okrajšani zapisnik se piše počez, členast na pol pôle in sicer tako, da pride vprašanje na levo polovico, odgovor na desno. — V členastih zapisnikih sej obravnavana stvar na levo, nasveti na desno. — Če se odgovarja v tujem jeziku, potem pride na levo pod vprašanje prestava nasproti odgovoru v tujem jeziku pisanem na desni. Pri konfrontacijah se pišejo na levo polovico odgovori tožitelja ali priče, na desno odgovori zatoženca.

5. Ako ima okrajšani zapisnik več točk, se te ločijo s številkami. V členastih zapisnikih dobiva vsako vprašanje s svojim odgovorom svojo številko, tekočo skozi ves zapisnik.

6. Eno vprašanje naj ne obravnava nikoli več od ene okoliščine.

7. Vse okoliščine se navajajo priprosto, natančno ter določno. Kar je dopovedovalec nejasno in nedoločno naznanil, se določi po izpraševanji. Zato je treba s priprostimi ljudmi, ki ne znajo ni določno govoriti, niti da bi se vezalo, stvar toliko časa razgovarjati, dokler ni jasna. Izpraševanec, ne hoteč svojih dopovedi sam narekovati, naj tudi vse dopové, kar se potem zapiše zvrstoma. Izpraševančevi izrazi se morajo sem ter tje pridržati. Nič bistvenega naj se ne izpusti, bolje, da je zapisnik preobširen, kakor prepovršen.

Ako je bil zapisnik od kakega urada naročen, je treba vso stvar dobro prevdariti, torej poslana pisma pazno prebrati, točke za poizvedbo si izpisati ter pomisliti, kako bi se prišlo do resnice.

8. Osebe, prišle na zaslišanje, treba najprej opomniti, da naj resnico govoré. Po potrebi se ta opomnja tudi med zaslišanjem še ponovi.

9. Če se sestavlja zapisnik radi presodbe rečnih ali stvarnih razmer, n. pr. o stavbenem stanji cerkve ali župnega dvorca ; o izločbi iz župnije ali pripisu v drugo župnijo, o daljavi pota, tedaj je treba reč poprej ogledati, daljavo včasih tudi na korake zmeriti.

10. Ako se spisuje zapisnik zavoljo kake pravde, tedaj se zasliši najprej tožnik s svojimi pričami, potem zatoženec s svojimi, kolikor ne spada tako zasliševanje prič v področje svetne gosposke. Priče, katerih ni nobeden pravdavec seboj pripeljal, vendar o stvari kaj vedó, se pokličejo uradno.

11. Vsakemu izpraševancu se mora pustiti potreben čas za odgovor, in nobenega ni motiti v dopovedovanji ali narekovanji.

Vendar ni zabranjeno, da se od njega zahteva pravi in določen odgovor. Tudi obdolženemu se mora dati priložnost v zagovor in naznanilo onega, kar zmanjšuje njegovo krivdo.

12. Ko je en izpraševanec dokončal svojo dopoved, se mu dá prebrati ali se mu prebere, potem jo podpiše.

13. Ako se izpoved izpraševančeva na več pôlah nadaljuje, mora vsako pôlo posebej podpisati.

14. Priloge pridejane zapisniku ali kaki drugi vlogi se navedejo v zapisniku ter izstavijo na drugi prazni polovici.

15. Izstrgovati v zapisniku se nič ne smé; prečrtovati pa pristavljati med vrste druge besede manj ko mogoče, ker to le o verjetnosti zapisnika vzbuja sum. Ako se pri branji še kaj popravi ali pristavi, se to dene na konec dotičnega člena ali celega zapisnika kot opomnja.

16. Ako se opoldan ali zvečer prejenja z zapisovanjem, podpiše zadnjo dopoved oni, kateri jo je bil izrekel; nadaljevanje pa se pričinja z besedami: *nadaljuje se popoldan*, ali: *dné* . . .

17. Ko je bilo vse dopovedano, se prebere zapisnik vpričo vseh navzočih, in ako nima nikdo več proti njemu ali zanj kaj opomniti, se sklene s pristavkom: *Ker nima nikdo več kaj opomniti, se sklene zapisnik*, ali: *actum ut supra*. Potem se podpišejo vsi navzoči s krstnim imenom, priimkom in stanom. Na desno stran pridejo najprvo zaslišane osebe, na levo voditelj zapisnika in za njim zapisnikar. Ako kateri navzočih ne zná pisati, podpiše kdo drugi njegovo ime s pristavkom *podpisal* ter pristavi svoje ime, dotični pa dostavi svoje znamenje, kristijan tri križce, jud tri obročke. Zapisnikar smé tudi pristaviti: *lastnoročno znamenje I. I.* (ime podznamenjanega). — Po navadi imajo zapisniki kolek 50 kr. — Vzorci §§ 16, 17, 47, 84, 95, 146, 148.

§ 11.

Prepis in izpis.

Prepis je do črke nespremenjen izpis kakšnega spisa izvirnika, originala. Izvirnik se mora natanko prepisati; še celó pogreški proti pravopisu, tembolj proti jeziku ali vezani besedi. Zgoraj na levo stran proti kotu se zapiše: *prepis* ali: *Copia*. Če je prepis prepisa: *prepis prepisa, Copia copiae*.

Kdor hoče imeti javno veljaven prepis, ga mora dati poveriti (vidimirati) gosposki ali v to opravičeni osebi: dekanu, zapriseženemu notarju itd. Ta se mora prepričati, če se oba pisma popolnoma vjemata, potem potrdi prepis z naznanilom, ali je izvirnik ali prepis kolekovan ali ne. Potrdilo se utegne glasiti: *Da se prepis vjema z izvirnikom*, ali: *da se je ta prepis z . . . gld. . . kr. kolekovanim*

izvirnikom primeril, in se ž njim od besede do besede vjema, potrjuje. Datum, podpis, pečat.

Prepisi od stranke izdelani in od notarja poverjeni dobijo kolek 50 kr. Če nam pa zadostuje samo okrajšan zapopadek pisma, si naredimo iz njega **izpis** (Auszug). Ta pa je dvojen: ali se del spisa prepíše od besede do besede, in potem velja o njem to, kar o prepisu, in se mora tudi potrditi dati; ali se pa zapopadek pisma samo s kratkimi besedami dopové. Tedaj se bistveno loči od ne-bistvenega; bistvenega se nič ne izpusti, nebistveno pa vse, ali se pridržé posebnostne besede in izrazi zvesto brez spreminjave, in presojevati ne gré resnice ali činov spisa. Kratek pa mora biti tak izpis toliko, kolikor je mogoče, ne da bi se bilo bati nedorazumenja. — Kolka treba izpisu 50 kr.

§ 12.

Spričalo.

Spričalo, svedočba je pismo potrjujoče resničnost kakega dogodka, fakta. V duhovskem poslovanji se mnogokrat rabi in je različno. Vsem vrstam pa je vendar nekaj skupnega, namreč: začetek naznanjujoč, da se spričalo daje: *na željo — zahtevanje — I. I. spričujem . . . podpisani s tem spričujem — svedočim . . .* Po navadi se tudi sklepa: *To potrdi moj podpis in pritisnjeni župni pečat*, ali samo: *To potrjujem*. V spisu se navede stvar, katera se potrjuje z vsemi na njo vplivajočimi okoliščinami, zlasti kraja in časa. Popíše se tudi oseba, kateri se spričalo daje, po krstnem imenu in pridevku, stanu in bivališču.

Če je za kako vrsto spričal zaukazan poseben vzorec, se mora po njem izdelati. — Kolka imajo za 50 kr. spričala, kakoršna navadno duhovniki izdelujejo. Če se napravljajo za posle, dninarje, sploh za osebe živeče ob zaslužku, ki navadne mezde ne presega, o njih službi, vedenju . . . 15 kr. — Vzorec §§ 47, 85, 87, 105, 106.

II. Zasebna pisma.

§ 13.

Pogodbe.¹⁾

Pogodbe so dogovori, v katerih se eden ali njih več zavezuje proti enemu ali več drugih, da jim hočejo kaj dati, storiti ali opustiti. Pogodbe so *e n o s t r a n s k e*, če je le ena stran kaj obetala, druga pa obet sprejela; obeti od dveh strani sprejeti in dani naredé *d v o s t r a n s k e* pogodbe.

¹⁾ Prim. Tavčar, Pravník str. 361 in sl.

Bistveno se tirja pri pogodbi, da imajo obetajoče osebe fizično in moralno zmožnost, svojo voljo razodeti, obet dati in ga sprejeti; da je privoljenje prosto, resnično, določeno in razumljivo bilo izraženo, in da dajatev ni niti nemogoča, niti nedovoljena.

Delajo se pogodbe ustmeno ali pismeno, pred sodnijo ali ne, s pričami ali brez njih. Pri ustmenih pogodbah je najbolje, če si navzoči imenitneje točke zabeležijo precej na mestu, ali brž ko mogoče.¹⁾

Če so stranke naravnost dogovorile pismeno pogodbo, nima veljave, dokler ni bila podpisana. Pečata ni bistveno treba. Ako se ni naredilo pismo, a vendar spis o glavnih točkah in je bil od strank podpisan, tedaj ima ta spis vse one pravice in dolžnosti, katere so notri naznačene.

Kdor ne zna ali ne more pisati, pristavi lastnoročno svoje znamenje pred dvema pričama, izmed katerih ena podpiše tudi njegovo ime.

Ako je bilo o pogodbi pismo spisano, ne veljajo nobeni ustmeni dogovori, kateri niso bili v pismo sprejeti. Žato mora pisana pogodba sprejeti vse glavne in stranske določbe, katere so bile dogovorjene. Take stranske določbe so: pogoj, povod, čas, kraj in način dajatve, postranska plačila.²⁾

Uvod pismeni pogodbi je napoved, kakošna pogodba se dela in katere osebe so jo sklenile, potem pride vsebina pogodbe po posameznih točkah s številkami zaznamovana. Če se izdela pismo v več istopisih, je treba zapisati, koliko istopisov se je naredilo in katere osebe so jih v roke dobile. Sklep je: *To potrjuje pričujoča pogodba, lastnoročno podpisana od obeh pogodnikov* (če so bile zraven tudi priče) *in obeh v to naprošenih prič.* Potem sledi datum in podpisi.

Pogodbe, katere imajo priti v zemljiščno knjigo, morajo imeti dovoljenje za tako vknjižbo (clausula intabulandi), ali se pa za tako dovoljenje, če ga nima pogodba, izdela posebno pismo: »dovoljenje vpisa na posestvo« (Aufsandung), to je tisto pismo, v katerem daje v javno knjigo vpisan lastnik posestva ali druge stvarne pravice dovoljenje, da se katerakoli pravica na njegovo zemljišče ali stvarno pravico vpiše v to knjigo. V tem dovoljenji se imenuje posest, na katero naj se pogodba vpiše, kakor tudi pravna podlaga, na katero se opira pravica lastnine ali pravic. Pismo podpiše izdatelj pisma in dva verodostojna moža kot prič.

Podpisi pogodeb kakoršnih koli, ki pridejo v zemljiško knjigo, morajo biti poverjeni od notarja ali sodnika. To velja pri pogodbah, ki se s cerkvijo sklepajo, samo za podpise zasebnikov. Če sklepa cerkveno upravnništvo pogodbo, ko kaj prodaje, kupuje, menjuje,

¹⁾ Drž. zak. 585.

²⁾ Drž. zak. XVII. pogl.

mora k temu dobiti dovoljenja škofije in deželne vlade; le če je odobrila izpravo (pismo) državna, deželna, okrajna gosposka, katera je poklicana varovati koristi tistega, čegar pravice se bodo omejile, obremenile, razvezale ali na drugo osebo prenesle, ni treba niti notarske niti sodnijske poveritve.¹⁾ Kolka je 50 kr.

Tudi o pogodbah ustmeno narejenih se zaradi vpisa v zemljiško knjigo nareja pismo, v katero se vse sprejme, kakor je bilo gori rečeno. Vzorci §§ 14, 83, 110, 114.

Cerkev ima v Avstriji pravico do pridobitve premoženja po dotičnih državnih postavah kakor vsak drug državljan, samo da mora vsako novo pridobitev politični gosposki naznaniti. Ker se take pridobave vršijo in trdijo s pogodbami, zato bomo tukaj o teh in drugih v to segajočih opravilih posamno ter bolj obširno obravnavali.

A) Dvostranske pogodbe.

§ 14.

Kupilo.

Kupilo je pogodba, s katero se prepušča reč drugemu za določen znesek.²⁾ O njem se dela kupna pogodba (Kaufvertrag). V njej se morajo zaznamovati: osebe, ktere so lastino izročile in prejele; reč, katera se prodaje z njenimi mejami; kupna cena, čas in kraj, kjer se je pogodba sklenila; prodajalec pa mora v tej listini, ali drugi posebni izjavi (Erklärung) dati dovoljenje, da se smé kupec kot lastnik v zemljiško knjigo vpisati. Kupno pismo morajo podpisati pogodniki, in dve priči, ako pogodnik pisati ne zna; podpisi se legalizujejo izvzemši moralične osebe, katerih podpisa ni potreba poverjevati po postavi 4. junija 1882. l. št. 67 drž. zak., ker ga že itak potrdijo višje državne gosposke, pač pa moralične osebe vselej podpečatijo pogodbe.

Cerkveno predstojništvo ne smé niti s premakljivim, niti z nepremakljivim premoženjem cerkve ali nadarbine svojevoljno razpolagati, ampak je navezano na cerkvene in državne postave³⁾, torej tudi ne more ničesar za cerkveni denar kupiti, nič cerkvenega prodati, niti zamenjati brez dovoljenja škofije in državne gosposke. Če je torej treba kaj kupiti ali zamenjati, se storé najprej ustmeni dogovori, potem je paziti: je li prodajalec tudi kot lastnik vpisan v zemljiško knjigo (pri zakonskih, če nista oba vpisana); je li lastnik polnoleten; katera bremena so na zemljišči: dolgovi, služnosti, predkupna pravica, tožbe, zastanki davka. O vsem tem se izvé pri zemljiški knjigi in davkariji. K zemljiško-knjižnemu uradu se podá stranka ali osebno, ali pa dobi izpis iz zem-

¹⁾ Post. 4. junija 1882.

²⁾ Drž. zak. § 1053.

³⁾ Glej §§ 109, 112.

ljiške knjige (Grundbuchextract). Če so stari, že izplačani ali pa zastarani dolgovi na zemljišči, kateri niso še izbrisani, naj jih prodajalec izbriše, predno se mu denar vroči.

Ko se je vse dogovorilo in pregledalo stanje n. pr. zemljišča, katero se misli kupiti, se naredi prošnja na škofijo, v kateri je dokazati, kako koristno in potrebno je za cerkev ali nadarbino, da se kup sklene ter se nasvetuje, od kod naj bi se vzela kupnina. Doloži se prošnji načrt kupne pogodbe (o menjilu glej menjilne pogodbe), izpis iz zemljiške knjige ali deželne deske (Landtafelsauszug), katastralni izpis (Catastralextract), ko bi bilo treba tudi leg opisni načrt (Situationsplan).

Prošnjo, kolka prosto, podpiše cerkveni predstojnik, oba ključarja in patron ali njegov namestnik, kedar gré za cerkev, kedar pa za nadarbino: nadarbinar in patron ali njegov namestnik. Če škofija pogodbi pritrdi, izroči prošnjo (kedar je izdajka čez 100 gld.) z vsemi prilogami deželni vladi, da o tem svoje mnenje izreče, oziroma jo potrdi. Še-le, ako se tukaj ni nič oprekalo, naroči škofija, da naj se pogodba sklene. Tedaj se po načrtu pogodba spiše in podpiše, ter pošlje z načrtom vred škofiji v potrjenje. Ako gré za odpis parcele, na katero so upniki vknjiženi, se je moralo tudi že prej dobiti dovoljenje za odpis od upnikov, ter se mora vlogi za potrdilo priložiti, ali pa dobiti odlok sodnije, katerega izda po končanem pozivnem postopanju¹⁾ ter ga priložiti.

Kolek za kupno pogodbo o nepremakljivih stvareh je 50 kr., o premakljivih po lestvici III.

Vzorec: ²⁾

I. Kupna pogodba,

katera se je tako-le dogovorila na podlagi dovoljenja prečastitega knezoškofijskega ordinarijata z dné 10. marca l. 1888, št. 3850, med župnikom Janezom Perne kot zastopnikom župne nadarbine na Iverji, in patronom gospodom Gustavom Majer, posestnikom Reberske grajščine kot kupovalci od ene strani, in Jožefom Cimperlé, posestnikom na Poljanah h. št. 30. kot prodajalcem, od druge strani:

- Župna nadarbina na Iverji kupuje, in imenovani Jožef Cimperlé prodaje posestvo „nad mlinom“ imenovano, spadajoče v davčno občino Grm in obstoječe iz parcele št. 791 (sedem sto eden in devetdeset), ki meri 3 orali 840□⁰, ali 2 hektara, 2 ara in 85□^m; potem št. 768 (sedem sto osem in šestdeset), ki meri 560□⁰, ali 20 arov in 145□^m, vkup torej 3 orali*

¹⁾ Prim. Tavčar, Pravník str. 64.

²⁾ Glej: Praprotník, Spisovnik str. 160. Tavčar, Pravník str. 88.

in 1400⁰ ali 2 hektara, 22 arov in 995^m za dogovorjeno kupnino 2000 gld. (reci: dva tisoč gol-dinarjev).

2. Kupnina 2000 gld. se bo precej izplačala, ko bo kupno pismo od škofije potrjeno. Ko bi potrdilo v enem mesecu od denašnjega dne ne došlo, se bo plačevalo od kupnine po 5⁰/₁₀ obresti do dne plačila.
3. Župna nadarbina v Iverji nastopi z denašnjim dném fizično last posestva „nad mlinom“, in dobiva od denašnjega dne iz njega vse koristi, nosi pa tudi vse davke in dajatve.
4. Obe stranki se odpoveste pravnemu pomočku, razrušiti pogodbo zaradi nadpolovičnega prikrajšanja¹⁾, in prodajalec ne daje poročstva za popolno natančnost mere.
5. Prodajalec s tem dovoljuje, da se smé zgoraj pod števil. 1. te pogodbe imenovano posestvo vpisano pód občino Grm Tom. I. št. 64 brez bremena iz zemljiške knjige odpisati, in naj se vse lastninske pravice prenesó na župno nadarbino Iverje, ter na njo vpišejo v zemljiški knjigi.
6. Stroške te kupne pogodbe, pripisa in ž njim sklenjene percentualne pristojbine plača župna nadarbina Iverje, stroške odpisa pa prevzame prodajalec.

Datum.

**Podpisi župnika, patrona
in prodajalca.**

II. Kupna pogodba,

katera se je danes s pridržkom višjega potrdila sklenila med cerkvenim upravníštvom na Iverji, namreč: gospodom Jurijem Slapar, župnikom, in ključarjema Jožefom Gočan in Janezom Slemec, od ene strani kot prodajalcem; od druge strani pa med Janezom Krvavčan, posestnikom na Vrbji h. št. 12, prvomestnikom krajnega šolskega sveta, pooblaščenim v seji krajnega šolskega sveta dne 1. aprila leta 1887, kot zastopnikom šolske občine na Iverji, kot kupcem, in sicer tako-le:

1. Župna cerkev na Iverji prodaje in šolska občina na Iverji kupuje od nje posestvo, v zemljiški knjigi pod občino Vrbje vpisano Tom. I. št. 387, parc. števil. 49, s hišo h. št. 12 na njem postavljeno, z dvoriščem in

¹⁾ Ako eden izmed pogodnikov še polovice tega ni prejel, kar je bila prodana ali kupljena reč vredna, smé tirjati, da se pogodba razdere, razven, ako sta se oba pogodnika tej pravici v kupni pogodbi odpovedala.

vrtom v skupni meri 70 □⁰ ali 2 ara 517^m za dogovorjeno ceno 2500 gld. (beri: dva tisoč in pet sto goldinarjev), z vsemi pravicami in dolžnostmi, kakor jih je dosedaj uživala in imela.

2. Župna cerkev na Iverji dovoljuje, da se parcela št. 49 s hišo hiš. št. 12 iz zemljiške knjige pod občino Vrbje Tom. I., št. 387 brez bremen odpiše, in se za to posestvo v zemljiški knjigi nova vloga odpré, ter se na njo vknjižijo lastninske pravice šolske občine Iverje.
3. Šolska občina Iverje se zavezuje, da izplača precej po prejetem potrdilu te pogodbe od strani višje gosposke prodajalcu na roke cerkvenega upravnništva 2500 gld.
4. Obe stranki se odpoveste pravnemu pomočku, to pogodbo spodbijati zastran prikrajšanja čez polovico prave vrednosti.
5. Pravo last tega posestva sprejme šolska občina na Iverji z dném potrdila od strani višje gosposke z vsemi na njem ležčimi davki in drugimi dajatvami.
6. Šolska občina na Iverji se zavezuje, nositi sama vse stroške narasle iz kupčije.

V potrdilo tega se je izdelala ta pogodba v dveh enako se glasečih izvodih, od katerih enega obdrži cerkveno upravnništvo na Iverji, drugega pa šolska občina na Iverji.

Datum.

Podpisi.

Prigodi se pogostoma, da je sedanji lastnik že pred več leti v last dobil posestvo, prejšnji posestnik pa ni bil še izbrisan, zato mora v kupni pogodbi tudi ta slednji imenovan biti in jo podpisati. Tedaj se vpiše: *h kateri pristopi tudi še sedaj na posestvo vpisani A B, in v privolitvi za odpis: prodajalec I. I. z vpisanim A B vred s tem dovoljuje.*

Kedar se sklepa pogodba s šolo ali občino, se mora vselej v pogodbo sprejeti datum dotične seje, v kateri se je pogodnikom dalo pooblastilo za pogodbo.

Če se delajo pogodbe z društvi (železniškimi ali tovarniškimi) je potreba, da se dobi potrdilo od tiste trgovinske sodnije, pri kateri je tvrdka vpisana, da imajo zastopniki družbe, posredujejoči pri napravi pogodbe, res pravico tvrdko pravnoveljavno zastopati. Paziti je posebno na pečat.

Pri kupnih pogodbah se morajo vpisovati nove mere.¹⁾ Koder niso še nove v zemljiško knjigo vpisane, se vpišejo tudi stare.

¹⁾ Post. 22. jul. 1871, min. ukaz 19. dec. 1872.

Kedar se odprodaje ali zamenjuje del parcele, je treba vselej legopisnega načrta po katastralni mapi, v katerem je prodani predmet zaznamovan na okrajkih z *a*, *b*, *c*, in ta načrt se pridene pogodbi tako, da se ji prišije s sukancem, čegar konce oba pogodnika s svojim pečatom pripečatita. V pogodbi se pa opiše predmet natanko po načrtu, n. pr. *od parcele št. 30, ki meri 50□^o ali 1 ar 79:8□^m, obkoljen in v legopisnem načrtu z a, b, c zaznamovan v meri 19□^o ali 68:3□^m.*

Mape se dobijo pri županstvih, pri c. k. davkarijah in mapnem arhivu deželnega glavnega mesta. Prosi se za nje z nekolekovano vlogo. Posamni listi se dobé za vsako davčno občino posebej po 1 gld. 70 kr. Morajo jih pa tudi davkarski uradi oskrbeti, ako se zanje prosi. Ni ravno potreba, da bi bil načrt izdelan od tehniškega uradnika, vendar dobro je, da ga izdelata strokovnjak. Tudi ni potreba potrdila županstva, da se z mapo vjema, vendar če ni potrjen, naj se vselej primeri z mapo, predno se k pogodbi pripečati.

Ako bi se bila v pogodbo vrinila kaka pomota o parcelni številki ali meri, se ne smé popravljati, nego o*tem se izdelata izjava na kolek 50 kr., ki jo morajo podpisati pogodniki in dati legalizovati, potem se prišije in pripečati, kakor prej rečeno, pa tako, da se ne more pôla podtakniti.

Prodajalec mora sam skrbeti, da upniki, vpisani v zemljiško knjigo, dajo dovoljenje odpisa, ali se pa mora izkazati, da jih je sodnija k oporeki poklicala in se niso oglasili, ali da je sednija njih oporeko ovrгла. Tedaj se vpiše v pogodbo: *Kup se plača, kedar se bo prodajalec izkazal s popolnoma postavno izdelanimi privoljenji tabularnih upnikov.*

V osmih dnéh po sklepu pogodbe (t. j. datuma pogodbe) se mora kupčija naznaniti pri davkariji kot c. k. uradu za odmero pristojbin (Gebührenbemessungsamt), da odmeri percentualno pristojbino. Vloži se namreč kupna pogodba, ali če sta se dva izvoda spisala, oba in en prepis z vlogo kolka prosto (ali pa osebno) s prošnjo, da naj se to naznanilo na pogodbi (ali na obeh) zaznamuje.

Pogodba se po navadi spisuje samo v enem izvodu, katerega dobi kupec. V dveh izvodih se spisuje med dvema moraličnima osebama in ta dvakratni izvod se zaznamuje vselej v pogodbi.

Kako se vpišuje v zemljiško knjigo, glej »Slov. pravnik« Tavčar str. 108 sl., samo to je še tukaj pripomniti: ako se mora odpisavati in pripisavati pri dveh tabularnih gosposkah, n. pr. pri deželni tabli in zemljiški knjigi, se prošnja pri tisti vloži, pri kateri gré zemljišče odpisati. Sicer pa je svetovati, da se to delo prepusti notarju (ne odvetniku, kateri je dražji, ker nima normala o zaslužku za notarska opravila).

Kedar se dovoljenje vpisa ni bilo sprejelo v kupno pismo, se izdelata posebej.

Vzorec:

Dovoljenje vpisa na posestvo. Kolek
50 kr.

Podpisano cerkveno upravništvo daje s tem gospodu I. I., kateri je kupil s kupnim pismom z dne . . . hišo v I. h. št. . . , v zemljiško knjigo vpisano pod vlogo 30, dosedaj lastnino cerkve v I. za 580 gld., in je cerkvenemu upravništvu na pobotnico že ves kup izplačal, dovoljenje vpisa te hiše, brez vsega daljnega zaslišanja, na svoje ime, ter da se lastninska pravica cerkve v I. iz zemljiške knjige izbriše in lastninska pravica gospoda I. I. vpiše.

Datum.**Podpisa prič.****Podpis lastnika.**

Vse take izjave se pošljejo tudi škofijstvu, da jih podpiše. Ako je kupilo zemljišče cerkveno upravništvo ali nadarbina, je skrbeti, da se cerkev ali nadarbina precej, ko je prejela škofijsko potrdilo kupnega pisma, na zemljišče prepíše.

Po cerkvenih postavah naj je cerkveno premoženje, kolikor mogoče, v ležečih posestvih, katera se nimajo prodajati. Ako je pa katerikoli treba ležeče posestvo prodati, da se pridobljeni denar na obresti naloži, ali kakorkoli koristno obrne, mora se pozvedeti najprej mnenje patronovo, narediti je *načrt prodajalnih pogojev*, ter se mora vse vkup poslati ordinarijatu in prositi, da naj izposluje potrdilo načrta pri deželni vladi, katera ga ali sama dá, ali ga dobi na višjem mestu. Priloži se seveda tudi prošnja na deželno vlado, v njej se razloži, zakaj je svetovati prodajo, koliko je dosedaj posestvo nosilo in koliko se ceni.

Vzorec:

Načrt prodajalnih pogojev.

Hiša ležeča v vasi I., št. . . , lastnina cerkve sv. I. v I. se proda po dražbi pod naslednjimi pogoji:

1. Cerkev proda gori omenjeno hišo, kakoršna je z vrtom za hišo vred, vknjiženo pod . . . tistemu, kateri pri dražbi najvišjo ceno obljubi, v polno last z dopuščanjem, da se brez opovire sme prepisati nanjo.
2. Kupec na dražbi kupi hišo z vrtom vred za najvišjo dražbeno ceno in jo najzadnji čas v enem tednu plača.
3. Cerkev kot prodajalka izdelala po tem potrjenem načrtu kupno pismo in podpis upravništva cerkvenega premoženja potrdi, da je kupni denar plačan. Cerkev plača tudi vse c. k. davke in druge dajatve do dne

končane dražbe; stroške za kup in prepis, in vse c. k. davke in druge dajatve od dné dražbe naprej pa prevzame in jih bode plačeval kupec.

Datum.

*Podpisi župnika
in dveh ključarjev.*

Prodaja se vrši navadno po dražbi, ako posebni razlogi kaj drugega ne svetujejo. Javna dražba se pa mora vselej naznaniti sodnji in ta jo izvršuje. Županstva nimajo za to pravice, in prodaje od njih izvršene nimajo tiste veljavnosti, da bi se kupec mogel prisiliti kupljeno reč plačati in prevzeti.

§ 15.

Menjava

je podobna kupilu. Menjava je torej pogodba, s katero se ena reč daje za drugo. Pri tej pogodbi se morajo zamenjane reči natanko opisati, in če je ena reč več vredna ko druga, se mora tudi svota izgovoriti, katero naj en pogodnik drugemu plača, po navadi ob dnevu, ko se reč izroča.

Poslovanje za dobitvev potrdila od škofije, oziroma deželne vlade je enako, kakor pri kupilu. Ko je dovoljenje prišlo, se po potrjenem načrtu izdela menjalno pismo, podobno kupnemu, ter se pošlje škofiji v potrjenje. Kolekuje se za premične stvari po lestvici III., za nepremične s 50 kr. Tudi menjava se naznani za odmero percentualne pristojbine, izjemo dela menja zaradi zlage zemljišč, in sicer če sta zamenjana predmeta enake vrednosti, je to pravno opravilo pristojbine prosto¹⁾, samo kedar en predmet drugega presega v ceni, je ta presežek pristojbini podvržen. Da se je menja res v ta namen vršila, se dokaže iz mape, ali s potrdilom županstva, v čegar področji parcela leži, ali na drug dovolj verljiv način.

V zorec:

Menjalna pogodba,

katera se je s pridržkom potrdila od strani prečastitega knezoškofijskega ordinarijata in visoke c. k. deželne vlade s potrdilom patrona župne nadarbine na Iverji, gospoda barona Gustava Brauna, grajščaka na Gori, sklenila med župno nadarbino na Iverji, zastopano po župniku gospodu Juriju Slapar od ene strani, in Janezom Krvavčan, posestnikom na Vrbji hiš. štev. 12 od druge strani, in sicer tako-le:

¹⁾ Post. 3. marca 1868, drž. zak. I. 17.

1. Župna nadarbina na Iverji daje v menjo Janezu Krvavčanu od svojinskega posestva, spadajočega na župni dvorec v Iverji h. št. 1
  - a) parcelo št. 102, pod občino Iverje, „mlaka“ imenovano, ki meri 429⁰ ali 19 arov 3^m,
  - b) parcelo št. 1680 v davčni občini Povirje, „lepa njiva“ imenovano, ki meri 827⁰ ali 29 arov, 74^m, skup 1356⁰ ali 48 arov 77^m
 ter dovoljuje, da se obe parceli od „župnega dvorca na Iverji hiš. št. 1“, vpisani v Kranjski deželni deski, vloga B, Tom. I., str. 719 brezbrementno odpišete in v zemljiško knjigo v Ribnici k posestvu „Vrbje št. 12, Tom. I., str. 15“ z lastninskimi pravicami na Janeza Krvavčan vpišete.
2. Janez Krvavčan pa daje v menjo župni nadarbini na Iverji od posestva svoje hiše na Vrbji hiš. št. 12 v davčni občini Vrbje ležeče parcele:
  - a) parcelo šte. 262, ki meri 798⁰ ali 35 arov 18^m, in
  - b) parcelo šte. 520, ki meri 384⁰ ali 13 arov 81^m,
 vkup torej 1362⁰ ali 48 arov 99^m, in dovoljuje, da se parceli šte. 262 in šte. 520 iz zemljiške knjige v Ribnici pod Vrbje šte. 12, Tom. I., str. 15, brezbrementno odpišete, in, ali v Kranjsko deželno desko, vloga B, Tom. I., str. 719, k župnemu dvorcu v Iverji št. 1 vpišete, ali pa na novo vlogo v zemljiški knjigi v Ribnici z lastninskimi pravicami župne nadarbine v Iverji.
3. Zamenjani zemljišči sprejmeta oba pogodnika z današnjim dnem v pravo posest, in nobena stran ne prevzame poročstva za natančnost mere zamenjanih posestev, navedenih pod točkama 1 in 2.
4. Ker se je ta menja napravila zaradi zlage zemljišč, ne bo nobeden pogodnik ničesar doplačeval, in oba se odpovesta pravici, pogodbo spodbijati zaradi prikrajšanja nadpolovične prave vrednosti.
5. Stroške za izdeljavo in izpeljavo pogodbe nosita skupno pogodnika, pa tako, da je vsak izročevalc dolžan skrbeti za brezbrementen odpis zamenjanega predmeta od dosedanje vloge v zemljiški knjigi, ter nosi sam iz tega narasle stroške.

V potrditev tega sta se naredila od te pogodbe dva enako se glaseča izvoda, katerih enega hrani župna nadarbina na Iverji, drugega pa prejme Janez Krvavčan.

Datum.

Podpisi,
kakor pri kupilu.

§ 16.

Rabokup, najem in zakup.

Kedar kedo prejme v porabo neporabljive reči za določen čas in določeno ceno, se imenuje ta pogodba **rabokup**. Če se more v rabokup vzeta reč rabiti brez vsakega obdelovanja, se imenuje to **najem** (Miethe), kedar je pa obdelovanja treba: **zakup** (Pacht).

Akoravno naj se cerkveno premično premoženje kolikor mogoče spreminja v nepremično, vendar večinoma ne kaže z najemniki obdelovati zemljišča, nego dajati je v zakup.¹⁾ Ni pa v zakup dajati: sekanja lesa v cerkvenih gojzilih, ali pašnikov, planin in tem enakih posestev.

Cerkvena posestva se redoma po dražbi v zakup dajejo. Upravništvo naj skrbi, da se dražba o pravem času prične, ker bi bilo sicer za zgubiček iz zamude izhajajoč samo odgovorno in ga dolžno povrniti. Dražba naj se napravi najmanj dva meseca pred iztekom zakupa²⁾, po razmerah tudi prej, in se po navadni postavni poti oznani. Za prostovoljno javno dražbo naj se dobi tudi dovoljenje županstva.³⁾

Za zemljišča v zakup dana se vzame za izklicno ceno zadnja zakupna cena. Ko bi se pa videlo, da se te držati ne gré, naj precenijo pošteni možje, zvedenci, zemljišče zaradi poizvedbe nove izklicne cene. Ne smé se pa ta cena prej za izklicno postaviti, dokler se ni dobilo dovoljenje ordinarijata. V ta namen mora tudi patron svoje mnenje izreči, in navesti je uzroke, zaradi katerih se je manjša cena postavila.

Zakupnik (Pächter) naj položi kavejjo, katera je enaka celoletni zakupnini. Ta se smé dati v gotovem denarji, upravništvo pa ne smé gotovine niti rabiti, niti za-se obrestonosno naložiti; zakupnik pa ni dolžan gotovine brez obresti kot kavejjo pustiti, smé torej denar v hranilnici naložiti in hranilnično knjigo upravništvu izročiti. Smé pa tudi za kavejjo dati realno hipoteko, torej kavejjsko listino vknjiženo na njegovo posestvo. To kavejjo v denarjih ali vrednostnih papirjih položi zakupnik precej, zavarščino v hipoteki mora pa najmanj v 14 dneh, po dražbi donesti. Gosposka tudi kavejjo spregleda, ako se zapišeta za zakupnika dva zanesljiva moža kot poroka. Kavejja je cerkvi jamčevina za slučaj, ko bi zakupnik pogodbe ne držal. Ob koncu zakupa mora jo dati upravništvo nazaj zakupniku, kateri je vse pogodbe spolnoval.

O zakupu se naredi zakupni ali dražbeni zapisnik, v katerem se zemljišče natanko zaznamuje, zapišejo se došli dražilci, izklicna cena in posamezne ponudbe. Zakupna pogodba veže zakupojemnika precej po podpisu zapisnika, cerkve pa ne, dokler ni ordinarijat potrdil zakupa, zato mora tudi ta klavzula v zapisnik priti,

¹⁾ Za koliko let se smé brez višjega privoljenja v zakup dajati, glej § 109.

²⁾ Gubern. ukaz 22. marca 1827.

³⁾ Ces. patent 9. avgusta 1854.

razven če je cerkveno upravníštvo dalo posestvo samo za tri leta v zakup, ali še za manj. V tem slučaju zakupno pogodbo potrdi samo upravníštvo, vendar pa mora vsako novo zakupno pogodbo prvemu naslednemu cerkvenemu računu priložiti, katero potem ordinarijat vrne¹⁾. Zapisnik podpišejo župnik in dva ključarja, ter zakupnik in zapisnikar.

Kedar velja zapisnik kot pogodba, kakor tukaj, se odrajtuje davek po lestvici II. Svota pa, od katere se odrajtuje, se tako-le preračuna:

1. Ako je bil rabokup določen za gotov čas, ki pa ne dosega 10 let, se zaračuna davščina po celi rabokupnini, za vsa leta sešteti. Tukaj n. pr. $44 \times 3 = 132$ gld. za tri leta, tedaj kolek 63 kr.

2. Ako je rabokup za 10 ali več ko 10 let, se davščina računa po desetkrat pomnoženi letni rabokupnini.

3. Rabokup za celo življenje ene osebe se pomnoži tudi desetkrat letna rabokupnina; za celo življenje dveh oseb pa se pomnoži 15krat.

4. Ako se sklene pogodba za čas obstanka društva, ali naprave, ki se je za negotov čas osnovala, se letna rabokupnina pomnoži 20krat.

5. Ako se sklene pogodba za kak drug negotov čas, se pomnoži letna rabokupnina 30krat.

Vsako podaljšanje ali ponovljenje rabokupne pogodbe se smatra za novo pravno opravilo.

Sploh velja: doma naj se ne kolekuje, nego zapisnik se nese v davkarijo in ta odloči kolek.

Kedar pa zapisnik ne velja kot pogodba, je kolek 50 kr.

V z o r e c :

Zapisnik

spisan dné 3. oktobra 1889 v župnijski hiši v I.

Navzoči so bili podpisani.

Predmet

je zakupna dražba zemljišča cerkve sv. I. v I. vpisanega v zemljiški knjigi . . . št. . . .

Kot dražilci so prišli:

I. I., hišnik v I.

I. I., kovač v I.

I. I., strojar v I.

Postavni pogoji, pod katerimi se to zemljišče v najem daje, so ti:

1. Upravníštvo cerkvenega premoženja cerkve sv. I. v I. daje njivo „puhljico“ 10 mernikov posetve, vpisano

¹⁾ Škof. l. 1884, str. 36. Nekatere škofije tirjajo samo prepis.

- v zemljiški knjigi pod . . . štev. . . , in senožet „vrtovina“, v zemljiški knjigi pod . . . št. . . . za tri leta, t. j. od . . . do . . . tako v zakup, da jih zakupnik smé ves zakupni čas nemoteno po deželni navadi uživati. — Nasproti se pa zakupnik zaveže,
2. da hoče zakupnino v četrletnih obrokih naprej v cerkveno blagajnico plačevati, in sicer tako gotovo, da, ko bi šest tednov po preteklem obroku zakupnine ne plačal, se smejo ta zemljišča v njegovo škodo in na njegove stroške zopet na dražbo dati, od katere dražbe in vseh iz nje izvirajočih koristi se pa zakupnik izključi.
  3. Vse davke, kolikor jih ima plačevati to zemljišče, sam zakupnik iz svojega plačuje, in tudi za vse druge dajatve v blagu, prevožnjo in druge deželne tlake ne smé družega povračila tirjati, kakor tistega, katerega dežela daje.
  4. Zakupnik je dolžan v zakup vzeta zemljišča o pravem času obdelovati, prav orati, vsak vagan posetve vsako tretje leto s šestimi vozovi gnoja po deset centov pognojiti, sicer bi moral za vsak voz nenavoženega gnoja v cerkveno blagajnico 2 gl. 10 kr. plačati.
  5. Zakupnik je dolžan zakupljeno posestvo varovati zoper poplave, izplave in zasipe s peskom; in ko bi taki prišli, je dolžan poškodovano zemljišče v prejšnji dober stan spraviti.
  6. Zakupniku se ne privoli nikako povračilo za nepredvidene škode po toči ali vodi, razven ko bi bila zakupljena zemljišča tako razdjana, da bi se tudi zemljiški davek odpisal. V tem slučaju smé primernega zmanjšanja zakupnine prositi.
  7. Zakupnik ne smé zakupljenih zemljišč nì prodati, nì zastaviti, niti stavbe nanje postaviti.
  8. On smé njive v travnike in pašnike v njive po dobljenem dovoljenji ordinarijata spremeniti; ne smé pa zato nikakovega odškodovanja tirjati.
  9. Ko bi se moralo med zakupom eno ali drugo zemljišče nazaj vzeti, nehajo zakupne pogodbe, zadevajoče dotično zemljišče; ne smé pa zakupnik nikakega drugega odškodovanja tirjati, razven da se mu povrne na tem zemljišču pričakovana žetev, seno ali otava.
  10. Kot kavcijo zapiše zakupnik svojo hišo v I. z vrtom in njivo v meri petih oralov, v zemljiški knjigi pod . . . , na katero posestvo bo upravníštvo cerkvenega premoženja pričujočo pogodbo vknjižilo.

11. Zakupnika pravno veže pričujoča pogodba precej, ko jo podpiše; cerkev v I. pa še le po danem dovoljenji ordinarijata. Zakup preide tudi na njegove dediče.
12. Vsakošen podzakup brez dobljenega privoljenja mu je prepovedan.
13. Vse koleke in pristojbine plača zakupnik sam.

Te zakupne pogodbe so se prebrale, in potem se je izklicevala najprej njiva „puhljica“ za prejšnjo zakupno ceno 30 gld., a na to se ni nobeden dražilec oglasil. Potem se je nastavila zakupna cena 25 gld. I. I. je obljubil 26 gld., I. I. 27 gld., I. I. 28 gld., ker ni nobeden več obljubil, je njemu ostala.

Nato se je izklicala senožet za prejšnjo zakupno ceno 16 gld., katero je tudi I. I. obljubil, in mu je pripadla.

Skupaj torej znaša zakupnina 44 gld.

Ko je zakupnik izrekel, da hoče postavne pogoje spolnovati (ako bi bil zastavo dal v obligacijah, hranilnični knjigi ali gotovini: in ker je pod A priloženo hranilnično knjigo za 50 gld. kot zastavo dal), se je dražba končala in ta zapisnik podpisal.

Actum ut supra.

**Podpis župnika,
dveh ključarjev in
zapisnikarja.**

**Podpis zakupnika „kot
zakupnik“.**

Lahko bi se pa sklep naredil tudi po sledečem vzorcu:

Te zakupne cene so se prebrale in potem se je pričelo izklicavanje.

Parc. št.	Ime zemljišča	Mera po-cršja		Prejšnji zakupnik	Iz-klicna ceno		Ime se-dajšnjega zakup-nika	Eno-letna zakup.		Lastnoroč. podp. zakupn. (in poro-koc, ako to gosposka dopusti)
		Ha	Ar		gld.	kr.		gld.	kr.	
430	Puhljica	1	40	Jurij Srebot	30	—	Jurij Srebot	28	—	Jurij Srebot
632	Vrtovina	1	—	Jernej Mahnič	16	—	Jakob Piš	16	—	Jakob Piš

Zapisnik se je sklenil in podpisal.

Podpisi, ko zgoraj.

Ako zakupnik ne zna pisati, se mora podkrižati vpricho dveh oseb, katere niste imele z dražbo nič opravka.

V tem vzorcu navedeni pogoji so postavnji; smeli bi se pa včasih in celó morali po okoliščinah premeniti.

Opomniti je še k točki 2: Ko bi se katerikrat morala posestva zaradi prestopa pogojev od strani zakupnika v drugič v najem dati, ni v to treba sodnijskega privoljenja, pač pa škofijskega. Cerkev se za škodo ne odškoduje samo na položeni kavciji, nego tudi na drugem zakupnikovem premoženji, če je treba. — K številki 11: Kedar se le na tri leta v najem daje, ni treba dovoljenja ordinarijatovega. Če se hoče dati posestvo za več ko tri leta v zakup, se mora dobiti mnenje patronovo ter ž njim kot prilogo dobiti še dovoljenje cerkveno in deželne vlade.¹⁾

Ko bi bilo katerikrat bolje dati cerkvena posestva brez dražbe v zakup, mora si dobiti upravnništvo mnenje patronovo, narediti s zakupnikom načrt zakupne pogodbe in sicer brez koleka. Začenja se tako:

Načrt zakupne pogodbe.

Med upravništvom cerkvenega premoženja cerkve sv. I. v I. in I. I., posestnikom v I., se je danes sledeči zakupni načrt sklenil . . .

(Potem pridejo točke, kakor zgoraj.)

Sklep: To potrdi naš lastnoročni podpis.

***Podpisi župnika
in dveh ključarjev.***

Podpis zakupnika.

Predlog, podkrepiljen z različnimi nagibi na ordinarijat, bi se glasil:

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Ponižno podpisano upravnništvo cerkvenega premoženja cerkve sv. I. v I. predlaga v prilogi A) načrt zakupne pogodbe, zadevajoče zakup zemljišč te cerkve vpisanih v zemljiško knjigo . . . številki . . ., ter prosi dovoljenja, ta zemljišča brez dražbe v zakup prepustiti, in podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

- 1. V tem kraju ima vsak posestnik lastnega zemljišča toliko, kolikor ga more s svojimi ljudmi obdelati, zato ni pričakovati dražilcev in višje zakupnine, kakor dosedaj; najbrž se še za toliko ne bi moglo oddati.*
- 2. Je po prilogi B) tudi patron zadovoljen, da se zemljišče ne daje v zakup po očitni dražbi.*

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat se tedaj prosi, naj blagovoli dati dovoljenje za zakup brez dražbe gori

¹⁾ Vzorec za prošnje glej § 114.

imenovanega zemljišča, in za izdelavo pravoveljavne zakupne pogodbe, ter tudi podpirati pridjano prošnjo za dovoljenje c. k. deželne vlade.

**Podpisi župnika
in dveh ključarjev.**

Priloge A) B)

*... za dovoljenje zakupa cerkvenih
zemljišč v I. brez javne dražbe.*

Prošnja na deželno vlado se glasi *mutatis mutandis* kakor ta. Ravno tako je postopati, če se hočejo cerkvene hiše nad tri leta v najem dati.

Cerkveni gojzdi se ne dajejo v zakup, ž njimi se mora gospodariti po deželni gojzdarski postavi. Les, naj si bo za kurjavo, ali stavbe, smé upravnništvo samo prodajati, da se le pri sekanji gojzdarske postave ne prestopijo.

§ 17.

Stavbina pogodba.

V tej se zaveže podvzetnik h gradbi stavbe proti odplačilu. V duhovskem poslovanji je te pogodbe gotovo treba za večjo gradbo, pa tudi pri manjih delih ali popravkih bi ne bila odveč. To pismo mora imeti vse lastnosti pogodbe, poleg tega, ako se dela po načrtu, tudi natanjko: čemu bo služilo poslopje, kakšno naj bo gradivo, določbe o delavcih, pomočnikih, čas, do katerega se bo delo izvršilo in poroštvo za dobro izdelavo.

Ako ni bil načrt za izdelavo ali popravo naročen, pa ga je vendar-le dotični konkurent izdelal, naj se v pogodbo sprejme klavzula: *priloženi načrt se ni bil pri dražilcu dela naročil, nego priporočilo se mu je bilo, naj ga na svojo korist izdela.* Ako bi se namreč od višje gosposke delo ne dovolilo, ali zaradi katerega koli uzroka ne pričelo, bi dotični dražilec lahko tirjal povračilo za svoj načrt. Če je bil načrt naročen, se mora seveda vsekako tudi plačati.

Navadna stavbina dela in njih izvršitev nadzoruje župnik; pri konkurenci pa konkurenčni odbor ali njegov odposlanec. Vrhovno nadzorstvo ima vlada po svojem inženirji. Gradbo vzame župnik, oziroma konkurenčni odbor ali na lasten račun in odda dela po dražbi posameznim mojstrom, ali pa izroči vso stavbo podvzetniku. Oboji so zavezani delati po načrtu. Podvzetnik dá jamčevine 10% celega proračuna pri večjih zidanjih. Zavarščina se hrani v cerkveni truhici do preteklega poroštvenega obroka. Prejem jamčevine se potrdi podvzetniku z nekolekovanim položnim pismom.

Mojster podvzetnik je potem na tako pogodbo vezan, katera se tudi lahko naredi v podobi zapisnika.

V zorca:

Stavbina pogodba,

katera se je sklenila danes med g. I. I., župnikom v I., in g. I. I., stavbenim mojstrom iz I., in sicer tako-le:

1. Gospod župnik I. I. izroča gospodu I. I. stavljenje pogorelih gospodarskih poslopij, in sicer: živinski, konjski in svinjski hlev, kolnico in skedenj po potrjenem in temu dogovoru priloženem stavbinem načrtu za 3000 gld. a. v.
2. Gospod zidarski mojster sprejme to gradenje in obljublja, da bo za celo stavbo rabil dobro gradivo, posebej temelj iz samega kamna zidal.
3. On bo tudi oskrbel vse delavce k temu delu. (Ali če bo tlaka delala: Gospod župnik bo oskrbel, da bodo od občine obljubljeni delavci tlačani po potrebi zmiraj pri rokah, zidarje oskrbuje mojster sam.)
4. Tudi se podvzetnik zavezuje, da se bo načrta natanko držal, in dela nobenemu drugemu ne izročil, in
5. Vse delo na vse strani v štirih mesecih dogotovil ter ostane porok tri leta za vse pomanjkljivosti.
6. Gospod župnik pa se zavezuje svoto 3000 gld. tako le plačevati: sedaj precej dá na roke mojstru gospodu I. I. 500 gld., katerih prejem se s tem pismom potrjuje; ko bo temelj dozidan, mu zopet vroči 500 gld.; ko bo pa vse delo dovršeno, mu dá 1000 gld., in 1000 gld. mu izplača čez tri leta, ko se pokaže, da ni treba gospodu stavbenemu mojstru ničesar zaradi pomanjkljivosti gradbe povračevati.

To potrjuje lastnoročen podpis obeh pogodnikov in dveh v to naprošenih prič.

Datum.

Podpisa prič.

Podpisa pogodnikov.

Zapisnik

spisan v župnem dvorcu Meniške župnije dne 7. junija l. 1891 ob priliki prevzetja zidave novega hleva pri župni nadarbini v Menišjem.

Pričujoči podpisani.

Cerkveno upravnništvo prepušča zidarskemu mojstru Janezu Blažko od višje gosposke privoljeno zidavo novega živinskega hleva po načrtu od c. k. okrajnega glavarstva v Postojni z dném 13. julija 1887, št. 5630, potrjenem. in

preudarku za adjustirano svoto 1583 gld. 25 kr. za gradivo in rokodelska dela, in 165 gld. 88 kr. za težaška dela z rokami in živino, skup 1749 gld. 13 kr. Podpisani zidarski mojster Janez Blažko se zavezuje izdelati vso stavbo trdno in iz dobrega gradiva natanko po načrtu in preudarku do 15. avgusta t. l. in jamči za vse pomanjkljivosti celo leto od dné potrditve nove stavbe.

Nasproti se pa zavezuje cerkveno upravništvo, da mu izplača 500 gld., ko postavi in dokonča zid, 925 gld. 25 kr. pol leta potem, in 10⁰/₁₀ kavicjo v znesku 158 gld. po preteku jamstvenega obroka. Občinsko predstojništvo pa se zavezuje, polovico zneska spadajočega na delo z rokami in živino z 82 gld. 94 kr. izplačati, ko se postavi strešni stol, drugo polovico v gorenjem znesku pa po uradni potrditvi stavbe.

Ko bi podvezetnik ne dopolnil o pravem času ali prav dolžnosti, katere je sprejel s to pogodbo, ali tega, kar se mu bo naložilo pri uradno-oglednem aktu, kateri ima podvezetniku nasproti vso moč dokazilnega pisma, tedaj ima cerkveno upravništvo pravico, po pogodbi prevzeto in neizvršeno delo, oziroma po uradno-oglednem zapisniku zaznamovane popravke izročiti komurkoli na podvezetnikove stroške, in si povrniti škodo, ko bi upravništvu iz tega nastala, iz neizplačanih zaslužkov, ali iz položene jamčevine, pri čemur podvezetnik priznava od c. k. računstvenega urada izdan način zaračunovanja kot listino, katera ima popolno dokazilno moč zoper njega. Poleg tega je podvezetnik porok za vso škodo, katera bi se ne mogla iz kavicje ali iz zaslužka pokriti, z vsem svojim premoženjem.

Sklenjeno in podpisano.

Podpisi:

Patron, župan,
zidar.

Župnik
in oba ključarja.

§ 18.

Poravnáva (nagódba).

V tej se dvomljive pravice ali navskrižne zadeve, zaradi katerih se stranke prepirajo, tako določijo, da se zaveže vsaktera stranka nasprotni kaj dati, storiti, ali opustiti. Ne razločijo se nič od pogodeb, samo to naj pripomnimo, da je dobro take obravnave cerkveni ali politični oblasti predložiti v potrdilo. Zato naj se tudi v pismo sprejme točka: *Ta poravnava se predloži tudi višji cerkveni in politični oblasti v potrditev.* Podpišejo jo naj nagódniki tako, kakor sploh v pogodbah. Vzorec § 141.

B) Enostranske pogodbe.

§ 19.

Daritev.

Daritev je pogodba, s katero se cerkvi reč brezplačno prepusti. Če darovana reč precej v posest cerkve preide, je to daritev med živimi; ako naj pa darovana reč še le po smrti darovalca cerkvi pripade, je to daritev za slučaj smrti.

Po državni postavi¹⁾ daritev med živimi velja, če je darilec izrekel, da reč brezplačno prepušča, obdarovanec pa, da darovano reč brezplačno prevzame; poleg tega mora pa darovalec reč precej izročiti, ali če je takoj ne izroči, dá vsaj pismo o tem cerkvi.

Daritev za slučaj smrti ima tisto veljavo, kakor volilo, in mora tudi v obliki volila izdelana biti, ter se smé, kakor vsaka oporoča ali volilo, preklicati. Nепreklicljiva postane ta pogodba le, ako jo je obdarovanec sprejel, darovalec pa se izrečno odpovedal pravici preklicati jo.

Cerkveno upravništvo tedaj preudari, če je reč ali pravica cerkvi darovana tej res v korist, in potem napravi zadevna pisma. Po postavi z dné 25. julija 1871 smé pogodbo samo notar narediti, če se obdarovanemu darovana reč ob enem tudi ne izroči.²⁾

V osmih dneh po sklenjeni pogodbi se vse naznani davkariji, da odmeri percentualno pristojbino, 8% in 25% priklado.

V z o r e c :

Darilno pismo.

Jaz podpisani Janez I., kmet na Gori št. 16, darujem za potrebne popravke cerkvi sv. Urha na Gori 1000 gld. (reci: tisoč goldinarjev), katere imam naložene na posestvu Jožefa Malnar na dolžno pismo od 3. januarija l. 1852, vknjiženo 30. januarija l. 1852, vendar tako, da za čas svojega življenja še zmiraj jaz obresti uživam, in se gori imenovani cerkvi darovana glavnica še le po moji smrti izroči, katero darilo cerkveno upravništvo na Gori tudi sprejme.

Ko za gori imenovano cerkev to pismo podpišem in jo gospodu župniku I. I. izročim, se ob enem izrečno odpovem pravici, preklicati to daritev.

To potrdi moj podpis in podpis cerkvenega upravištva gori imenovane cerkve v znamenje, da to moje daritev sprejme.

*Podpis župnika
in dveh ključarjev.*

Datum.

Podpis darovalca.

¹⁾ Drž. zak. XVIII, pogl.

²⁾ Glej Tavčar Slov. Pravniki str. 362.

Pismo se nese k notarju, da naredi s tem notarsko pismo. Kolek je 1 gld. za pôlo.

§ 20.

Dolžno pismo.

Da ima **dolžno pismo** pred gosposko povse dokazno moč, mora se v njem natanko naznačiti dolžnik in cerkev, čije je gotovina. Ako je gotovina ustanova, se mora vpisati tudi ime ustanovnika in cerkev, kateri je ustanova odločena; tudi visokost gotovine in obresti, katere in kedaj se bodo plačevale, potem, da si upnik (tukaj cerkev) pridržuje pravico gotovino iztirjati brez odpovedi, ko bi se obresti ne vplačale zadnji čas šest tednov po zapadlem obroku.¹⁾

Kedar je dal dolžnik za hipoteko hišo, se mora tudi v dolžnem pismu zavezati, da jo bo imel vedno zavarovano proti ognju, in sicer v svoti, katera posojilo popolnoma pokrije, in se bo o tem vselej pri izplačevanju obresti tako gotovo pri upravnistvu cerkvenega premoženja izkazal, kakor gotovo bi se smela gotovina, ako bi to izkazovanje opustil, brez odpovedi iztirjati. Tudi mora dolžnik izreči, da se smé cerkev v varnost glavnice, obresti, tožnih stroškov in drugih stranskih dolžnosti, ko bi nastale, vknjižiti.²⁾ Pristavek: *V varstvo upnika zastavljam vse svoje premoženje, nič ne velja.*³⁾

V dolžnih pismih ne smé biti nič prečrtano, popravljeno ali izstrgano, sicer bi jih smela gosposka zemljiške knjige odkloniti. Podpisi morajo biti legalizovani. Kolek po lestvici II. Stranka mora sama skrbeti za vknjiženje. Vzorec § 120.

§ 21.

Odstopni list.

Upnik smé tudi svojo tirjatev drugemu odstopiti, in pismo o tem odstopu se imenuje **odstopno pismo** (cesija). Opirati se mora na pismo o odstopljeni tirjatvi in navesti uzrok odstopa. Ako hoče prejemnik pravic, kakoršnih odstopnik ni imel, ali če se hoče prejemnik proti prihodnim ugovorom dolžnikovim zavarovati, mora odstopni list tudi dolžnik podpisati. Ako se ne odstoplja cel dolg, nego samo njega del, se mora označiti cela svota in odstopljeni del.

Cerkveno upravnistvo mora seosebno gledati, če ima prejšnjemu upniku izdano dolžno pismo tudi vse tiste oblike, kakoršne se tirjajo za cerkvena dolžna pisma. Ako jih nima, mora dolžnik one dolžnosti, katere mu one oblike nakladajo, dodatno prevzeti, kar

¹⁾ § 195. ces. pat. 9. avgusta 1854, d. z. I. št. 208.

²⁾ Natančneje glej Tavčar: Slov. Pravník stran 84—88, 105. Praprotnik: Slov. spisovnik str. 154—159. Drž. zak. §§ 1001, 435, 451.

³⁾ Drž. zak. §§ 1001, 435, 451.

se mora v odstopnem pismu jasno izreči. Paziti je, če daje hipoteka tudi s tem izrecilom zadostno varnost. To izrecilo se mora vknjižiti. V odstopnem pismu mora dolžnik še povrh priznati dolg in cerkev kot novo dolžnico.

Kolekuje se ko dolžno pismo po lestvici II. Vzorec § 120.

§ 22.

Poroštveno pismo.

Prigodi se tudi lahko, da kdo za cerkveno tirjatev hoče poroka postaviti; tedaj je treba izdelati **poroštveno pismo**. Ko bi dolžnik svoje dolžnosti ne spolnil, mora upnik najpreje dolžnika prijeti, in še le če ta dolžnosti ne stori, onega, ki se je postavil za poroka. Kdor se ni s tem pogojem postavil plačnika, je **soplačnik**, in jamči pri deljivem dolgu za svoj del, pri nedeljivem za celoto. Kdor se je zastavil **poroka in plačnika**, jamči za vso celoto, in upniku je na voljo dano, ali hoče najprej glavnega dolžnika in potem poroka, ali pa oba ob enem prijeti.¹⁾

Poroštvo se lahko dá v dolžnem ali posebnem pismu. V dolžnem pismu je dosti, da ga porok podpiše *kot porok*, ali se pa na koncu dolžnega pisma za klavzulo o vpisu v zemljiško knjigo pristavi: *V večjo varnost se postavljam jaz I. I. kot porok* Za tako označeno poroštvo ni treba koleka. Drugače je pa, ako se v pripisu kdo za poroka postavi s pristavkom: *Za gori imenovani dolg se jaz I. I. kot porok in plačnik zastavljam*, tedaj je treba koleka za svoto, za katero se zastavlja, po lestvici II.

Ako se dela o poroštvu posebno poroštveno pismo, in se porok noče toliko zastaviti, kolikor dolžnik, tedaj se mora natanko označiti, ali jamči za celo svoto, ali samo za del svote, ali le za obresti, ali morda samo do določenega časa in pod katerim pogojem.

Vzorec:

Poroštveno pismo.

Jaz podpisani sem porok do danes čez eno leto za obresti v znesku 80 gld., katere je Adam Kozar dolžen cerkvi sv. Lenarda na Leskovcu iz dolžnega pisma z dné . . .

To potrjujem z lastnoročnim podpisom in podpisom dveh v to naprošenih prič.

*Podpis poroka
in prič.*

¹⁾ Drž. zak. §§ 1346, 1347, 1357.

§ 23.

Pooblastilo.

To je pismo, katero nam pové, da je oblastnik koga izvolil, kateremu je izročil posel, da ga v njegovem imenu oskrbi.¹⁾

V njem mora: *a)* določeno omenjeno biti, da se je oseba pooblastila v opravilo zadeve; *b)* naznani se zadeva v opravilo izročena; *c)* izreče se: ali je pooblastilo omejeno, ali neomejeno, in v zadnjem slučaju: katere so tiste omejitve. Po navadi se sprejemajo še naslednja določila, ki niso sicer bistvena: *d)* da potrdi oblastnik vse, kar pooblaščenec v zadevi sploh, ali pa v mejah pooblastila ukrene; *e)* obet povračila vseh stroškov in vse škode, katere bo imel pooblaščenec pri izvrševanju zadeve; *f)* dovoljenje, da se smé pri izvrševanju posluževati pomočnika ali namestnika; *g)* da pooblastilo tudi za dediče velja. Obe zadnji točki se morate sprejeti v pooblastilo, kedar se rabi za pravdo.

Ako se je izgovorilo ali naravnost ali molčé plačilo za izvršitev, kolekujejo se pooblastila po visokosti izgovorjenega plačila po lestvici II. Če se plačilo ni izgovorilo, je kolek 50 kr.

V z o r e c ²⁾:

Pooblastilo,

s katerim jaz I. I. pooblaščujem gospoda I. I., kapelana na I., svoje dolgove v župniji I. na štoli in béri, pa moj osebni dolg pri posestniku I. I. na I. v znesku 100 gld. iztirjati, plačila prejemati, jih s pobotnicami potrjevati in sploh o teh zadevah vse tako naravnati, kakor bo spoznal, da je v mojo korist. Obljubim mu, da sprejemem in potrdim vsako njegovo ravnanje, in mu vse njegove stroške pošteno povrnem.

To potrjuje moj lastnoročen podpis.

Datum.

Podpis pooblaščenca.

Sicer vzorec § 92.

§ 24.

Položno pismo.

Položno pismo (Depositenschein), tudi hranilno pismo (Verwahrungsschein), izročilno pismo (Uebergabsschein) se dela, kedar je bilo komu blago v hranitev izročeno. V njem se mora napovedati *a)* reč, sprejeta v hranitev. Če se izroča več zaprtih ali zapečatenih reči, naj se posoda ali hranilni ovitek

¹⁾ Natančneje postavne določbe o njem drž. zak. §§ 1002, 1005—1007, 1017.

²⁾ Sicer glej Praprotnik: Slovenski Spisovnik str. 180.

označi, ter pové, kaj je po napovedi v njem. Če se pa reči odprte izročajo, naštejejo se posamno in opišejo, ali se pa izdelava o njih popis, na katerega se sklicuje v položnem pismu. b) Naznani se volja, da se reč v skrb prevzame. Časa ni treba naznanjati, razven če hranilec reč samo do gotove dóbe prevzame. Položniku pa ni treba do naznanjenega časa čakati, ker smé svojo reč nazaj tirjati, kedar hoče.

Posebne previdnosti je treba, če so se reči zapečatené ali zaklenjene v hranitev sprejele, da je pečat ali ključavnica nepokvarjena; ako bi se namreč hranilec pri pokvarjenem pečatu ali poškodovani ključavnici ne mogel skazati, da se kvara ni po njegovi krivdi zgodila, bi položnik lahko trdil, da so poškodovane ali izgubljene zaprte reči, ter bi mu jih hranilec moral povrniti. Ako se je za hranitev plačilo izgovorilo, katero se v pismu naznani, se ravna kolek po lestvici II.; če je hranitev brezplačna, je 50 kr. od póle.

V z o r c a :

Položno pismo.

Da sem prejel od gospoda Petra Levec, župnika na Polhovem, v hranitev z usnjem prevlečen kovčeg, v katerem je 12 srebrnih žlic, ena žlica za juho, ena za mleko, 12 nožev in 12 vilic s srebrnimi ročniki, 12 žličic za kavo, ene klešče za sladkor in en srebrn solnjak, vse zaznamovano z začetnimi lastnikovimi črkami P. L., kar vse hranim za čas njegove bolezni, da po zadobljenem zdravju njemu povrnem, ali pa po njegovi smrti zapuščinski gosposki izročim, potrdim z lastnoročnim podpisom.

Datum.

Podpis.

Hranilno pismo.

Podpisani s tem potrjujem, da sem prejel od gospoda Matija Bernika te-le vrednostne papirje v shrambo:

- 1. knjižico kranjske hranilnice št. 135.680 za 300 gld.,*
- 2. papirne državne obveznice po 5⁰/₁₀ št. 12.131 in 12.140, vsaka po 500 gld.*

Vse te vrednostne papirje se zavezujem gospodu Matiju Berniku nazaj dati proti temu hranilnemu pismu, kedarkoli bo tirjal.

Datum.

Podpis.

Opomnja. V takih pismih naj se važnejše številke pišejo s črkami, da se pride v okoli vsakemu popačenju.

§ 25.

Zavezno pismo.

Zavezno pismo (Revers), ali protipis, tudi odpovedno pismo (Verzichtschein) je pismena izjava, s katero se proti drugemu zavezujemo, da bomo kaj storili, dovolili ali opustili, česar ta drugi sicer ne bi imel pravice tirjati in si tudi ne smé prisvajati pravice iz naše postrežljivosti. Slučaji, za katere se taka pisma izdelujejo, so mnogoteri: *A* prepušča *B* iz vstrežljivosti porabo reči, n. pr. da smé po njegovi senožeti voziti. Previdno je, da *A* izroči *B*ju zavezno pismo, da pa tudi od *B* zahteva protizavezno pismo (Gegenrevers), s katerim *B* spozna, da mu je *A* to samo iz vstrežljivosti privolil, da ne izraste iz porabe nikaka pravica in dolžnost. Če kdo obljublja drugemu stroške povrniti, katere je iz postrežljivosti na-se prevzel, je to odškodni protipis (Schadloshaltungsrevers). Ali: *A* se zaveže svoje pravice ne tirjati, ali pa zavezanega odveže od tirjatve pravice, odpové se ji pa ne. Ali: negotovo je, da bo *A* nekaj storil, k čemur se zavezati noče. Ali: *A* obljubi neko določeno obnašanje, ali da se bode določenega dejanja varoval (če je bil zavrjen zaradi obnašanja).

Ako se dá stvar ceniti, se ravna kolek po lestvici II., če ne, pa 50 kr. za vsako póló. Vzorei §§ 47, 144.

Protipis.

Podpisani s tem spoznavam, da mi je I. I. iz I. na mojo prošnjo dovolil, na župno njivo, na „gnojnici“ imenovano, po svojem mejašnem trávniku za potrebo dovaževati in izvaževati.

To dovolitev sprejemam kot zgolj postrežljivost, nikakor pa ne kot pravico, zato se zavezujem, da povrnem vsako škodo, napravljeno od moje družine in živine, ter opustim vožnjo, ko bi mi jo gospodar I. I. iz I. odpovedal.

Datum.

Podpis.

§ 26.

Pobotnica, prejemno potrdilo.

To je pismeno potrdilo o spoljnjeni dolžnosti. Obsegati mora to-le: *a)* stvar, katera se sprejema, in če je denar, tudi njegova veljava; *b)* zakaj se daje, n. pr. ali se vračuje dolg, ali plačuje zaslužek, ali odrajtujejo obresti; pri plačilu pokojnin in ob drugih dajatvah, ki se prejemajo v gotovih obrokih, se naznanja tudi čas in obrestna mera; *c)* imenovanje dolžnika, kateri plačuje; *d)* čas, kraj plačevanja; *e)* podpis upnika ali njegovega pooblaščenca.

Pri pobotnicah, kakor sploh pri vseh pismih, v katerih gré za denar, se goldinarji zarad razločnosti pišejo s številkami, zaradi gotovosti tudi s črkami, samo krajcarji se pišejo le s številkami. Dobro je spodaj radi spreglednosti svoto še enkrat s številkami zapisati.

Kolekuje se po lestvici II.

Koleka proste so: pobotnice o zneskih ali vrednostih izpod 2 gld., o davkih, katerih nismo bili dolžni plačevati, posebno ako so nam javne gosposke, občine kaj preveč zaračunale; o pologah, katere so bile državna gosposka, občina ali druge javne naprave v hranitev sprejele; pobotnice o prejemkih obresti od državnih in njim enakih obveznic, ako se jim je pri izdaji prostost od koleka zagotovila; o pogojenem plačilu za vremenske nezgode; pobotnice o miloščinah (semkaj se prištevajo tudi pobotnice o nabranih denarjih za ponesrečence); potrdila duhovnikov o prejetih manualnih štipendijah za sv. maše. — Vzorec §§ 29, 121, 161.

§ 27.

Prejemni list, potrdilo.

Tako se imenuje pismo, s katerim se potrjuje, da se je reč gotovo oddala ali sprejela. Njega zapopadek je stvar, katera se je bila prejela, čas, kedaj je bila vročena in kdo jo je vročil. — Vzorec glej § 144.

Prejemni list,

s katerim potrjujem, da sem prejel danes od visokočastitega župnega urada v Makolem tamošnji cerkven inventar v uradno porabo proti temu, da ga po porabi zopet v tamošnji cerkven arhiv pošljem.

Datum.

Podpis.

§ 28.

Charta bianca.

Ako ne moremo vsega pisma spisati, ker nam je sedaj še kakošna okoliščina neznana, podpiše se na čist ter prazen papir ime nekako tam, kamor bi imelo priti, če bi bilo pismo do celega spisano. Da se pa v okom pride vsaki goljufiji, se na drugi strani in sicer na ravno tistem mestu, kjer je na prednji strani podpis, zapiše namen, v kateri je bilo ime podpisano, n. pr. za spis dolžnega pisma o 200 gld.

*Charta bianca za izdajo dolžnega pisma od 200 gld.
a. v. sub hipotheca mojega posestva na Drčju št. 13.*

Datum.

Podpis.

§ 29

Oporoka.

To je izjava, s katero naznanjamo, kaj naj se z našim premoženjem po smrti zgodi, in v kateri postavimo dediča; če ima še druga naročila, oporočni pristavek, se imenuje **kodicil**. Sicer se pa drug od družega po obliki ne loči.

Oporoka se napravi pismeno ali ustmeno. Kdor za dnjo voljo lastnoročno spiše in podpiše, mu ni treba nič prič. Datum na taki oporoki sicer ni potreben, vendar je vselej svetovati, da se pristavi. Kdor si je dal poslednjo voljo po kom drugem spisati, pa jo sam podpiše, naj pokliče tri priče, od katerih morate vsaj dve h kratki pričujoči biti. pred njimi mora oporočnik potrditi, da je v tem sestavku njegova poslednja volja. Ni jim pa treba prebrati oporoke, niti dati vedeti, kaj je v njej, pač pa morajo priče oporoko podpisati ali znotraj, ali pa zunaj, vselej na samem pismu, ne na zavitku, kot priče poslednje volje; torej: *I. I. priča oporoke*. Ne bi bilo torej zadosti, ko bi zapisal samo: *priča*. Oporočnik podpiše lahko sebe brez ali pred pričami, kakor hoče.

Ako oporočnik ne zna pisati, naj pokliče tri priče, katere morajo biti h kratu navzoče. On mora pristaviti v njihovi navzočnosti svoje znamenje, križ, k svojemu imenu, katerega je bila ena teh prič podpisala in tudi pristavila, da je pisavec tega imena, tedaj: *Janez Skale (ime oporočnika) podpisal Miha Namre, priča*. — Ako oporočnik ne zna brati, ali če je slep, naj si dá sestavek po eni teh prič vpricho drugih dveh prebrati; on mora potrditi, da je to njegova volja; one dve priči morate pa tudi zapopadek spisa sami videti. Pisavec poslednje volje je tudi sam lahko priča.

Kdor ustmeno napravi oporoko, naj pokliče tri priče, katere morajo biti h kratu pričujoče, ki poznajo oporočnika osebno, in morejo potrditi, da o njegovi osebi ni kake prevare ali zmote. Da pa priče ne pozabijo, kaj je zapustnik oporočal, je dobro, da si vse tri skup ali pa vsaka posebej zapiše slišano zadnjo voljo.

Dopuščene pa niso te-le priče: udje kakega duhovskega reda, ženske, mladeniči izpod 18 let, nezavedni, slepci, gluhi, némi in kateri ne znajo oporočnikovega jezika; potem tudi tisti ne smejo biti za priče, kateri so bili radi zločinstva iz lakomnosti storjenega obsojeni. Tudi ne stariši, otroci, bratje, sestre, svaki, plačevana družina oporočnika in ne osebe, katerim se v poslednjem oporočilu kaj voli.

Zapustnik naredi tudi lahko oporoko pred sodnijo ali notarjem; enako smé tudi svojo lastnoročno podpisano poslednjo voljo sodniji izročiti.

Pri oporokah ob vožnji po vodi, ali v kraji, kjer je kužna bolezen, zadostujeta tudi dve priči, katerima še celó ni treba biti h kratu navzočima, ako je bila nevarnost okuženja; tudi smejo takrat priče biti udje duhovnega reda, ženske in mladeniči, ki so že 14 let stari. Vendar pa veljajo take oporoke le še šest mesecev po končani vožnji po vodi, ali potem, ko je kužna bolezen nehala.

Oporočnik ni navezan na svojo oporoko, smé jo prenarediti, preklicati, kajti ona stopi le tedaj v veljavo, ako dotičnik umrje in kedar umrje. Če drugo naredi, pride prva ob veljavo, ako ni v drugi naravnost izrekel, da naj prva celoma ali deloma ostane veljavna. Prenaredé se oporoke s kodicilom. Tudi ni treba oporoke kolekovati, ker kolekuje se še-le potem, ko v veljavo stopi.

Cerkve pridejo mnogokrat do imetja po pobožnih volilih. Tako se imenujejo ona volila, katera so namenjena: a) cerkvam, b) za sv. maše, c) revnim, d) dobrodelnim ustanovam, t. j. hiralnicam, bolnišnicam in drugim takim napravam. Ne spadajo pa semkaj volila za šole in druge javne naprave. Pobožna volila imajo nekatere predpravice:

1. Ona ostanje še celó tedaj veljavna, če je oporoka zato postala neveljavna, ker je volilec svojega edinega nujnega dediča po zmoti prezrl, ker ni vedel, da živi; ali pa, če je volilec še-le potem, ko je bil poslednjo voljo izrekel, dobil nujnega dediča, za katerega ni v oporoki skrbel. Plačajo se pa ta volila v polnem znesku samo takrat, kedar ne presegajo četrtnine čiste zapuščine. Ako bi pa presegale četrtnino čiste zapuščine, potem se primerno znižajo.¹⁾ (V tem slučaju imajo predpravico tudi volila za javne naprave in šole.)

2. Sodnija ima dolžnost službeno za to skrbeti, da se pobožna volila vplačajo ali zavarujejo, in prej se dedščina dedičem izročiti ne smé.²⁾ Če je zapustnik določil, da naj se bere zanj določeno število sv. maš, katere smé o priličnih, ali pa o daljnih gotovih obrokih plačevati, se mu tudi ne smé prej dedščina od sodnije izročiti, predno ni ali plačal dotične svote, ali je pa zagotovil.³⁾

3. Dedič mora ta volila precej po smrti volileca izplačati, in dednik ima tudi pravico jih iztožiti. Ako jih pa precej ne vplača, mora plačevati 4 $\frac{1}{10}$ obresti od dné zapustnikove smrti.⁴⁾

Ako zapustnik za mašno ustanovo ni svote določil, jo ima določiti upravništvo cerkvenega premoženja, oziraje se na §§ 95 in 96 navoda, zraven pa tudi gledati na oddaljenost cerkve, h kateri spada ustanova.⁵⁾

¹⁾ Drž. zak. § 778.

²⁾ Nav. § 93. patent 9. avg. 1854, § 159 drž. zak. I. št. 208.

³⁾ Razp. min. prav. 22. dec. 1857, št. 22.699.

⁴⁾ Nav. § 100. Drž. zak. § 685, Dvorn. dekr. 12. julija 1822. Ukaz nad-sodnije v Pragi 10. julija 1876, št. 17.996 v škof. I. 1877, str. 9.

⁵⁾ Nav. § 100. Glej § 135 o mašah.

4. Ako je zapustnik naredil pobožno volilo, po katerem se méni obteženega dedič, kateremu bi bila tudi brez oporoke po postavi pripadla ali vsa dedščina, ali pa samo del dedščine: ne more oporoke ovreči in pot postavne dedščine nastopiti, da mu ne bi bilo treba pobožnega volila plačevati, nego mora oporoko prevzeti, ali se ji pa povsem odpovedati.¹⁾

Ako je kdo cerkev ali ustanovo za dediča postavil, ali če cerkev po beneficijatu kaj deduje, pošlje o tem vselej zapuščinski urad pri cerkvah javnega patronstva naznanilo na finančno prokuraturo, pri drugih pa na ordinarijat; in zapuščinsko obravnava pri cerkvah javnega patronstva vodi finančna prokuratura. Ordinarijat pa zastopnika *piae causae* sam imenuje, navadno cerkvenega predstojnika. Cerkveni predstojnik, ako je bil imenovan za zastopnika *piae causae*, ne smé nikoli sam ob sebi odstopiti od zapuščinske tirjatve, ali se udati za izplačilo ne popolnoma dokazanih tirjatev, odstopiti od pravic, skleniti kako pogodbo, nego mora vselej prej dobiti dovoljenje ordinarijata.²⁾ O volilih od sodnije naznanjenih daje župnemu uradu znanje ordinarijat. Včasih pa to naznani sodnija samo župnemu uradu, posebno o manualnih sv. mašah.

Cerkev dobiva tudi posest po postavnih dedščini (ab intestato), in to samo po duhovnikih, kateri so bili ondi pri cerkvi v službi. To dedno nasledstvo nastopi: ako zapustnik ni naredil oporoke, ali ne veljavne, ali pa ni o celem svojem premoženju v oporoki razpolagal, ali če so se dediči dedščini odpovedali, ali ker je ne morejo nastopiti, ali ker je nujne dediče prezrl. Vendar, ako je duhoven naredil oporoko po cerkvenih določilih, in se je tudi držal oblike po državi predpisane, morajo nujni dediči njegovo oporoko pripoznati, zato, ker po kánonih ima duhoven dedičem samo postavni del med svetom pridobljenega premoženja (*bona profana*) zapustiti. Svetovati pa je radi pravi, da zapusti starišem in starim starišem tretjino tega, kar bi jim bilo pripadlo po postavnem dedištvu.³⁾ Po cerkvenem pravu namreč smé duhoven prostovoljno razpolagati z dednim (patrimonialnim) premoženjem, h kateremu spadajo tudi darila; potem premoženjem iz svojih opravič doblijenem (*industrialia*, *quasi patrimonialia*), z zaslužkom iz umetnosti, darila za sv. maše, pridige, štolni zaslužek; in premoženjem svoje varčnosti (*bona parsimonialia*). S premoženjem pa, katerega je dobil iz svojega beneficija (*bona beneficalia*), pa ne smé prostovoljno razpolagati, nego preostanek tega premoženja, kateri mu ostaja po pametnem vžitku, kakor ga tirja njegov stan, mora obrniti ubožcem v korist. K temu pripada tudi, kar država duhovnom pod imenom dopolnilne

¹⁾ Drž. zak. § 808.

²⁾ Nav. § 110.

³⁾ Drž. zak. § 766.

kongrue daje. Tudi o tem premoženju ne smé duhoven z oporoko razpolagati; ampak pripada cerkvi.

Akoravno smeje v Avstriji duhovniki po državni postavi prosto po oporoki razpolagati s svojim premoženjem, vendar jih v vesti veže cerkveno določilo. Ker se pa skoraj nikoli ne dá določiti, koliko ostalega premoženja je iz cerkvenega beneficija in koliko ne, ter bi radi tega zmešnjave in pravde nastale, zato so dale države za te slučaje posebna določila, kako se je ravnati, če je umrl duhovnik brez oporoke. Določila avstrijske države je tudi cerkev sprejela.¹⁾ Ta določila zadevajo duhovnike, kateri so imeli kak cerkveni beneficij, bili stalno nameščeni, kakor so: škof, kanonik, župnik, beneficijat; in take, ki niso vživali cerkvenega beneficija, niso bili stalno nameščeni, kakor: kaplan, oskrbnik, duhovniki v svetnih službah nameščeni.

Vse premoženje stalno nameščenih, brez oporoke umrlih duhovnikov se razdeli v tri dele; en del dobi cerkev, drugega revni, tretjega sorodniki. Do dela cerkve in revežev ima pravico cerkev in ubožni zavod²⁾ tistega kraja, kjer je zadnjič stalno služboval, ko bi bil tudi kje drugje umrl, bodisi, da je bil na tem poslednjem kraji v počitku, ali je pa tukaj umrl iz kakoršnega koli drugega uzroka. Ako je imel duhovnik dva beneficija, se del cerkvi pripadajoč razdeli med obe cerkvi.

Ako je sorodstvo revno, dobi od dela za reveže na prošnji toliko, kolikor bi bil dobil revni sorodnik, ko bi bil duhovnika poddedoval po postavnem dedištvu.³⁾ V *resnici revno* pa smatra država tisto sorodovinstvo, katero bi moralo iz ubožnega zaklada vzdrževano biti.⁴⁾

Od premoženja duhovnika pa, ki ni bil stalno v meščeni, dobé sorodniki dva dela, enega pa ubožci tistega kraja, kjer je duhovnik umrl. A tudi tretjega dela se more sorodstvo vdeležiti, kakor zgoraj.⁵⁾

Duhovniku je vselej svetovati, da imenuje v svoji zadnji volji izvrševalca oporoke, kateri naj je pošten in zveden mož, kolikor mogoče na mestu zapuščinske gosposke, ker so obravnave o duhovniškem premoženju težavnejše, ko o svetnem, in se tudi duhovniško premoženje tako rado razvleče.

Vsa prejeta volila potrdi duhovnik s pobotnico in pritisnjanim pečatom.

¹⁾ Conc. prov. Vienn. p. 179.

²⁾ Kateri pa večinoma več ni v oskrbi duhovnikov, za Kranjsko glej § 31 postave 28. avgusta 1883 o oskrbovanji ubogih.

³⁾ Dekr. dvorn. kanc. 16. sept. 1824.

⁴⁾ Razglas upravn. sodn. 15. marca 1882, št. 450, Škof. l. 1883, str. 92.

⁵⁾ Škof. l. 1886, str. 64.

Vzorec:

Oporoka.

V imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha.

Ker sem bolehen in čutim, da se mi bliža smrt, zato sem še pri zdravi pameti in po dobrem premisleku sklenil, kaj naj se po moji smrti zgodi z mojim premoženjem:

1. Svojo dušo priporočam Božjemu usmiljenju, moje telo pa naj se pokoplje sicer dostojno, vendar pa brez vse potrate.
2. Za svoje dediče imenujem svojega brata I. I. v I. in svojo sestro I. omoženo I. v I. Vsak izmed nju dobi polovico moje čiste zapuščine, po odbitih volilih in drugih stroških.
3. Tukajšnji župni cerkvi zapustim 800 gld.
4. Župnemu ubožnemu zakladu zapustim 200 gld., ki naj se obrestonosno naložé. Ta denar ima pravico samo vsakokratni župnik te župnije oskrbovati in obresti po svojem preudarku med uboge te župnije deliti. Niti o glavnici, niti o razdelitvi obresti ni nikomur drugemu odgovora dolžen, kakor svojemu škofu. Ko bi ga kdorkoli hotel v tem ovirati, in mu vzeti ali glavnico ali razdelitev obresti iz njegove oskrbi, mora glavnico kar nemudoma župnik vzdigniti in jo poslati na škofijo, katera naj jo izroči župniku mojega rojstnega kraja v I., kateri jo vso precej med reveže te župnije razdeli.
5. V tej župni cerkvi naj se opravi vsako leto ena obletnica za me z oficijem in péto sv. mašo. V pokrilje te ustanove odločim 300 gld. Gospod župnik dobi za opravilo 8 gld., katera svota se mu pa ne smé vračunati nikoli v njegovo kakoršnokoli plačo, sicer ima pravico glavnico vzdigniti, in za njo brati manualne sv. maše na gornji namen.
6. Vsak mojih služabnikov, katerim sem do sedaj plačeval vselej sproti letno plačilo ob novem letu, naj dobi, ako je do moje smrti v moji službi, plačilo clega leta. Svoji postrežnici pa volim še po vrhu 100 gld. za velik trud in dobrotno postrežbo, katero mi je skazovala v moji dolgotrajni bolezni.
7. Par volov in dve kravi, kateri so sedaj v mojem hlevu, kakor tudi dva velika soda v kleti pustim župni nadarbini kot „fundus instructus“. Vse žito, vino, presnina, gnoj, kolikor tega po moji smrti na mojo zapuščino spada in vse kmetijsko orodje mora

pa čakati mojega naslednika, in ta prevzame, kolikor od tega hoče po tisti ceni, katero bosta določila dva od gospoda izvrševalca izvoljena poštena moža. Česar noče on vzeti, naj se po dražbi proda.

8. Za izvrševalca te oporoke imenujem svojega vrlega gospoda kapelana I. in mu zapustim za njegov trud svojo zlato uro, in smé tudi iz moje knjižnice vzeti toliko knjig, kolikor mu jih dopade. Samo ob sebi se razume, da se mu stroški za pota k sodniji, za koleke in vsi drugi stroški povrnejo.

To svojo resnično voljo sem sam spisal in podpisal.

Datum.

Podpis.

Oporočni pristavek.

Ker je bil moj gospod kapelan I. I. od tukaj v I. prestavljen, tedaj svojo oporoko v toliko spremenim, da imenujem za izvrševalca svoje zadnje volje sedanjega mojega gospoda kapelana I. I., zlata ura, kakor sem jo bil namenil po § 8 svoje oporoke mojemu prejšnjemu gospodu kapelanu, tudi še sedaj pripade kot spomin in v zahvalo za vso njegovo meni v bolezni skazano prijaznost. Sedanjemu gospodu kapelanu pa dam za njegov trud še povrh povrnjenih stroškov 50 gld.

Datum.

Podpis.

Vzorec za pobotnico ali prejemno potrdilo o vplačanem volilu.

Prejemno potrdilo

za 50 gld. (beri: peldeset goldinarjev), katere sem spodaj podpisani prejel od Antona Belič iz Vinice št. 3 kot ustanovno glavnico za eno ustanovljeno sveto mašo po dopisu c. k. sodnije v Črnomlju z dne . . . št. . . . naznanjenem po prečastitem knezoškofijskem ordinarijatu z dne . . . št. . . .

Župni urad . . .

Podpis župnika.

To je: 50 gld.

Drugi del.

Poslovanje v dušnem pastirstvu.

I. Poglavje.

Poslovanje, zadevajoče osebo duhovnikovo.

§ 30.

Prošnja za sprejem v duhovniški stan.

Ta se vloži na škofa, ako hoče kdo sveten duhovnik postati, na samostanskega predstojnika pa, če hoče stopiti v samostan. Povod ji je sklep dotičnega, stopiti v duhovniški stan; potem sledi prošnja in razlogi, kateri se podprejo s prilogami. Te so: 1. krstni list, 2. spričalo o zrelostnem izpitu, ali spričalo o dovršeni osmi šoli, ako škof ne tirja zrelostnega izpita. Za sprejem v samostan se tirja po navadi dovršena šesta šola. 3. Ako je prošnik iz tuje škofije, mora tudi dostaviti, zakaj zapušča svojo škofijo in obljubiti, da v slučajih sprejetja donese običajno izpustnico lastnega škofa.

V zorec:

Presvetli, Prečastiti knez in škof!

Ponižno podpisani je po dobrem preudarku, posvetu s svojimi stariši in svojim spovednikom sklenil stopiti v duhovniški stan, zato prosi premilostnega sprejetja v knezoškofijsko semenišče. V ta namen priloži:

- A) 1. svoj krstni list pod A), iz katerega je razvidno, da je v tej škofiji od zakonskih katoliških starišev rojen, in je ravnokar dovršil dvajseto leto.
- B) 2. Spričalo z odliko opravljenega zrelostnega izpita B) — ali spričalo o dovršeni osmi gimnazijalni šoli.

Datum.

Podpis.

Nadglavje:

*Presvetlemu in prečastitemu
knezu in škofu I.*

Prilogi A, B, in orig.

*I. I., abiturijent,
prosi premilostnega sprejetja v knezoškofijsko semenišče.*

Ko bi imel kdo nad sabo pogrēšek nezakonskega rojstva, bi moral prositi škofa za spregled od tega, kar bi se zgodilo lahko ob enem s prošnjo za sprejem, in se dotična prošnja obravnavala pri prvi točki. V nekaterih škofijah tirjajo spričalo od zdravnika, da je prošnik dosti trden za duhovniško službo; spričalo o zadržanji od župnika; ako hoče prošnik brezplačno sprejetje, tudi spričalo o ubožnosti; če bo pa kdo skrbel zanj, sodnijsko legalizovan protipis, v katerem se zaveže hrano plačevati.

§ 31.

Prošnja za izpustnico.

Izpustnico (litteras dimissoriales) potrebuje, kdor želi od družega škofa posvečen biti, ali se pa ločiti iz svoje škofije. Drugi slučaj je bolj pogost. V prošnji se navede 1. uzrok, zakaj izstopi iz škofije, 2. sprejem novega škofa kot priloga, ali samostanskega predstojnika, če hoče v samostan stopiti, 3. naj navede tudi svoje dosedanje obnašanje, če ima že kake zasluge.

Izseliti se iz države je dovoljeno vsakemu, razven podvrženim vojaški dolžnosti.¹⁾ Ta dolžnost traja do končanega 32. leta tistih, ki so se podvrgli naborni dolžnosti, in do 36. leta tistih, ki te dolžnosti niso spolnili. Ti, tudi če niso še dosegli nabornih let, ali bili pa pri naboru za vojaško službo nesposobni spoznani, prosijo dovoljenja za izselitev pri c. k. ministerstvu za deželno brambo; če stojé pa že v liniji, rezervi ali nadomestni rezervi, pri državnem vojnem ministerstvu (Reichskriegsministerium).

V zorec prošnje za izpustnico:

Presvetli, Prečastiti knez in škof!

Že pred letmi je ponižno podpisani v hudi bolezni naredil obljubo, da, če mu Bog ljubo zdravje podeli, se hoče podati v misijon med Indijane v Ameriko. Ker je po prilogi A) dobil sprejetje od škofije v I., prosi, da se mu milostno dovolijo in izročé litterae dimissoriales perpetuae.

... za litteras dimissoriales radi sprejetja v misijonsko škofijo v I. v Ameriki.

Prošnja za dovoljenje izselitve:

Visoko c. k. ministerstvo deželne brambe!

Ponižno podpisani je sklenil izseliti se v Zjedinjene države severne Amerike kot misijonar. Po priloženem

¹⁾ Post. 21. dec. 1867, drž. zak. I. št. 142.

krstnem listu pod A) je sedaj 28 let star, je dopolnil svojo naborno dolžnost in bil zaradi telesne hibe za vojaštvo nesposoben spoznan. Prosi tedaj, naj mu blagovoli visoko c. k. ministerstvo deželne brambe dati privoljenje za izselitev.

... prosi dovoljenja za izselitev v severno Ameriko kot misijonar.

§ 32.

Prošnja za sprejem v tujo škofijo.

Ta je enaka prošnji za izpust. Pové se uzrok izstopa iz lastne ali sedanje škofije, ako se prosi še-le sprejetja v semenišče. Navede se vse, kakor sploh za sprejetje v semenišče. Ako prosi že mašnik sprejetja v škofijo, mora naznaniti, kar more o svoji dosedanji delavnosti, in donesti mu je spričalo o zadržanji. Na vse to pride izjava, da donese po zagotovljenem sprejetji izpustnico od lastnega škofa.

§ 33.

Spričalo o posvečenji.

Po navadi se to spričalo (*litterae formatae*) že vsakemu duhovniku pri posvečenji vroči, ker ga rabi vsak mašnik na takih krajih, kjer ni znan, če hoče maševati, ali druga duhovniška opravila izvrševati, h katerim ni sodnosti treba. Ako ga je izgubil, mora zanje prositi pri škofiji.

§ 34.

Prošnja za sodnost.

Duhovnik, kateri nima nobene službe, ali je iz druge škofije, ne smé dušno-pastirskih opravil izvrševati, posebno spovedovati ne, ampak dobiti mu je **sodnost** (*jurisdictio*) od škofa, v čegar škofiji stanuje ter hoče to sodnost rabiti. V prošnji mora navesti: zakaj je želi, ali je želi za celo škofijo, ali samo za nekatere kraje ali družine. Če je iz tuje škofije in v sedanji še ne znan, naj tudi priloži spričalo o posvečenji, ali pa sodnost, katero mu je bila dala lastna škofija.

§ 35.

Prošnja za dovoljenje začasno zapustiti bivališče.

Vsak duhovnik v dušnem pastirstvu je vezan, da biva na kraji svoje službe. Ako hoče ta kraj zapustiti za osem dni, mu dá

v to dovoljenje dekan, kar je čez osem dni pa škof.¹⁾ V prošnji se navede 1. uzrok, zakaj želi zapustiti bivališče; 2. kraj, kamor bo šel, 3. koliko časa bo izostal, 4. kako se bo med tem njegova služba nadomestovala. To četrto točko potrди kapelanu župnik kar na prošnji, župniku pa dekan s provodnim poročilom.

§ 36.

Prošnja za spregled od ponavljenja konkurza.

Kdor hoče dobiti župnijo, sploh samostojno duhovno-pastirsko službo, moral se je izpitu pri konkurzu podvreči. Spričalo, takrat prejeto, ima veljavo za šest let. Ako prosi po preteklih šestih letih za župnijo, se mora zopet izpitu podvreči, ali pa dobiti spregled od ponavljenja tega izpita. V Ljubljanski škofiji²⁾ ga dobi tisti: 1. kateri je dostal izpit pri konkurzu z odliko iz večine predmetov in je v duhovnem pastirstvu ali drugi cerkveni službi devet let pohvalno služil. 2. Kdor ni sicer izpita z odliko dovršil, se je pa najdenega skazal v bogoslovnih vedah z dobrimi spisi, ali dobro rešenimi vprašanji pri pastoralnih konferencah. 3. Smejo se oprostiti tudi tisti, kateri so izpit samo povoljno dovršili, so pa v cerkveni službi z veliko pohvalo služili.

V z o r e c :

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Ponižno podpisani prosi spregleda od ponavljenja konkurznega izpita, ter podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

1. *Je po priloženem spričevalu A) dovršil ta izpit že leta . . . s povoljnim uspehom.*
2. *Deluje že trinajst let v duhovnem pastirstvu, in sicer, kakor priložena spričala B—E potrjujeta, na popolno zadovoljnost svojih predstojnikov.*

Priloge A—E v izvorniku.

...prosi spregleda od ponavljenja konkurznega izpita.

§ 37.

Prošnja za podelitev nadarbine.

V tej je treba povedati: 1. Kje je prošnik rojen in koliko je star, kar spriča krstni list. 2. Priložé se spričala iz vseh štirih

¹⁾ Kedaj da smé duhovni pastir zapustiti za kaj časa svojo čedo, določujejo po raznih diecezah domače postave. Za Kranjsko glej nadškofa M. Brigida »Pastoralis Epistola« § 1, za Lavantinsko »Sammlung« str. 17, št. 4.

²⁾ Decret. de conc. par. v škof. l. 1876, str. 76.

teologičnih let, potem o konkurznem izpitu, oziroma se priloži tudi spregled od tega izpita. 3. Pové se, kje je prošnik služboval, kako dolgo in kako, kar skaže z nravstvenimi spričali o nravnosti podpisanimi od predstojnikov, pod katerimi je služil. Zato je najbolje, da si kapelan precej ob svojem odhodu iz župnije izprosi od župnika tako spričalo. 4. Svoje zasluge ali kar sicer podpira njegovo prošnjo.

Prošnje se vselej pošiljajo na ordinarijat.

Štilizujejo se pa vselej tako, kakor je pri razpisu službe nazzanjeno.

Kolekovane morajo biti s 50 kr.; vse priloge pa, katere niso še kolekovane, dobijo kolek s 15 kr. Prošnja na ordinarijat za povoljen provod prošnje na javnega patrona dobi kolek za 50 kr.

Za kanonično investituro na prejeto nadarbino se mora prejemnik sam pri škofu oglasiti in ustmeno za-njo prositi.

V z o r e c :

Visoka c. k. deželna vlada!

Podpisani prosi predlaganja na župnijo I., stoječo pod patronstvom verskega zaklada, in podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

1. *Je rojen v I. v Ljubljanski škofiji in star 45 let, kakor kaže priloženi krstni list pod A)*
2. *Je izvršil konkurzni izpit z dobrim vspehom leta . . . po prilogi B) in je bil od ponovljenja tega izpita po prilogi C) od prečastitega knezoškofijskega ordinarijata oproščen.*
3. *Je služil skozi tri leta kot kapelan v . . . , in deset let v težavni župnji v . . . , in sedem let kot župnik v . . . , in sicer povsod v vso zadovoljnost svojih predstojnikov, kakor kažejo priloge D—F. Naj se visoka c. k. deželna vlada blagovoljno na prošnjo ozira ter podpisanega na gori omenjeno župnijo predlaga.*

Priloge A—F in orig.

. . . prosi blagovoljnega predlaganja na župnijo patronstva verskega zaklada v I.

§ 38.

Prošnja za premeščenje.

Ako kapelanu ne ugaja odkazani službeni kraj ali iz osebnih, krajevnih ali zdravstvenih ozirov, smé prositi premeščjenja; pa tudi župnik smé prositi za to, ako je treba iz zdravstvenih ali nravnih ozirov. Prošnja mora navesti vse uzroke, ki tirjajo premeščjenje. Prošnja se pošlje ali na škofa naravnost, ali pa na ordinarijat.

V z o r e c :

Prečastiti knezoškofjski ordinarijat!

Ponižno podpisani službuje že tri leta v župniji I. kot duhovni pomočnik. Znano je pa, da je ta župnija zelo težavna, sosebno zaradi strmih potov po hribih in oddaljenih vaseh. Na takem potu k bolniku se je tudi podpisani preteklo zimo prehladil, ter je moral iskati zdravniške pomoči. Akoravno se mu je zdravje zboljšalo, vendar se še ne čuti trdnega, in zdravnik sam mu je svetoval, da naj si izprosi vsaj za nekaj let manj težavne službe.

Da tedaj po dolžnosti skrbi za svoje zdravje, prosi podpisani premeščenja na ložjo in kolikor mogoče ne hribovato službo.

... za premeščenje

§ 39.

Odpoved na nadarbino in prošnja pokojnine.

Nadarbinar se odpové svoji nadarbini samo na roke svojega škola. Ker se ob sprejemi družega nezjednljivega (incompatibilis) beneficija razumeva že sama po sebi odpoved od prvega, torej se resignacija navadno godi ob prestopu v pokoj, sicer poredkoma. Prošnik mora navesti: 1. uzrok, radi katerega več ne more službe opravljati: starost, slabost, telesne hiže, hudo zločinstvo, učinjeno pohujšanje, trdovratnost ljudstva. 2. Če je uzrok tak, da radi njega ne dobi pokojnine, naj se skaže premoženje, iz katerega bo odpovedanec živel. 3. Naznanilo kraja, kjer želi bivati.

Po navadi se tedaj nadarbinar odpové nadarbini, ko želi v pokoj stopiti. Pokojnina je vsakemu, tudi nenadarbinarju zagotovljena po postavi z dné 19. aprila 1885 brez ozira na zasebno premoženje, ako je oslabel brez svojega zadolženja in sicer po obrazcu II. iz te postave, kateri tu sledi.

		Čas službe					
		do 10 let	čez 10 do 20 let	čez 20 do 30 let	čez 30 do 40 let	čez 40 let	
<i>a) Pokojnine za samostojne duhovnike:</i>							
Če je zistemovan pri- znanek zadnje službe	znašal	500 gld.	300	350	400	425	450
		600 >	300	360	420	450	480
		700 >	300	370	440	475	510
		800 >	300	380	460	500	540
		900 >	300	390	480	525	570
		1000 ali več gld.	300	400	500	550	600
<i>b) Za pomožne duhovnike . . . . .</i>							
		225	250	275	300	300	

Duhovníki, posvečeni na ime (Titel) verskega zaklada, ki so postali pred nastopom duhovniške službe za delo nezmožni, dobijo pokojnino samo 210 gld.¹⁾ Duhovníkom, bivšim v službi, smé naučni minister v slučaju posebne telesne slabosti izjemoma dovoliti višjo pokojnino, vendar samostojnim duhovnikom samo do 600 gld, pomočnikom pa do 400 gld. — Ta pokojnina se jemlje v prvi vrsti iz nadarbinih dohodkov, ako imajo previšek od kongruie; kar manjka, pa dodá verski zaklad ali pa državna blagajnica.

Ako ni bil pri tej nadarbinu že po postavi 19. aprila 1885 izdelan priznatek, ga mora še le duhovnik, ki hoče pokojnino dobiti, po tej postavi izdelati, da se razvidi, ali se mu vsa pokojnina iz previška nadarbine izplača ali le nekaj, ter se predloži deželni vladi.²⁾

Kdor hoče dobiti pokojnino, mora najprvo prositi zagotovila, da ga sprejmó v pokoj; ko je to dobil, se odpové (resignira) nadarbinu, in ko je bila odpoved sprejeta, tedaj prosi še-le gotovega sprejetja v pokoj in nakaza pokojnine. Prvo in zadnje se prosi pri deželni vladi, odpové se pa na roke škofove, pa tudi prva in zadnja prošnja naj gré potom škofijstva na deželno vlado.³⁾ Prošnja za stalno ali začasno pokojnino mora imeti spričalo okrajnega zdravnika (če ga je kateri drug izdelal, ga mora ta potrditi) in tabelaren izkaz.⁴⁾ Ukazan je ta-le vzorec:

Tabelaren izkaz

k prošnji I. I.-ja za sprejetje v pokoj.

Ime in cerkvena služba prošnjikova	Kraj, leto in dan rojstva	Leto in dan posvečenja, in naučilno miznega naslova	Dosed. službovanje			Vzrok onemoglosti. Zdravniško spričalo	Za koliko časa se pokojnina prosi	Opomnja
			Kraj službe	Dan in leto nastopa	Dan in leto jstopa			

Vzorci. — Prošnja zagotovila za sprejetje v pokoj:

Visoka c. k. deželna vlada!

Po priloženem zdravniškem spričalu pod A se je bati, da bo podpisani povse oslepel, ker že sedaj le z največjo težavo duhovniška opravila izvršuje, zato je pri-

¹⁾ Razglas nauč. min. 4. jun. 1886, št. 3449, v Škof. l. 1886, str. 112.

²⁾ Ukaz min. 20. jan. 1890 v Škof. l. 1890, str. 23.

³⁾ Razgl. nauč. min. 24. avg. 1886, št. 15964, Škof. l. 1886, str. 75.

⁴⁾ Razglas nauč. min. 1. maja 1877, št. 7951, Škof. l. 1877, št. 67.

siljen prositi zagotovila za sprejetje v začasni (stalni) pokoj, ter priloži v ta namen tabelarni izkaz B o svojem službovanju.

Da se mu bo ponižna prošnja uslišala, upa podpisani tembolj, ker je že skozi trideset let neutrudeno deloval v duhovnem pastirstvu v vso zadovoljnost svojega škofa.

Prilogi A — B v izvorniku.

... prosi zagotovila sprejetja v začasni (stalni) pokoj.

Na škofijo :

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Pokorno podpisani prosi zagotovila sprejetja v začasni (stalni) pokoj zaradi bolehnosti na očeh, ter pošlje v prilogi v ta namen prošnjo na c. k. deželno vlado, ter prosi, naj mu prečastiti knezoškofijski ordinarijat to prošnjo s priporočilom milostno provodi, ter to zagotovilo izposluje.

... prosi izposlovanja zagotovila sprejetja v začasni (stalni) pokoj.

Odpoved na nadarbino in prošnja za pokojnino. Sedaj naj se škofiji in deželni vladi pové, kje se méni naseliti.

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Z odlokom c. k. deželne vlade z dné . . . pod A je bilo pokorno podpisanemu zagotovljeno sprejetje v pokoj. Ker se mu stanje ni nič zboljšalo, nego gre čedalje na slabje, zato je prisiljen se odpovedati svoji nadarbini na roke prečastitega knezoškofijskega ordinarijata, in prosi ob enem izposlovanja sprejetja v pokoj in nakaza pokojnine pri c. k. deželni vladi, ter priloži v ta namen dotično prošnjo.

Želi se naseliti v Toplicah pri Novem mestu, po svetu zdravnika zaradi kopeli.

Priloga A. in orig.

... prosi izposlovanja sprejetja v pokoj in nakaza pokojnine.

Prošnja na deželno vlado :

Visoka c. k. deželna vlada!

Z visokim tamošnjim odlokom z dné . . . št. . . pod A je bilo pokorno podpisanemu zagotovljeno sprejetje v pokoj. Ker se mu bolezen ni nič zboljšala, nego gre čedalje na slabje, se je svoji nadarbini v roke pre-

častitega knezoškofa odpovedal, in prosi sprejetja v pokoj in nakaza pokojnine, in sicer po obrazcu II. postave 19. aprila 1885 na 500 gld., ker slušbuje že 30 let, in znaša zistemovan priznatek sedanje službe 800 gld.

Ob enem naznanja, da se misli v Toplicah pri Rudolfovem naseliti, ter prosi nakaza pokojnine pri davkariji v Rudolfovem.

...prosi sprejetja v pokoj
in nakaza pokojnine.

§ 40.

Prošnja za oproščenje „a jejunio naturali“

Bolehni duhovniki, kateri so v duhovnem pastirstvu potrebni in morejo še kaj za izveličanje duš storiti, pa nikakor ne morejo »jejuni« maševati, dobijo od sv. Očeta dovoljenje, da smejo tudi vsak dan »non jejuni« maševati; drugi, kateri bi radi iz pobožnosti maševali, dobijo spregled za nekoliko dni v tednu; druge bolehne osebe, katere bi se rade obhajale, pa ne »per modum viatici«, ter ne morejo tešče biti, dobijo ta spregled za vsak mesec 5—6 krat.

Prošnja se pošlje najbolje po škofijstvu, katero priloži »litteras testimoniales et commendatitias«. Opravilnine se plača dva do tri franke. Prošnja gre na »sacrum officium«.¹⁾

II. Poglavje.

Poslovanje v dušnem pastirstvu.

§ 41.

Župnijski zapisniki.

Vsak samostojen duhovnik mora imeti za svoje župno poslovanje knjige, izmed katerih so mu nekatere po cerkvenih postavah strogo zapovedane, druge so pa zelo koristne ali celó potrebne za redno uradovanje. Take knjige in zapisniki so: *Krstna, poročna, mrtvaška knjiga, popis župnije* (status animarum), *kazala* (reperitorium) *k maticam, oklicna, oznanilna knjiga, knjiga birmancev, ustanovljenih maš, za verski zaklad opravljenih maš, zapisnik maš za ljudstvo* (libellus missarum pro populo), *poslovni zapisnik* (Gestions-protocoll), *zapisnik o vplačanih obrestih, dnevnih dohodkov in stroškov, zapisnik o štolnini, udov cerkvenih bratovščin in društev, reda pri Božji službi* (liber ordinis divinatorum), *spominska knjiga* (liber memorabilium). — Da ima župnik vse stanovnike na raz-

¹⁾ Correspondblt. 1886, pag. 76.

pregledu, je državna oblast zapovedala, da se mu morajo tujei s potrebnimi pismi zglasiti, ko pridejo v župnijo stanovat.¹⁾

§ 42.

Župne matice.²⁾

Najvažnejše med vsemi knjigami v župnijskem poslovanju so *matice* (matrike), te so: *krstna, poročna in mrtvaška knjiga*. One imajo pred cerkvijo in državo veljavo javnih listin. Že zato se morajo spisavati natančno in čisto. Praviloma jih spisuje župnik sam. Če ga radi bolehnosti ali starosti kdo drugi nadomestuje, je vendar-le on sam za vse odgovoren. Kar je v njih zapisanega, ostane zapisano, izstrgavati (radirati) se ne sme nič, napačni vpisi se prečrtajo tako, da se pozneje tudi lahko beró in poleg njih se pravo vpiše ali pa v opomnjo stavi. Kot gotovo se vpiše samo to, kar župnik za gotovo vé, ali sam, ali po zanesljivih pričah, ali po listinah. Ko bi se mu katerikrat kakošna listina zdela sumljiva, naj jo pošlje škofijstvu, katero bo stvar pojasnilo. Popravljati vpisov, ali sploh kaj važnega ali bistvenega dostavljati po pravilu duhovnik ne sme.

Ko bi se krst, poroka, pogreb že pred leti ne bil vpisal, ali čas napačno vpisal, naj duhovnik pokliče osebe, katere bi znale o tem kaj zanesljivega vedeti: stariše, botre, babico, soséde ali druge, in jih izpraša, naznani naj vso zadevo in tiste, ki so mu o nji kaj zanesljivega povedali, ordinarijatu. Ta stopi v dogovor z deželno vlado, ki naroči okrajnemu glavarstvu, da pokliče dekana ali župnika, in v navzočnosti enega teh dveh vzame osebo, katera o zadevi kaj vé, na zapisnik pod prisego. In potem ordinarijata pride še le na župnika povelje, da naj vpiše dotično dejanje ali zapisano popravi.³⁾ Poprava ali vpis se vselej vrši v obliki, v kateri je bil od škofije doposlan, in sicer sklicevaje se na dotično povelje. Tudi, ako je katera druga reč napačno vpisana, se sporoči na ordinarijat, dodá dotični izpis iz matice, in še le po prejetem povelji od ordinarijata se popravi. Vpiše se poprava kot opomnja k dotičnemu dejanju. Štranke se morejo tudi po gosposki siliti k takim poizvedbam, kakor tudi k izdelavi *župnopisne knjige* (status animarum).

Sploh vsa povelja za popravke in dodatke v matice, bodisi da jih zahtevajo politične ali sodnijske gosposke, morajo priti potom ordinarijata. Ko bi ga katera gosposka naravnost poslala, ga mora župnik odkloniti.⁴⁾

1) Min. ukaz 30. sept. 1857, drž. zak. št. 198.

2) Razglas min. 7. avg. 1880, št. 9842.

3) Razglas min. notr. 27. nov. 1859, št. 10 901 v Ljublj. Ukzn. I. str. 76.

4) Razpis min. notr. 24. jan. 1878, št. 18.327 v škof. I. 1878, str. 50.

Imena, pridevki in stan se morajo tako razločno vpisavati, da se bo njih gotovost še v poznih letih spoznala. Kratice naj se ne rabijo n. pr. *poln. spozn.* 1/2 89, tudi ne lokalizmi, n. pr. fitnik, ampak izrazi sploh znani, sprejeti v pisavo. Razžaljivi izrazi ali sploh druge take opazke se ne smejo nikoli v matice sprejeti.

Konec vsakega lista podpiše župnik in jamči za pravilnost in gotovost vpisov.¹⁾

Pri vpisih imen se je vselej držati pisave, katero matice kažejo. Pri novih vpisih imen se ne sme v pisavi brez vedenja in dovoljenja stranke nič spreminjati. Ako pa stranka vpisa svojega imena po drugačni pisavi želi, kakoršno je bilo prej, se mora o tem narediti zapisnik s kolekom za 50 kr., in ta se potem hrani v župnem arhivu. Zaradi razvidnosti se pa prejšnja pisava dene v oklepe, in se pusti pri prepisih ravno tako v oklepih.²⁾

Pri vpisu plemenitašev v matice naj se duhovnik prepriča, če jim res sodi dostojanstvo plemenitstva. Ako se o tem nič gotovega izvedeti ne more, se vpiše: *o plemenitosti stanu ni tukaj izvestno znanega.*³⁾

Ko bi zasebnik tirjal popravka ali dostavka v matico, mora se s prošnjo obrniti na deželno vlado.

Katoliški duhovnik oskrbuje matice samo za katoliške kristijane v svoji duhovniji, brez ozira na stan, tedaj tudi za osebe vojaškega stanú, in sicer za osebe stalnega vojaštva (*militia stabilis*) vselej, za osebe premičnega vojaštva (*militia vaga*) pa o posebnih slučajih.

Med stalne vojake štejemo one, kateri si smejo svoje bivališče sami voliti, med premične pa, kateri se morajo na vojaško povelje premikati, torej vsi aktivni vojaki, ko se k prvim neaktivni prištevajo, kateri si smejo bivališče sami voliti.

Z najvišjim sklepom z dné 20. junija 1887 o službenih poveljih za vojaško duhovščino se je razločilo, katere osebe vojaščne spadajo pod sodnost vojaškega, katere pod sodnost civilnega duhovnika.

A. Pod vojaško sodnost spadajo:

I. 1. K aktivni vojski šteje osebe, in te so:

- a) osebe vojaškega stanú in sicer 1. častniki (*Chargen*): oficirji, podoficirji; 2. vojaki;
- b) vojaški duhovniki;
- c) avditorji;
- d) vojaški zdravniki;
- e) kardelni računovodje (*Truppenrechnungsführer*);
- f) vojaški uradniki;

¹⁾ Škof. l. 1891, str. 53.

²⁾ Razglas min. notr. 10. maja 1883, št. 1524.

³⁾ Ukaz 14. decembra 1814.

g) osebe c. k. vojske uživajoče svoje mesečne plače (Gage), pa niso v nobeno častno vrsto (Rangclasse) oddeležene, n. pr. nadzorniki po vojaških jetnišnicah, tehnično pomožno osobstvo, vojaški sluge in vojaški učitelji.

2. Osebe c. k. životne straže, c. k. žandarmerije, oddelka vojaške policijske straže (Militär-Polizei-Wachabtheilung), vojaške kardelne straže pri c. k. civilni sodnji na Dunaji, vojaškega oddelka pri žebčarstvu (Militärabtheilung der Gestüts-Branche) v c. k. in kr. ogrskih žebčarijah, potem kr. hrvaško-slavonskega hranišča žebcev (Hengsten-Depôt) in invalidi oskrbovani po invalidnicah samih.

3. Soproge aktivnih generalov, štabnih in nadoficirjev, avditorjev, vojaških zdravnikov, kardelnih računovodij in vojaških uradnikov, vseh drugih vojaških na mesec plačevanih oseb (im Gegenbezüge stehenden Militärpersonen) in soproge po prvem razredu oženjenega, aktivno službujočega moštva.¹⁾

4. Mladoletni zakonski, posinovljeni in pozakonjeni otroci navedenih vojaških oseb, če so pod očetovo oblastjo.

5. Gojenci vojaških odgojevalnih in izobraževalnih zavodov in rejenci za kardela in godbo (Truppen- und Musikeleven).

6. Kaznjenci v vojaških kaznilnicah.

II. V vojski ali ob mobilizaciji.

7. Deželni brambovci šteti k vojski na vojnem polji ali odločeni za etapne vrste (Etappenlinie), ki so v posadki zavarovanega in oboroženega kraja.

8. Vojni dolžnosti podvrženi, kedar se pokličejo ob mobilizaciji v vojno službo.

9. Vse osebe spremljajoče armado ali kardela, kedar so te armade ali kardela pripravljena za vojsko (auf dem Kriegsfusse).

10. Vojni vjetniki in pod vojaškim varstvom stoječi talniki (Geisel).

III. *Generali, štabni in nadoficirji, avditorji, vojaški zdravniki, kardelni računovodje in vojaški uradniki v pokoji*, v razmerji izvan službe, ali v rezervi, ki so v službi pri kakem vojaškem uradu (poveljništvu), kardelu ali zavodu) ter so puščeni v razmerji svojega stanú (mit Belassung des Standesverhältnisses), dokler so v službi, ravno tako, tudi odpuščeni in rezervisti moštva, kedar so bili sprejeti v vojaškozdravilni zavod na oskrb in ozdravljenje, dokler so v takem zavodu.

B. Pod sodnost vojaške duhovščine ne spadajo:

1. Udje cesarske hiše, četudi so v službi c. k. vojne; 2. oficirji in drugi *gažisti* v rezervi, kedar niso aktivno v službi; 3. odpuščeni

¹⁾ Glej § 71.

za stalno, neaktivni rezervisti in nadomestni rezervisti; 4. c. k. in kr. ogrski deželni brambovci, kedar niso v mobilizaciji, tako tudi ogrski orožniki (žandarmerija); 5. vse vojaške osebe v pokoji, v razmerji *izvan službe* (Verhältniss ausser Dienst), izjemši one, gori povedane, ki so v službi pri vojaških uradih (zavodih) ali so v vojaška zdravilišča sprejete, in ob mobilizaciji aktivirane; 6. invalidi s penzijo, patentalni invalidi in s pridržkom (Vorbehaltstand); 7. gojenci vzgojevalnih zavodov za hčere oficirske in moštva; 8. v vojaških zavodih nastavljeni profesorji, učitelji itd. civilnega stanú; 9. iz civilnega stanú proti odpovedi ali začasno sprejete osebe v vojaške urade; 10. polnoletni otroci in pastorki vojaških oseb; 11. žene in otroci oficirjev in drugih gažistov v pokoji, v razmerji *izvan službe* in reserve, kedar ob vojnem času v vojaško službo gredó; 12. soproge in otroci na *drugi način* oženjenega aktivnega moštva; 13. vdove in sirote vojaških oseb; 14. civilni posli aktivnih vojaških oseb, kedar niso v mobilizaciji.

Izjemoma oskrbuje pomožno tudi civilni duhovnik matice za vojake v krajih, kjer sta najmanj dva bataljona ali druga vojniška kardela okoli tisoč môž močna in ni tam vojaškega duhovnika nastavljenega.

V majhnih garnizijskih krajih pa vpisuje župnik tega kraja opravila z vojaškimi osebami premične vojske v svoje matice, pa pošilja izpise iz matic poveljništvu vojaške postaje (Militär-Stations-Commando).¹⁾

Za drugoverce ne oskrbuje katoliški duhovnik matic; oni se morajo v takih zadevah držati tistega oskrbnika matic svojega veroizpovedanja, kateri je njih bivališču najbližje. To velja za Izraelite sploh.²⁾ Izjeme za nekatoliške kristijane glej pri krstni in mrtvaški knjigi §§ 46, 97. Matice za osebe, katere ne pripadajo nobeni v Avstriji postavno pripoznani veri ali cerkvi, oskrbuje c. k. okrajna gosposka.³⁾

Za civilne zakone ima katoliški duhovnik *zapisnik za civilne zakone*; v to se utegnejo rabiti tudi blanketi poročne knjige.⁴⁾

Za nekatoliške kristijane, ki se spreobrnejo h katoliški veri, je v ljubljanski škofiji zapovedana *matica spreobrnjenecv*.⁵⁾

Za vse matice so sedaj tiskani blanketi. Te golice imajo svoje predele (rubrike), kateri se izpolnujejo prav tako, kakor stojé. Vsak dogodek se vpiše v knjigo precej po dovršenem liturgičnem opravilu. Dogodek se loči od dogodka s poprečno črto, ki naj se pa ne vlečejo preozko druga od druge, sosebno če nima matica predela za opomnjo, da se lahko še pozneje kaj vpiše v prostor

¹⁾ Ukazni list c. k. vojne 1887 v Ljublj. l. 1888, str. 22.

²⁾ Razpis min. notr. 16. junija 1873, št. 7351, v ukzn. l. str. 241.

³⁾ Post. 9. aprila 1870 v ukzn. l. str. 158.

⁴⁾ Ukzn. l. str. 110.

⁵⁾ Vzorec za njo škof. l. 1883, str. 46.

med črtama, ako je treba, kar se večkrat prigodi, zlasti pozakonjenje pri krstih. Vsak predel se mora izpolniti, kakor kaže napis predela; ni torej prav, ako bi duhovnik na vrhu matice vpisal svoje ime, in potem zdolej vselej podstavil *idem*. Tudi babično ime se mora vselej vpisati in ne podstavljati *eadem*. Navadno vpiše vsak primerljaj v matico oni, kateri je dotično liturgično opravilo izvrševal; ko bi pa tudi družega ne vpisoval on, naj se podpiše vselej sam. Tako se tudi sami vpisujejo botri, priče, babica, zdravnik-porodničar. Če nerazločno pišejo, zapiše duhovnik še enkrat ime razločno s pristavkom: *i. e.* ali *veri*. Če ne znajo pisati, jih podpiše duhovnik ali kdo drugi, sami pa dostavijo križ, in duhovnik se podpiše s *podpisal* (Namensfertiger).

Vsi dogodki v maticah se pričnó z novim letom z zaporednimi številkami vpisovati.¹⁾ Izjeme najdeš zaznamovane pri vsaki matici posebej. Tukaj pristavimo samo splošno pravilo: z vrstno številko se vselej vpišejo dejanja, katera je imel duhovnik z lastnimi župljani; brez vrstne številke dejanja nadomestno opravljena s tujimi župljani. Tam, kjer je dejanje z vrstno številko vpisano, se dajejo vsi izpisi za to dejanje.²⁾

A. Rojstva in krsti.

§ 43.

Splošno o vpisu v rojstno in krstno knjigo.³⁾

Vsako leto se pričinja vpisovanje z zaporedno številko ob novem letu.⁴⁾ Pod njo pridejo vsi oni v tistem letu rojeni otroci, ne oziraje se na čas, kedaj se jim je sv. krst podelil. Otrok, konec starega leta rojen, pa po novem letu krščen, se mora vpisati v staro leto. Zato naj se med starim in novim letom za taka dodatna vpisovanja pušča nekaj prostora. To je posebno važno pri dečkih radi vojaških izkazov, ko pridejo v dotična leta.

Vpisujejo se tudi mrtvorojeni (kateri so toliko razviti, da so godni za življenje zvnaj maternega telesa) in v sili krščeni.

Mrtvorojeni se tako vpišejo, da se ne izpolni predel *dan krsta*. V predel *ime* se vpiše: *mrtvorojen*, predel *vera* ostane prazen, ravno tako predeli *botri* in *podpis mašnika krščevalca*.

V sili krščeni, kateri niso bili v cerkev k slovesni dopolnitvi obredov prinešeni in so prej umrli, se vpišejo tako, da se v predel *ime* vpiše: *v sili krščen*.

Dvojčki ali trojčki se ne vpisujejo pod eno vrstno številko, nego vsak posebej pod svojo, tako se izpolnijo tudi vsi predeli za vsacega posebej, k podolžni črti, katera naj objema oba

¹⁾ Razglas min. notr. 3. jan. 1881, št. 10.211.

²⁾ Nauč. min.

³⁾ Škof. l. 1891, str. 53.

⁴⁾ Ukaz min. notr. 3. jan. 1881, št. 10.211.

(ali vsa tri) imena, se vpiše tudi po dolgem: *dvojčki*, ali *uterini*, *gemelli*. Ravno ta pristavek se dene tudi v *status*.

Najdenci se tako vpisujejo: predel *dan rojstva* se izpolni z ², predel *kraj rojstva* se pusti prazen, v predel *krstno ime* se dene krstno ime in priimek, kateri se nadeva navadno po kraji, kjer so našli otroka, predel *zakonski*, *nezakonski* se ne izpolni, ravno tako tudi ne predel *oče*, *mati*, naredi se pa opomnja, ki bi se znala glasiti: *Ga je 10. junija ob 10 uri pod hrastom pri Viški cesti izpostavljenega našla Ana Petek*.

Ko bi stariši ne hoteli dati krstiti svojega otroka, se ne sme vpisovati v krstno knjigo. Vendar državna postava tirja, da se mora vsak otrok v eni veri odgojiti; tudi brezverci, ki so iz katoliške cerkve v brezverstvo prestopili, morajo svoje otroke krstiti dati.¹⁾ Pa duhovnik naj sam ob sebi v to ne sili, ker mora po smislu cerkve tudi v takem slučaju odgoja v katoliški veri biti zagotovljena.²⁾

Od avstrijskih podložnikov, kateri so v inozemstvu rojeni, pošljejo ondotni oskrbniki matic rojstne liste po avstrijskih državnih oblastih na oskrbnika matic, kamor ti podložniki spadajo. Ta mora take rojstne liste v poseben zvezek zložiti, ta zvezek pri maticah hraniti, in pristaviti za ta rojstva (ako jih je več) posebno alfabetično kazalo.³⁾

Ure rojstva ni zapovedano vpisovati, pri dvojčkih bi bilo pa želeti, da se to stori.

Radi izvestij na vojaške urade je treba smrt vsake osebe moškega spola, katera ni še 42 let stara, tudi v krstno knjigo zaznamovati; to se zgodi ob kratkem, ako se nad krstnim imenom, ali v predelu *dan rojstva* naredi križček in zapiše s številkami dan, mesec in leto smrti.

Tudi smrt otrok ženskega spola je dobro tako označiti radi izpisov za šolske oblasti in cepljenja koz.

Ako je umrla oseba moškega spola, katera ni še spolnila 23. (oziroma 24.) leta, v tuji in ne v rojstni župniji, mora poslati župnik, v čegar župniji se je smrt dogodila, na rojstno župnijo te osebe izpisek iz mrtvaške knjige (uraden mrtvašk list), in župnik rojstnega kraja vpiše v opomnjo krstne knjige sklicevaje se na poslani izpisek dan, mesec, leto in kraj smrti, izpisek pa hrani v aktih matic. Opomnja se utegne tako-le glasiti: *Je po izpisu na Hrovaškem knjige župnije I. z dné ... št. ... v Požarevcu na Hrovaškem umrl dné ...*⁴⁾

¹⁾ Post. 16. avg. 1852. — Drž zak. post. 25. maja 1868, § 139. — Post. 14. maja 1869, §§ 1., 3., 17., 20. — Gl. razsodbo upravn. sod. 26. aprila 1877, št. 422, v škof. l. 1878, str. 6. — V nasprotnem smislu je razsodilo upravno sodišče 18. aprila 1884.

²⁾ Schuch, str. 611 op. 2.

³⁾ Razglas dež. vl. 15. okt. 1879, št. 7214, v škof. l. 1879, str. 125.

⁴⁾ Razglas min. notr. 27. julija 1870, št. 16.148.

Ako je kdo od vere odpadel, je dobro to pri dotičnem dejanji zaznamovati, da se pri krstnih listih, izdelanih za poroko, ne morejo goditi prevare.

§ 44.

Rojstni kraj.

Slovesen krst deliti sme le *parochus proprius*, kdo drugi le, če je od njega pooblaščen; tudi ga vpiše le lastni župnik. To velja tudi, če je bil otrok, katerega stariši imajo drugje svoje bivališče, slučajno v njegovi župniji rojen. Župnik krščevalec ga vpiše v svojo knjigo z zaporedno številko in napravi opomnjo, najbolje v predelu *kraj rojstva*, kje je navadno bivališče starišev ter ga izkazuje s svojimi domačimi rojenci gosposki. Župniku bivališča otrokovih starišev pa tudi naznani ta porod in krst, a ta ga ne vpiše v svojo krstno knjigo, nego le v *status* pri dotični rodbini radi razpregleda.

Če krsti župnik po kakošnem koli primerljeju otroka, ki ni bil v njegovi župniji rojen, vpiše sicer tudi rojstvo in krst v svojo knjigo, a ne z zaporedno številko. V opomnji označi, v kateri duhovniji je najti ta krst vpisan z zaporedno številko, kamor gredó in kjer se iščejo tudi vse poprave, spopolnila in zaznambe, ako so bile dodatno ukazane. V opomnjo bi se vpisalo: *Ta krst je z zaporedno številko vpisan v krstni knjigi župnije I.* V osmih dneh se pa pošlje pristojnemu duhovnemu pastirju izpis tega krsta (krstni list exoffo) od besede do besede z opomnjo vred ali naravnost, ali pa potom politične okrajne gosposke, naznani naj pa tudi v dopisu uzrok, zakaj je krstil tuje dete. Pristojni župnik vpiše precej krst v kronološkim redu in dene v opomnji ta izpis v razvid, ter izpis dobro shrani. Opomnja bi se glasila: *Po izpisu iz krstne knjige župnije I. z dne . . . je bil ta otrok tam krščen.* Potrdi pa tudi prejem izpisa, katero potrdilo župnik krščevalec shrani. Potrdila o rojstvu (naznanila na gosposke radi cepljenja koz, izpise za vojake, krstne liste) se vselej dajejo iz krstne knjige z vrstno številko, razvidno pa mora tudi iz njih biti, kje se je bil podelil krst.¹⁾

§ 45.

Krstno ime.

To volijo stariši in ga pri krstu botri napovejo. Ako želé nadjati otroku več imen, naj vpraša duhovnik, kako ga hočejo klicati doma, in to ime naj rabi pri sv. obredih ter vpiše na prvo mesto. Daje naj se otroku ime kakšnega svetnika. Ko bi se pa tirjalo ime, o katerem se prav ne vé, ali ga je nosil kak svetnik ali ne, ali je še celo pogansko, naj ga duhovnik sicer ne

¹⁾ Razpis min. notr. 10. avg. 1886, št. 7191, v skof. l. 1886, str. 62.

odreče, vendar naj skuša botra (ali če je oče navzoč, njega) o neprimernosti takega imena prepričati, ter naj svetuje katero drugo ime. Če bi pa le tirjali napovedano ime, naj jih pregovori, da pristavijo še ime kakega svetnika, katero se potem prvo vpiše, zahtevano pa drugo. Vendar se ne smejo nadevati nomina obscœna, fabulosa aut ridicula, vel inanium deorum vel impiorum ethnicorum.¹⁾

Ime pozneje spreminjati ali pa še kako drugo dodati tudi po državnih ukazih ni dovoljeno.²⁾

§ 46.

Krst otrók drugovercev in iz civilnega zakona.

Previdnosti je treba duhovniku, če bi prinesli drugoverci svoje otroke h krstu. Najboljše je v enakih slučajih, če mogoče, obrniti se na škofijstvo.

Pravilo je, da nekrščениh starišev otroci, kateri niso še k pameti prišli, se ne smejo nikoli krstiti zoper voljo njih starišev, razven v smrtni nevarnosti, pa še tukaj pristavlja cerkev: *si id fiat sine scandalo*, čemur se pa more poredkoma izogniti: potem, če so zavrženi in ni več nevarnosti, da bi se k nevernim starišem povrnili, ako jih osebe h krstu pripeljejo, ki morajo za njih odgojo skrbeti; ako ena zakonska stran sprejme krščansko vero. Vselej pa mora krščanska odgoja zagotovljena biti.

Prigoditi se pa utegne, da katerikrat krivoverci svoje otroke h krstu prinesó. Take bi moral katoliški duhovnik krstiti, če bi se bilo bati, da otrok sicer ne bo krščen — tedaj v sili, smrtni nevarnosti.³⁾ Ako se stariši ne zavežejo, da hočejo otroka v katoliški veri odgojiti, se vpiše v opomnjo, da je otrok nekataliških starišev, kateri niso obljubili otroka katoliško odgojevati. Opomnja bi se glasila: *Ta otrok I. je bil vsled izrečne želje starišev po krščansko-katoliškem obredu krščen; stariši pa niso obljubili, da ga odgojé v krščansko-katoliški veri.*⁴⁾ — Če pa stariši katoliško odgojo otroka obljubijo, se v opomnjo stavi, da so stariši katoliško odgojo obljubili, kar podpišejo tudi duhovnik in botri, ter se pristavi, da so jim stariši znani. Opomnja bi bila ta: *Stariši tega otroka, kateri so podpisanim dobro znani, so obljubili, da hočejo tega otroka odgojiti v katoliški veri.* Vendar bodi duhovnik previden, da ne pride v nasprotje z državno postavo. (Glej § 47.)

Ako se prinese h krstu otrok iz mešanega zakona, čegar stariši so naredili pogodbo o katoliški odgoji otrok, kar se razvidi, če niso domači, iz poročnega lista (glej § 83), še mora

¹⁾ Obrednik.

²⁾ Škof. l. 1877, str. 36; odl. min. notr. 31. okt. 1876, št. 14.601.

³⁾ Decr. S. Congr. Inq. 26. aug. 1856. v škof. l. 1887, str. 58.

⁴⁾ Ukaz ljubl. škof. 24. sept. 1856, št. 1821 IV.

tudi ta okoliščina vpisati v krstno knjigo. Glasilo bi se: *Kakor razvidno iz poročnega lista župnije I. z dne . . . , so se stariši tega otroka, živeči v mešanem zakonu, zavezali k odgoji otrok v katoliški veri vsled pogodbe z dne . . .*¹⁾

Ako se prinese h krstu otrok mešanega zakona starišev poročenih samo pred drugovernim duhovnikom, se vpiše vse po navadi, (nekateri škofje so zapovedali, da se predel *zakonsk, nezakonsk* ne izpolni). V opomnjo pride: *Stariši tega otroka so po poročnem listu z dne . . . sklenili zakon pred protestantovskim pastorstjem, zato vživa ta otrok državne pravice zakonskega otroka.*

Otroci iz civilnega zakona se tako vpišejo: Predeli: *zakonsk, nezakonsk* ostanejo prazni, v opomnjo se vpiše: *Stariši tega otroka so se po zapisniku civilnih zakonskih stran . . . (ali: po spričalu . . . urada z dne . . . št. . . .) civilno poročili dne . . .*²⁾ Tudi v krstnem listu takih otrok se ne opomni niti da je *zakonsk*, niti da je *nezakonsk*, nego da je otrok civilno poročenih I. I.

Vendar je pri tujcih paziti, če nista bila civilna zakonska poročena morda v deželi, kjer Tridentinum ni bil razglašen. Taki civilnozakonski so sklenili, četudi nepripuščen, vendar veljaven zakon in njih otroci so tudi pred cerkvijo zakonski.

§ 47.

Krst odraščanih drugovercev.

Odraščeni drugoverci se ne smejo nikoli v katoliško cerkev sprejeti brez škofovega dovoljenja, razven na smrtni postelji. Četudi ima cerkev edina jure divino določevati o višjem poklicu prišleca in onih lastnostih takega koraka, katere so potrebne, da bo Bogu dopadljiv in pripeljal dotičnega k izveličanju, mora vendar duhovnik spreobrnencea opomniti, da se mora držati tudi obstoječih državnih postav, ako niso Božji postavi nasproti.

V Avstriji ima sedaj veljavo medverska postava od 25. maja l. 1868,³⁾ po kateri sledé v veri stariše zakonski in zakonskim enaki otroci, kedar so stariši enega in istega veroizpovedanja. V mešanem zakonu pa sledé sinovi očeta, hčere mater. Vendar smeta zakonska vže pred poroko s pogodbo določiti, da se bo godilo ravno obratno, ali da sledé vsi otroci očeta ali vsi mater. Take pogodbe pred notarjem narejene in podpisane, ne sme ena stran zoper voljo druge prelomiti; spolnovanje pogodbe more duhovnik tudi uradno prisiliti, in sicer po ordinarijatu s prošnjo, naj politično oblast na pomoč kliče. Ko bi ena stran odmrila ali na volji nezmožna postala, ne more druga stran nikakor

¹⁾ Razglas ljublj. škof. 10. dec. 1842 in 4. jan. 1857, št. 10/E.

²⁾ Ukazni l. str. 111.

³⁾ Ukzn. l. str. 96.

otrokovega veroizpovedanja spremeniti.¹⁾ Tudi ko bi katoliška stranka v brezverstvo prestopila, ji postava nikakor ne pripušča, otrók svojega spola za sabo potegniti, pač pa rojene po izstopu iz cerkve.²⁾ Sicer pa smejo ti stariši, ki so s pogodbo veroizpovedanje otrók odločili, pred izpolnjenim sedmim letom pogodbo premeniti. Ako je pa ena stran, ali nezakonska mati spremenila svoje veroizpovedanje, se smatrajo otroci, ki niso še sedmega leta spolnili, kakor bi bili še le po spreminjavi vere rojeni; tukaj se postava tudi ne ozira na prej dogovorjeno pogodbo. — Ko bi se pa ne bilo v mešanem zakonu o odgoji otrók nič dogovorilo, odloči veroizpovedanje tisti, kateri ima pravico do njih odgoje. Ako sta oče in mati enega izpovedanja, pa sledé otroci stariše, in ti jim ga ne smejo spreminjati, dokler niso štirinajstega leta dopolnili. Ravno tako sledí nezakonsko mater otrok v veri tudi zoper njeno voljo.

Od sedmega do štirinajstega leta pa ne smejo otroku niti stariši vere spremeniti, niti otroci sami. Vendar, ko bi otrok od sedmega do štirinajstega leta hotel sam k cerkvi prestopiti, bi država le zgolj cerkvenega dejanja ne mogla ovreči, samo v državnem življenju ga smatra kakor bi se ne bilo zgodilo. Vendar naj bo duhovnik previden, ker bi mu znale nastati iz tega sitnosti.

Prestop otroka od sedmega do štirinajstega leta se seveda gosposki ne naznanja, pač pa mora prestopljavec s štirinajstim letom sam svoj izstop pri politični gosposki (okrajnem glavarstvu) svojega bivališča oglasiti, katera to naznani predstojniku ali pa duhovniku popuščene verske družbe ali cerkve. Gosposka ima pravico tak oglas sprejeti tudi od nedržavljana. Oznanilo se godi ustmeno ali pismeno. Ustmeno se sprejema na zapisnik. Pismeno mora izstopljanec sam podpisati in povedati, kam se naj njegov izstop naznani. Gosposka se mora tudi prepričati, ko bi se dvomilo, je-li je izstopljavec vže štirinajst let star, tak bi moral tedaj donesti rojstni list. Odloke o oznanilu gosposka pismeno izdà na izstopljavca, pa izstopljevalec oznanilo tudi sam lahko odkloni, kedar ni dvoma o istovernosti osebe.³⁾ Oznanilo o izstopu je koleka prosto.⁴⁾ Vstop v novo izvoljeno cerkev ali versko družbo mora pa prestopljavec sam osebno dotičnemu predstojniku ali duhovniku naznaniti. Duhovnik sprejme prestopljavca v poduk.⁵⁾ Ko je podučen, se pošlje prošnja na škofijo za sprejem v katoliško cerkev.

Za judovske prišlece se potrebujejo te-le (nekolekovane) priloge:

1. Rojstni list dotične judovske občine.
2. Spričalo o nravnosti od županije.

¹⁾ Razs. upravn. sodn. 6. dec. 1883, št. 21.964, v škof. l. 1884, str. 81.

²⁾ Razs. upr. sod. 22. avg. 1883, št. 444, v škof. l. 1884, str. 88.

³⁾ Ukz. min. notr. 18. januar 1869, v škof. ukz. l. str. 137.

⁴⁾ Razs. fin. min. 28. dec. 1868. Ukzn. l. ibid.

⁵⁾ Glej Zupančič, Pastirstvo str. 811.

3. Spričalo krščanskega nauka od duhovnika, kateri je prišleca podučeval.

4. Zapisnik, sestavljen po župniku, v katerem se pové ime, stan, starost, rojstni kraj in prejšnje stanovanje prišlečevo, njegovo dosedanje življenje, če ima otroke in koliko stare. V njem naznani tudi prišlec svoj sklep, uzrok prestopa in obljubo, da hoče po krščanski veri živeti in umreti. To slednje naznanilo pa sme djati tudi prišlec v lastnoročno spisan in podpisan protipis, katerega podpišeta še dve priči. Tedaj pa bi tudi ne bilo treba zapisnika, nego župnik spiše prošnjo, ter ji doda vse priloge.

V prošnji župnik prosi dovoljenja, da ga sme v cerkev sprejeti in krstiti. Ko pride škofovo dovoljenje, se opomni prišlec, ako ni že tega prej storil, da naj naznani svoj prestop pri politični gosposki. Če hoče biti krščen judovski oče, se morajo v prošnji tudi naznaniti otroci pod sedmimi leti, katere hoče h krstu pripeljati; oni nad sedmimi leti pa morajo pred duhovnikom in dvema pričama izreči, da hočejo z očetom krščen biti, katera izjava se priloži tudi prošnji.

Ko bi pripeljali judovski stariši, ki nočejo sami k veri prestopiti, h krstu otroke pod sedmimi leti, morajo tudi dati zagotovilo in ga priložiti prošnji, da prepusté otroke krščanskim osebam v odgojo.

Ko bi h krstu pripeljala judovska mati svojega nezakonskega otroka, mora postaviti krščansko osebo, katera bo otroka prevzela in katera se tudi zaveže za njegovo odgojo in vzdrževanje skrbeti, ter mora v to dovoliti tudi varuh. Mati sama pa se mora odreči vsem pravicam do otroka.

Če se hoče dati judovsk vojak krstiti, se mora oglasiti pri vojaškem duhovniku, če je v tistem kraju, in ta dobi za sprejetje in krst dovoljenje pri vojaškem škofu; ako pa ni na tem mestu vojaškega duhovnika, in je vojak v dejanjski službi, stopi civilni duhovnik z vojaškim v dogovor, ter izposluje pri vojaškem škofu dovoljenje za krst, in s tem dovoljenjem ga še le civilni sprejme in krsti.

Krst prišlecev iz neverstva se potem v krstno knjigo vpiše po splošnih ukazih, in v opomnjo se natanko vpiše dovoljenje škofijskega ordinarijata. Ta bi se glasila: *Je prestopil od judovske vere h krščansko-katoliški veri ter bil krščen z dovoljenjem prečastitega knezoškofijskega ordinarijata z dne . . .*

Pri spreobrnjenču od nekatoliške h katoliški veri naj se po zvršenem poduku njegov namen sporoči škofijstvu s potrjenjem, da je v katoliških resnicah popolnoma podučen, da ne prestopi iz postranskih namenov, nego iz prepričanja (zapisnik ali protipis, kakor zgoraj), ter se pristavi prošnja za dovoljenje, da sme konvertita v cerkev sprejeti, ga ab haeresi formalni in sicer in foro externo et interno odvezati. Ko bi bil pri spreobrnjenču kak vtrjen pomislek radi veljavnosti krsta, se mora tudi o tem škofijstvu naznaniti, ter prositi povelja.

Ko bi se kdo spreobrnil na smrtni postelji, se stavi zapisnik pred dvema pričama (kolek 50 kr.), in se ob kratkem poduči, spové, sprejme professio fidei, odveže ab haeresi et a peccatis, obhaja, in se spreobrnjenje precej sporoči na škofijstvo in okrajno glavarstvo.

Avstrijska postava o izgoji otrok v mešanih zakonih pa nič ne zadeva zakonov med katoličani različnega obreda. V tej zadevi je Pij IX. dné 6. oktobra 1863 potrdil dogovore med gališkimi škofi. Do sedaj so se odgajali otroci po obredu starišev po spolih. Po tem dogovoru naj se po dobljenem spregledu od škofa prazniki in posti držijo po enem obredu, če so se stariši tako dogovorili. Iz tega se pa ne sme izvajati, da se je spremenil obred enega ali drugega. Tudi služabnikom morejo škofje dati spregled, da se smejo ravnati po dogovoru zakonskih. Kadar pa zadenejo prazniki obojnega obreda na isti dan, opravijo svojo pobožnost otroci in posli v cerkvi lastnega obreda. Nezakonski otroci se držijo obreda matere.

Vzorci: Zapisnik o sprejemu prišleca.

Zapisnik

vpisan v župni hiši v I., dné . . .

Predmet

je naznanilo Sare Rosenheim o njenem prestopu iz judovske vere v katoliško cerkev.

Oglasila se je Sara Rosenheim, sedaj posestnica prodajalnice v Gorici, in prosi, da bi se sprejela v katoliško cerkev, ter to-le naznanja:

- Jaz Sara Rosenheim sem rojena v Budapešti in sem sedaj stara 32 let, kakor kaže moj rojstni list, do-*
- A) stavljen pod A. Sedaj stanujem v Gorici št. 107, sem vdova in imam enega otroka, po imenu Berta, staro*
  - B) šest let, kakor kaže njen tu priložen rojstni list pod B. Tudi dostavljam spričalo mestnega magistrata v Gorici*
  - D) o svojem dobrem vedenju pod D. Že več kot pet let želim sprejeta biti v katoliško cerkev, ali mnoge zavere so moj prestop zadrževale. Ker so pa te sedaj odstranjene, sem se dala podučevati v resnicah katoliške vere in izjavljam, da storim ta korak prostovoljno in iz prepričanja o resnici katoliške vere, ter hočem v nji živeti in umreti.*

Podpis prišleca.

Ta zapisnik se je Sari Rosenheim prebral, ter ga je lastnoročno podpisala.

Podpis župnika.

Ali se pa naredi:

Protipis.

Jaz spodaj podpisana s tem izjavljam, da že več ko pet let želim biti sprejeta v katoliško cerkev, o kateri resnici sem prepričana in prosim sedaj sv. krsta. Jaz obljubim po tej veri živeti in v nji umreti, kakor mi Bog pomaga.

To potrjuje moj lastnoročni podpis in podpis dveh v to naprošenih prič.

Datum.

Podpis prič.

Podpis prišleca.

Prošnja na škofijstvo:

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Posestnica trgovine v Gorici, Sara Rosenheim, judovske vere, rojena v Budapešti in stara 32 let, kakor kaže rojstni list pod A, se je pred tremi meseci pri podpisnem oglasila, ter prosila sprejetja v katoliško cerkev. Ker se je skazalo, da hoče prestopiti iz dobrega namena, se je tudi sprejela v poduk. Ta je sedaj končan, ter je za svoj stan v verskih resnicah dobro podučena, ter hoče po zapisniku pod B (protipisu pod B) v sveti katoliški cerkvi, v katero prestoplja prostovoljno, živeti in umreti. Zadržanja je po spričalu C lepega. Ker je tedaj vse potrebno donesla in dostala, zato prosi podpisani, naj blagovoli prečastiti knezoškofijski ordinarijat dovoliti, da se sprejme v katoliško cerkev in se ji podeli sv. krst.

Podpis.

Vzorec naznanila na politično gosposko (koleka prosto):

Slavno c. k. okrajno glavarstvo

v

Rudolfovem.

Podpisani naznanja, da izstopi iz evangelijske cerkve augsburškega veroizpovedanja in pristopi v katoliško cerkev. Star je po krstnem listu pod A 30 let. Prosi tedaj ponižno, naj se to naznani evangelijskemu cerkvenemu uradu, pod katerega spada.

Datum.

Podpis.

Po škofijah je ukazano za spreobrnjence napraviti posebno knjigo spreobrnjencev, ako se v župniji taki slučajji dogajajo. V

Ljubljanski škofiji ¹⁾ so ukazani za knjigo ti-le predeli: *Leto, mesec in dan opravljene professio fidei; cerkev ali kapela, kjer se je to zgodilo; krstno in rodbinsko ime; starost spreobrnjenca; njegov stan; rojstni kraj in bivališče; prejšnje veroizpovedanje; stariši; ime in stan prič pri polagi professio fidei; ime in služba duhovnika sprejemalca professio fidei; opomnja.* Spreobrnjenec, priče in duhovnik se sami podpišejo, če kateri ne zna pisati, ga župnik podpiše. V opomnjo pride dovoljenje škofijsko, ravno tako, ako je bil pomislek radi veljavnosti krsta, in je ordinarijat krst pod pogojem dovolil, ter se tukaj zavrača na krstno knjigo, v krstni knjigi pa v opomnji na knjigo spreobrnjenec.

Tudi od te knjige se pošlje prepis na ordinarijat, kakor od vsake druge matice, z novim letom.

Ko bi bilo treba izdati spričalo o spreobrnitvi, bi se tako-le glasilo:

Kolek
50 kr.

Spričalo o spreobrnitvi.

Podpisani s pričuje iz župne knjige spreobrnjenec, da je gospod Ludovik Bär, železnični uradnik, po krstnem listu evangelijske občine augsburškega veroizpovedanja v Gorici, rojen 5. januarja 1860 v Gorici, zakonski sin Janeza Bär, zemljemerca, in Ottilije rojene Haufen dne 3. avgusta 1887 pred pričami gospodom Eugenom Zuchatti, tovarniškim uradnikom, in Ivanom Drobež, c. k. borštarnjem, v tukajšnji župni cerkvi pred podpisanim župnikom katoliško vero spoznal in bil v naročje sv. rimsko-katoliške cerkve sprejet.

To potrjuje moj podpis in pritisnjeni župnijski pečat.

§ 48.

Otroci zakonskih starišev.

Ti se vpišejo kot zakonski, ker kanonično in avstrijsko-državno pravo domneva zakonsko rojstvo (legitimnost) otroka zakonske žene. Ko bi tudi mati trdila, da je otrok nezakonsk, ni se ozirati na njeno izjavo, ker pravilo velja: *pater est, quem justae nuptiae demonstrant.* Samo oče ima pravico zakonsko rojstvo otroka spodbijati in sicer v treh mesecih potem, ko je o rojstvu izvedel,²⁾ pa pred sodnijo, in njegov nasprotni dokaz mora biti sodnijsko potrjen. Če je mož umrl pred obrokom, v

¹⁾ Lj. Škof. I. 1883, str. 46.

²⁾ Drž. zak. §§ 138 in 158.

katerem sme spodbijati zakonsko rojstvo otrokovo, smejo njegovi dediči, katerim bi se sicer kršile pravice, to storiti v treh mesecih po smrti moževi.¹⁾ Šele na sodnijski odlok more duhovnik krstno matico popraviti tako, da očetovo ime prečrta in v opomnji naznači sodnijski odlok. Odlok mora priti potom deželne vlade in škofije.²⁾

Za otroke, rojene v sedmem mesecu po sklenjeni poroki ali desetem mesecu po smrti moža, ali popolni razvezi zakonske vezi, se domneva, da so zakonsko rojeni,³⁾ in se morajo tudi kot zakonski vpisati. Oče se vpiše: *Janez Burja, krojač, umrl pred sedmimi meseci (sodnijsko ločen pred sedmimi meseci)*, ali se pa samo pri imenu otrokovem vpiše *posthumus, posmrtnik*.

Ako je ločena žena po preteklih desetih mesecih ločitve rodila, se sme njen otrok samo tedaj kot zakonsk vpisati, če sodnijsko dokaže, da more njen mož oče biti, ali da sta se bila zopet v zakonsko družbo povrnila, dasiravno nista bila tega pri sodnji naznanila in sicer najmanj šest mesecev, največ deset mesecev štetih nazaj od otrokovega rojstva. V tem slučaju je v krstni knjigi vpisati dan, mesec in leto ločitve, in da je od moža odvisno, če bo hotel otroka za svojega spoznati. Čakati je sodnijskega odloka, predno se otrok kot zakonsk vpiše. Ako se pa zakonski mož sam za očeta spozna, se vpiše brez vsake opomnje kot oče.⁴⁾

Ako je preteklo po moževi smrti že deset mesecev, se mora tudi otrok kot nezakonsk vpisati. Meseci se tukaj štejejo po trideset dni.⁵⁾ Vdova se vpiše kot mati s krstnim in rodbinskim imenom, pa tudi z imenom bivšega zakonskega moža, n. pr. Marija roj. Bizjak, vdova ranjkega Janeza Burja, krojača.⁶⁾ Tako tudi vdova, če je nezakonsko rodila, ali ločena žena, če se vpiše otrok kot nezakonsk, n. pr. Marija roj. Bizjak, obvdovljena Burja; Marija roj. Bizjak, ločena žena Janeza Burja. Otrok pa ne nosi imena po ranjkem ali ločenem možu, nego rodbinsko ime matere.

Otroci iz neveljavno spoznanega zakona se smatrajo zakonski, ako je bil zakonski zadržek odstranjen, ali pa, ako je vsaj enemu izmed starišev nezadolžena nevednost v hvalo.⁷⁾

¹⁾ Drž. zak. § 159.

²⁾ Gl. zgoraj § 42. — Ukazn. l. str. 76 in 77.

³⁾ Drž. zak. § 138.

⁴⁾ Drž. zak. § 138 in 163.

⁵⁾ Najvišje sod. 6. sept. 1870, št. 6687.

⁶⁾ Min. notr. 28. nov. 1874, št. 17.292.

⁷⁾ Drž. zak. § 160. — Ukaz z dné 3. jun. 1858, št. 92 v drž. ukazn. l.

§ 49.

Krst otrok, katerih starišev duhovnik ne pozna.

Ako porodi mati nepoznana tujka, se mora duhovnik zanesti na babico ali porodničarja, da je napovedana mati res otrokova mati, ne pa, kar se tiče njenega imena, napovedi očeta in njegovéga imena, gotovosti o poroki in o času poroke, nego to mora dokazati. Dokaz naj se vrši po enem teh štirih načinov:

1. Oče se mora pri duhovniku osebno oglasiti in prinesiti poročni list ter pripeljati dve duhovniku dobro znani, pošteni, že dvajset let stari priči (smejo biti tudi ženske), katere imajo pričati, da je ta mož kot od matere napovedan oče tega otroka res tisti, katerega ime kaže poročni list, in če se vidi iz poročnega lista, da je z otrokovo materjo že šest mesecev poročen, se vpiše njegovo ime v predel oče in otrok kot gotovo zakonsk, in sicer tudi takrat, ko bi otrokovo mater nezvestobe dolžil in bi ne hotel otroka za svojega spoznati. Opomnja v krstni knjigi bi se glasila: *Na podlagi podanega poročnega lista, izdanega od župnijskega urada I. z dné . . . in po izpovedi spodaj podpisanih prič, katere navzočega očeta dobro poznate, se je ta otrok tukaj nepoznanih starišev vpisal kot zakonsk.*

Ko bi poročen list kazal, da ta mož ni bil še z otrokovo materjo celih šest mesecev poročen, mora mož izrečno povedati, da otroka za svojega spozna, potem se šele otrok kot zakonsk vpiše.

2. Mož, za očeta naznanjen, je sicer navzoč, pa ni donesel poročnega lista. Dve duhovniku dobro znani, pošteni priči morate izpovedati, da ga dobro poznate, dobro veste, da je napovedano ime res njegovo pravo ime, in tudi dobro veste, da je z otrokovo materjo poročen. Opomnja bi se glasila: *Na podlagi izpovedi podpisanih prič, katere naznanjenega in navzočega očeta tega otroka dobro poznate, dobro veste, da je naznanjeno ime njegovo pravo ime, in tudi dobro veste, da je z otrokovo materjo poročen, je bil ta otrok kot zakonsk vpisan.*

3. Mož, za očeta naznanjen, ni navzoč, je pa predložen poročni list. Najprvo se preišče, ali je ime v poročnem listu naznanjeno res ime te matere. To se zgodi, da dve duhovniku znani, pošteni priči to potrdite. Ako se iz poročnega lista razvidi, da je bila z vpisanim možem že šest mesecev poročena, se ime moža, katerega kaže ta list, vpiše kot oče z gotovostjo, in tako tudi otrok kot zakonsk. Opomnja bi se glasila: *Podpisani priči, katere tukaj neznano mater tega otroka dobro poznate, potrdite, da je po predloženem poročnem listu tukaj naznanjeno ime res njeno pravo ime.*

Ako poročni list kaže, da mati ni bila še šest mesecev z možem poročena, in je po gori opisanem načinu potrjeno bilo, da

je od nje naznanjeno ime res njeno pravo ime, se vpiše ime moža iz poročnega lista v predel oče, vendar se dene v opomnjo datum sklenjene poroke in da je od izjave očeta odvisno, če otroka za svojega sprejme. Opomnja bi se glasila: *Je odvisno od nenavzročnega očeta, ako hoče otroka te tukaj nepoznane matere za svojega spoznati, ker je bil po poročnem listu, izdanem v Zagrebu dne 1. julija 1887, šele drugi mesec ž njo poročen.* Vse to naj se tudi otrokovi materi pové.

4. Niti naznanjen oče ni pričujoč, niti je poročni list predložen. Tedaj je iskati, ali morete dve priči, kateri trdite, da poznate mater in njeno pravo ime, tudi popričati, da veste njeno poroko z možem od nje naznanjenim in da veste dobro njegovo pravo ime in čas poroke. Duhovnik sme na to očetovo ime vpisati in otroka kot zakonskega. Opomnja bi se glasila: *Podpisani priči potrdite, da je ime tukaj neznane matere tega otroka res njeno pravo ime, da je od nje naznanjeno očetovo ime res ime njenega moža, in sta bila leta . . . poročena.*

Ako pa priči vsega tega ne morete popričati, se izpoved matere samo zaznamova na poseben v krstno knjigo vložen listek in sicer ime matere: *I. I. po napovedi zakonska žena (moža) I. I., kakor pravi, je ta otrok zakonsk,* in se naznanilo pošlje okrajnemu glavarstvu ali škofijstvu, da se poizvé o imenih očeta, matere in njih zakonu, in šele, ko je od gosposke gotovost došla, naj se vse z gotovostjo vpiše.

Če je otrokova mati vdova, se smé ime ranjkega moža kot oče, in otrok kot zakonsk le tedaj vpisati, kedar duhovniku dve gori označeni priči, kateri mater poznate in njeno ime dobro veste, potrdite, da jima je njena poroka z možem za očeta naznanjenim in njegovo pravo ime dobro znano, in da od smrti očetove do rojstva otrokovega ni še preteklo polnih deset mesecev. Ako mati ne more dovesti dveh takih prič, mora dati svoj poročni list, iz katerega se razvidi njena poroka, in mrtvaški list radi razvida moževe smrti, in da ni še do poroda preteklo celih deset mesecev. Ako tega ne more, naj duhovnik njene napovedi zaznamova in vso reč, kakor gori rečeno, gosposki naznani, da mu pomaga priti do gotovosti.¹⁾

§ 50.

Nezakonski otroci.

Vsak nezakonsk otrok nosi materno ime, zato pa tudi ostane predel oče prazen, razven ako se je oče sam dal vpisati. Mati dobi tudi vpisan svoj stan in značaj, n. pr. *neomožena kmetiška hči*, in sicer duhovniku znana mati, ne tujka, brez vsake opazke;

¹⁾ Dekret dvorne kanc. 20. okt. 1813, št. 16.350. — Ukaz. min. 12. sept. l. 1868, št. 3749, v ukazn. l. str. 118—121.

tujki se pa poleg vsega družega še pripiše *po napovedi* ali *kakor pravi* (angeblich¹⁾, potem župnija, kjer je bila rojena, in občina, kamor je pristojna. Po avstrijski postavi namreč duhovnik ne more siliti nezakonske matere, da bi svoje pravo ime napovedala, prosto ji je povedati ime, kakoršno hoče. Ne velja pa ta državna določba za cerkveno področje, ker cerkev ima matice posebno v ta namen, da so sorodovinska kolena na razpregledu. Zato je svetovati župniku, da previdno poizvé pravo materno ime, ter ga v nalašč za to pripravljeno posebno tajno knjigo vpiše; v krstni knjigi se pa na to zavrača samo z opomnjo. Pa tudi radi nasledkov v državnem življenju naj svetuje duhovnik materi, naj napové pravo ime, ker bo morda hotla tožbo vložiti radi očetovstva, ali pa bo morda pozneje želela pozakoniti otroka, kar bi ne mogla, če ne bo vpisano nje pravo ime v krstni knjigi.

Ako pa mati tirja, naj se od nje napovedano ime kot njeno pravo rodbinsko ime vpiše, mora dovesti dve gori označeni priči, katere potrdite, da je napovedano ime njeno pravo ime, ter morate opomnjo v krstni knjigi podpisati. Ta bi se glasila: *Podpisani zanesljivi in podpisanemu župniku dobro znani priči, katere tu vpisano mater nezakonskega otroka dobro poznate, potrdite, da je napovedano ime res njeno pravo ime.* Ko bi se take priče ne mogle dobiti, naj duhovnik naznani politični gosposki, katera naj išče gotovosti, in ko je od tukaj odlok dobil, naj vpiše: *Po potrdilu c. k. okrajnega glavarstva I. z dne . . . je ime tu vpisane matere nezakonskega otroka res njeno pravo ime.*²⁾

Dobro je ime prepisati iz domovnice, delavske knjižice ali druge enake listine, vendar se pa to ne smé smatrati za absolutno istinitost imena.

Po nekaterih krajih je povelje, da se vsak nezakonsk otrok precej po rojstvu sodnji naznani, da mu varuha postavi, pa ne povsod, na Kranjskem n. pr. ne.

Nezakonski oče se nikakor ne smé po napovedi nezakonske matere v krstno knjigo vpisati, ako sam tega noče. Ima pa pravico vpisati se precej pri krstu ali pozneje, a nikakor ne, da bi se to nezakonski materi ne naznanilo in nikoli brez njenega pritrjenja, ker je prevara mogoča; pa tudi samo tedaj, če je bila dala nezakonska mati svoje pravo ime v krstno knjigo vpisati. Oče mora osebno priti k župniku matice, kjer je krst vpisan; sama pismena izjava, da je on oče temu otroku, ne zadostuje, ko bi bila tudi od gosposke potrjena.³⁾ Samo z dovoljenjem deželne politične gosposke bi smel župnik vpisati očeta na podlagi take izjave.⁴⁾ (Glej spodaj § 51 al. 3.)

¹⁾ Dvorni dekr. 13. jan. 1814.

²⁾ Dvorni dekr. 21. oktobra 1813, št. 11.851.

³⁾ Reskript dež. vl. v Gradeu na Lavant. ordin. 4. nov. 1880, št. 15.451.
— Ukaz min. 7. nov. 1883, št. 13.197.

⁴⁾ Min. ukaz 7. nov. 1854, št. 12.350.

Kedar pride oče osebno pred župnika, pripelje naj seboj dve duhovniku dobro znani in zanesljivi priči. Ako očeta duhovnik dobro pozna, smé on ena teh prič biti, druga bi bila pri krstu boter. Pred tema pričama mora oče zahtevati, da se v krstno knjigo kot oče vpiše. Priči pa morate potrditi, da tega moža, ki se je za očeta oglasil, dobro poznate, da jima je znano napovedano ime kot njegovo pravo ime in da je naravnost zahteval, naj se kot oče tega nezakonskega otroka vpiše. Opomnja se glasi: *Podpisana spričujeva, da je bil I. I. (ime, stan, vera), kateri je nama po osebi in po imenu dobro znan, navzoč, in se je pred nama spoznal očeta otroka I. I., kakor ga je tudi mati I. I. (ime nezakonske matere) naznanila, ter je zahteval, da se vpiše kot oče tega otroka.* Datum, podpis župnikov in prič in očeta. Njegovo ime in značaj se potem vpiše v predel oče.

Radi otroka je zelo želeli tacega vpisa, ker mu daje velike pravice po državnem zakoniku §§ 165—171, 762—764. Ravno te pravice pa tudi dobi otrok po tožbi za očetovstvo (Paternitätsklage).

Če je pa tudi nezakonski oče dal vpisati svoje ime v krstno knjigo, vendar ostane otroku še zmiraj materno rodbinsko ime, dokler je ni v zakon vzela. V repertorij naj se taki otroci pod očetovim in ob enem tudi maternim imenom vpišejo.

§ 51.

Pozakonitev otrok.¹⁾

Po cerkvenem pravu so nezakonski otroci precej s sklenjenim zakonom tudi brez dovoljenja starišev, celó proti njih volji pozakonjeni; to se razteza še celó na umrlih starišev otroke in o tem pozakonjenju se nič ne naznanja v javnih listinah. Tako je tudi avstrijsko pravo. Veljavna postane pozakonitev precej ob sklenjeni poroki očeta in matere, nikakor ne še le z dnem vpisa v knjigo.²⁾ Nič ni na tem, ali se je sklenil zakon kmalo po rojstvu otroka, ali ne, še celó če se je oče ali mati prej s kom drugim veljavno poročila, postal vdovec ali vdova ter še le pozneje zakon sklenil z onim, s katerim je imel nezakonskega otroka, se ta pozakoni. Za tako pozakonitev je treba samo dokaza, da je ta otrok res onih dveh, ki sta zakon sklenila. Ta je dobiti ali iz krstne knjige same, ali ga morajo pa dati dotični zakonski.

Ako se je oče že prej dal vpisati v krstno knjigo in je mati domača, ter s pravim imenom vpisana (tako tudi tuja, le če je s pravim imenom vpisana) in je iz poročne knjige, ali ako sta bila drugje poročena, iz donešenega poročnega lista razvidno, da sta v krstni knjigi vpisana res roditelja tega otroka,

¹⁾ Dvorne kanc. dekr. 20. okt. 1813, št. 16.350, v ukzn. I. str. 118.

²⁾ Min. notr. 20. febr. 1871, št. 289.

tedaj duhovnik kar sam pozakonitev izvrši.¹⁾ Vpiše se samo pod predel oče, mati, da sta res cerkveno poročena. Ni treba pristavljati *legitimus per subsequens matrimonium*, to se uma samo ob sebi, nego pristavi naj se: *Vsled poročne knjige domače župnije, stran . . . (vsled poročnega lista župnije . . . z dne . . .) sta bila I. I. in I. I. cerkveno poročena.* Datum, podpis župnika.

Ko bi se oče še ne bil dal v krstno knjigo vpisati, je zakonskemu možu na voljo dano z vedenjem in privoljenjem matere nezakonskega otroka in sedaj svoje žene priti pred duhovnika, v čegar matici je nezakonsk otrok vpisan, dobiti mora dve priči, kakor je gori v § 50 rečeno in duhovnik vpiše ravno tisto opomnjo, ko zgoraj, ter je podpišejo župnik, priči in oče. Duhovnik pa tudi vpiše datum sklepa proke, kakor je bilo prej povedano.

Ako se ni dala mati ob krstu s pravim imenom vpisati, potem se zagotovi njeno pravo ime ravno tako, kakor je bilo v § 50 povedano.

Ako stariši nezakonskega otroka ne morejo osebno priti pred župnika, v čegar krstni knjigi je otrok vpisan, se morejo obrniti na politično deželno gosposko s prošnjo. Smejo pa tudi prošnjo pri dotični okrajni politični gosposki vložiti, ter svojo ustmeno izjavo dati na zapisnik, katerega potem okrajna gosposka na deželno pošlje. Izjavo pa morata dati oče in mati, in potrdite jo dve priči zaradi istosti oseb. K taki prošnji se mora priložiti krstni list otrokov in poročni list starišev.²⁾

Ako je mati že umrla in želi oče nezakonskega otroka pozakoniti, naj pripelje dve zanesljivi priči, ki ste ranjko dobro poznale in poznate tudi ostalega, in jima je znano, da je ranjka (žena) dotičnega otroka imela vedno za svojega in se je do njega obnašala vedno kot mati. Duhovnik naj naredi zapisnik (kelek 50 kr.), katerega vsi podpišejo, naj priloži krstni list otrokov, poročni list njegovih starišev in mrtvaški list ranjke. Vse te spise pošlje na ordinarijat, ki se v tej zadevi obrne na deželno vlado. Ko je došlo vikše dovoljenje za izvršitev pozakonitve, vpiše župnik v krstno knjigo: *Vsled dopisa knezoškofijskega ordinarijata z dne . . . št. . . je c. k. deželna vlada v I. dne . . . št. . . dovolila, da se I. I. vpiše kot oče otroka I.*

Ako oče noče pozakonitve otroka, ali je že umrl, se mora pozakonitev po sodnji izpeljati. Dotični otrok mora namreč sam vložiti tožbo, in kedar pride razsodba na duhovnika, popravi matico.³⁾

Ako sta se oče in mati poročila še-le po smrti otrokovi, tedaj pa niso otrokovi nasledniki s tem pozakonjeni.⁴⁾

¹⁾ Min. ukaz 12. sept. 1868, št. 3649, v ukazn. l. str. 117.

²⁾ Razglas dež. vlade Kranjske 14. nov. 1886, št. 10.693, v Škof. l. 1884, stran 112.

³⁾ Razsodba upravn. sod. 24. nov. 1887, št. 2753; 16. sept. 1891, št. 2950.

⁴⁾ Patent 22. febr. 1791, št. 115, v drž. zak. k § 161.

Ko bi se bila roditelja nezakonskega otroka civilno poročila in sta si izposlovala pri politični gosposki dovoljenje, da se njun otrok pozakoni, se vpiše na dotično mesto v krstno knjigo: *Vsled dekreta . . . gosposke z dne . . . pozakonjen, a samo pro foro civili*. Duhovnik jima pa v dosego tega ne smé na roke iti, kakor sicer pri drugih pozakonitvah, pojasni naj jima, da, ker ni njuna zaveza cerkveno veljaven zakon, zato jima tudi pri zakonitvi pomagati ne smé.¹⁾

Nezakonski otroci v prešestvu rojeni orti ex copula adultera, se quoad effectus ecclesiasticos ne morejo pozakoniti. Po državni avstrijski postavi se pa pozakonijo²⁾, razven če ni bilo prešestvo sodnijsko dokazano, ker bi tedaj tudi zakon pred državo ne veljal. Ako dá deželna vlada po škofijstvu dovoljenje za tako pozakonitev, vpiše duhovnik na dotičnem mestu vse kakor po navadi, pristavi pa: *ta pozakonitev velja samo quoad effectus civiles, a ne quoad effectus ecclesiasticos*. Takemu pristavku ne nasprotuje deželna oblast.³⁾

Ko bi se pa pozakonjenju stavile nepremagljive zapreke, ali ko bi mož hotel sprejeti otroka, čegar oče on ni, ter mu dati dedinske pravice, ga more sprejeti za svojega, t. j. more ga posinoviti, pohčeriti. Določila avstrijske postave o tem glej § 76. Posinovljenec dobi ime očeta posinovnika in rodbinsko ime matere posinovnice, obdrži pa tudi še svoje prejšnje rodbinsko ime, ima do starišev posinovnikov pravice pravih otrok, a ne zgubi tudi pravic do svoje rodbine.⁴⁾

§ 52.

Krstni botri.

Te voliti imajo pravico otroku stariši, še le, ko bi oni pripravnega botra ne izvolili, jih voli duhovnik. Zadostuje in je potreben samo en možki ali ena ženska, brez ozira na spol krščencev. Smeta pa biti k večjemu dva, a ne dva možka ali dve ženski.⁵⁾ Spodobi se, da so botri vsaj doletni (puberes), botra vsaj 12 in boter vsaj 14 let star.⁶⁾ Ako jih pride več ko dva, so drugi samo priče. Drugoverci, ko bi prišli, naj se pripusté samo kot priče, in to tudi pri krstu otroka drugoverskih starišev.

V krstno knjigo vpišejo svoje ime, priimek in značaj botri sami. Ako bi se tako zapisali, da se težko bere, naj pristavi

¹⁾ Navod za ljublj. škof. 9. julija 1868 v ukazn. l. str. 111, §§ 41, 42.

²⁾ Drž. zak. § 161.

³⁾ Nauč. min. ukazi na dež. vlado v Gradcu 30. jun. 1857, št. 10.220.

⁴⁾ Drž. zak. §§ 179—186.

⁵⁾ Conc. Trid. sess. XXIII. de ref. matr. c. 2.

⁶⁾ Obred. ljublj. škofije str. 15.

duhovnik: *beri* ali *i. e.* (id est) in njih ime. Ako botri ne znajo pisati, pristavijo križ.

Če kdo v botrstvu koga drugega namestuje, naj se vpiše ime namestnikovo in ime namestenčevovo, n. pr. *I. I. namestnik I. I.-ja*. Vendar naj se nikdo kot boter ne vpiše, če ni gotovo, da je prevzel botrstvo.

§ 53.

B a b i c a.

Ta mora biti izprašana in diplomovana. Ako se sili neizprašana k porodu, in bi se bila lahko izprašana poklicala, ima pravico župnik vsiljenko naznaniti okrajnemu glavarstvu. Duhovnik ima od tujih babic pravico tirjati, da se mu izkažejo z diplomami. Od novopotrjene naj se duhovnik prepriča, ako zna prav in veljavno krstiti, ter se ji dopové, da smé samo v sili krstiti.

Babica je dolžna župniku vsak porod, pri katerem je pomagala, naznaniti v 24 urah; skrbeti, da se otrok v sili krsti, ali da ga krsti sama in mora to duhovniku naznaniti; z vso resnico mora duhovniku po vesti povedati, kar ji je znanega o imenu otrokove matere, njenem samskem, zakonskem ali vdovskem stanu. Zato mora biti tudi navzoča pri ceremonielnem krstu. Ona mora skrbeti, da mrtvoglednik vsakega mrtvorojenega otroka ogleda, brez ozira na razvitek otročjega telesa.¹⁾

Ne samo izprašana babica se vpiše v krstno knjigo, ampak vsaka oseba, če je babila, samo da se pri izprašani vpiše, da je bila izprašana. S črto se predel *babica* prečrta, če ni nobena oseba pri porodu babila.

B) P o r o k e.

§ 54.

Splošno o vpisih v poročno knjigo.²⁾

Za poročno knjigo se morajo rabiti tiskani blanketi, kakoršni so zaukazani za dotično škofijo. O predelih, katere mora imeti, veljajo cerkveni ukazi v »navodu« §§ 76, 77 in državni ukazi v drž. zak. §§ 80—83.

Vsaka poroka, katera je bila pred duhovnikom sklenjena, se vpiše z vrstno številko. Sploh velja pravilo: kdor je prvi poročal, tisti vpiše poroko z vrstno številko.

Ko bi se bilo v podružnici poročalo, naj se tudi to v poročni knjigi zaznamuje.

V m e š a n i h z a k o n i h velja ukaz, da ga vpiše z vrstno številko tisti, kateri je prvi poročal; drugi, pri katerem se je poroka morda pozneje vršila, ga vpiše brez vrstne številke, mora

¹⁾ Instrukcija za babice dné 4. junija 1881.

²⁾ Škof. I. 1891, str. 54.

pa dan, kraj in duhovnika, pred katerim sta si bila zaročena vprvič obljubo dala, naznačiti.¹⁾ Druga določila o tem glej § 83.

Kako se vpisuje poroka s pooblastilom glej § 92.

Civilni zakon, sklenjen pred politično gosposko tudi ta gosposka v svoj poročen zapisnik vpiše, pošlje pa duhovnikoma obeh poročencev uradno spričevalo o njuni civilni poroki.²⁾ Kato-liški duhovnik pa ne smé takega zakona v svojo poročno knjigo vpisati, država tega tudi ne tirja, ampak naj si naredi knjigo majh-nega obsega *zapisnik o civilnih zakonih* (»Vormerkbuch über Civilehen«), v to porabi lahko blankete za poročno matico. Predel: *duhovnik poročevalec* se ne izpolni, v opomnjo pa vpiše: *Tukaj kot ženin in nevesta navedeni osebi sta se po sporočilu . . . urada z dne . . . meseca . . . leta . . . št. . . . civilno poročila dne . . . meseca . . . leta . . .* Uraden dopis se vpiše v posloven zapisnik in shrani pri uradnih pismih. Ako se potem civilna poročenca cerkveno po-ročita, naznači se to v zapisniku za civilne zakone, ter vpiše list poročne knjige, kjer se najde vpisan ta zakon. V poročno knjigo se vpiše, kakor vsak drug zakon³⁾, samo da brez vrstne številke, navede se pa datum in kraj civilne poroke. V izpisih iz takega zapisa, kakor tudi iz zapisa poroke mešanega zakona, se mora vselej na razvid djati oni duhovnik ali gosposka, pred katero se je svečana obljuba zakona vprvič vršila, tako tudi datum te obljube.⁴⁾

Nevesta-vdova se tako vpiše, da se postavi najprvo njeno krstno ime in pridevek in potem ime in pridevek in stan njenega rajnega moža, n. pr. *Marija roj. Slak, vdova rajnega Janeza Burja, krojača.*

Pri vpisu starišev ženina in neveste naj se zapiše, ali sta še živa ali že mrtva. Naredi naj se pri že mrtvih vsaj †.

V predel poročne listine se vpišejo z datumom in številko vsa ona pisma, katera so morali poročenci donesti v dokaz, da se je pred poroko vse odstranilo, zavoljo česar bi bila njuna za-konska zaveza neveljavna ali nedovoljena, tedaj n. pr. krstni list, ali spregled od njega; mrtvaški list, ali sodnijsko razglašenje smrti; list svobodnega stanu; očetovo dovoljenje, dovoljenje družinskega sveta, nadvarstveno dovoljenje ali spoznanje polnoletnosti; oklicni list; cerkveni in državni spregledi; pri mešanih zakonih pogodba o odgoji otrok; pri Ogrih, Hrvatih in drugih inozemcih dokaz osebne sposobnosti za zakon; pooblastilo za poročanje; pisma o poveljavljenji zakona, ali razsodbi o neveljavnosti; pri vojaških osebah na to še: dovoljenje v zakon; pooblastilo za poroko; oklicni in prepustni list itd. Posebno naj se za poročence iz Kranjske vselej vpiše *ženitovanjska zglasnica*, občinski urad z datumom in

¹⁾ Razpis min. notr. 14. okt. 1882, št. 10.531, v Škof. l. 1882, str. 170.

²⁾ Post. 25. maja 1868, čl. II., § 9.

³⁾ Ukzn. l. str. 110, škof. nav. 9. julija 1868.

⁴⁾ Razglas min. notr. 14. okt. 1882, št. 10.531. Škof. l. 1882, str. 170.

številko, ker se na podlagi tega mnogokrat določi domovinska pravica. Vpisati se mora tudi, se li je dalo *očetovo dovoljenje za mladoletnega* ustmeno ali pismeno, in če ustmeno, pred katerimi pričami.

Ko bi civilen duhovnik poročal vojaško osebo, spadajočo pod duhovno oblast vojaškega duhovnika, pošlje precej poročni list po škofijskem ordinarijatu na dopolnilno okrajno poveljništvo dotičnega kardela.¹⁾

Na inostranskem sklenjen zakon se smé tudi v Avstriji v poročno knjigo vpisati in sicer v župniji, v kateri zakonska sedaj bivata, a samo tedaj, ako stranka to želi. Župnik pošlje na škofijo prošnjo z dokazi, da je bil res zakon sklenjen, ter ima čakati škofijskega odloka.²⁾

Kako se označi poveljaven zakon glej § 93.

Ako je bil zakon od cerkve in politične gosposke kot neveljaven spoznan, se dotične razsodbe vpišejo, n. pr.: *Ta zakon je bil po razsodbi . . . kot neveljaven proglašen.*

Ako sta se dva zakonska, katerih zakon je bil razvezan, zopet poročila, se mora ta zakonska zaveza zopet v poročno knjigo vpisati. Dobro je pa, da se pri novem vpisu naznači list in številka, kjer je bila stara poroka vpisana, pri prvi pa zopet list in številka druge.

Ako bi cerkvena in civilna oblast enega izmed zakonskih za mrtvega proglasila in bi drugi hotel zopet v zakon stopiti, se vpiše na dotičnem kraji odlok cerkvene in civilne gosposke.

Poročne listine (dokumentj) se zavijejo v izpraševalni zapisnik, kateremu se na zunanji strani vpiše številka dotične poroke iz poročne knjige. Konec leta se spravijo vse v zavežček, na katerega se vpiše letnica, in se spravi med zakonska pisma v arhiv. Izmed njih bi se smeli strankam v porabo dati samo izpisi iz matic, potem, ko so se iz njih potrebne reči vpisale, nikakor pa ne drugi akti: dovolitev mladoletnemu, spričalo o stanovanji, spregledna pisma, dovolitev za ženitev, izkazi o naborni dolžnosti, oklicni listi. V izvorniku se ne smejo niti gosposkam izročevati, ko bi jih zahtevale, nego samo v prepisu.³⁾ Vendar je previdno niti izpisov iz matic nikomur izročevati. Ukazi za vojaške duhovnike jih pustijo dati strankam samo proti potrdilu, ki se spravi k drugim listinam.

§ 55.

Izpraševanje zaročencev.

Podlaga vsemu postopanju ob sklepanji zakona je izpraševanje, pri katerem se duhovnik prepriča, ali imata zaročenca vse, kar je potrebno za sklepanje zakona, o čemur se morata tudi s

¹⁾ Ukazn. l. str. 167. Razglas kranjske dež. vl. 18. avg. 1870, št. 6277.

²⁾ Nav. § 78.

³⁾ Razglas dež. pogl. v Brnu 22. sept. 1886, št. 26.080.

pismi izkazati. Vrši se z ženinom posebej, z nevesto posebej. To se samo po sebi razume, da se mora obvršiti že pred prvim oklicem. V nekaterih škofijah je prepovedano držati ga v saboto ali dnevi pred prazniki, ko ima duhovnik z drugimi reči dosti opravila. A ni določeno, kateri župnik naj ima to izpraševanje, ali ženinov ali nevestin, ali izpraševanje ženina ženinov, nevestinega nevestin župnik. V ljubljanski škofiji je to zadnje navadno. Vsak župnik naredi s svojim zapisnik in potem si drug drugemu zapisnike dopošljeta. Ne bi bilo pa tudi napak, ko bi se ravnalo po pravilu: ubi sponsa ubi sponsalia; ker je po navadi poroka v župniji neveste, tako bi bilo tedaj izpraševanje obeh pri župniku, kateri bo poročal. On more itak vsa potrebna pisma v roke dobiti. Sploh se je pa držati partikularne navade. Tudi z drugoverci se mora imeti to izpraševanje pri mešanih zakonih, in naj se opomnijo, da obudijo pred zakonom popolnoma kes.

V ljubljanski škofiji in po mnogih drugih krajih je ukazano, da se župniki držijo pri tem izpraševanju »zapisnika o izpraševanju ženinov in nevest« ter vse po notri stavljenih vprašanjih vanj vpišejo. Pri tem je samo pomniti, da se kočljivi odgovori o zarokah ali zadržkih ne vpišejo. Pri sklepanji zakona se mora župnik držati v prvi vrsti navoda za duhovne sodnije v zakonskih zadevah (Anweisung für die geistlichen Gerichte des Kaiserthums Oesterreich in Betreff der Ehesachen), potem pa tudi državnih določil, kolikor niso naravnost cerkvenim nasproti. Te se najdejo v II. poglavji drž. zak. z dné 1. junija 1811, potem v postavi z dné 25. maja 1868, drž. zak. I. št. 47,¹⁾ in ukazu pravosodnega, naučnega in ministerstva notranjih zadev z dné 1. julija 1868.²⁾ Škofje so pa dali tudi še posebne navode, kako je ravnati duhovnikom, da ne pridejo v navskrižje z državno postavo.³⁾

V cerkvenih sveto-zakonskih, kakor v drugih cerkveno-pravnih zadevah je prizivna stopinja od škofa kot prve instance na nadškofa, kot drugo stopinjo, in tretja je sveta stolica v Rimu. V onih pravnih zadevah pa, v katerih nadškof v svoji škofiji v prvi stopinji razsoja, ondi razsoja tudi v drugi stopinji sveta stolica.

Radi olajšanja je pa že Pij IX. za Avstrijo prizivni ali pravdni tek tako uredil, da v njem določujejo tudi v drugi in tretji stopinji avstrijski škofje. To pooblastilo ponavlja sveta stolica vsako desetletje. Za Goriško metropolijo je bilo l. 1868. določeno, da v vseh pravnih primerljajih, v katerih bi imel razsojati goriški nadškof, ali sede vacante tamošnji kapitularni vikar v prvi stopinji, razsoja v drugi stopinji tačasni škof dunajski, v primerljajih goriške cerkvene provincije pa kot tretja stopinja tridentski škof.⁴⁾

¹⁾ Ukazn. I. str. 91.

²⁾ Ukazn. I. str. 131.

³⁾ Ukazn. I. št. XIX, str. 99.

⁴⁾ Ukazn. I. 113.

Duhovník mora pri izpraševanju gledati, če ne branijo zaročnikom zakona kaki zadržki ali zabrane. Te ima pa cerkev nekatere skupno z državo, akoravno z razlikami, drugih cerkev ni postavila, nego veljajo samo kot državne zabrane, zopet drugih pa država ne pripozna, a cerkev jih je postavila. Ker se nam za praktično poslovanje razredba po oblastih, dajočih zabrane, najprimernejša zdi, bomo tudi najprej govorili o mešanih zadržkih, potem o zgolj državnih zabranah in slednjič o zgolj cerkvenih zadržkih in zabranah.

A) Kanonični in državni zadržki.

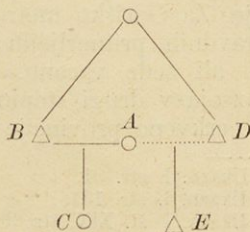
§ 56.

Krvno sorodovinstvo.

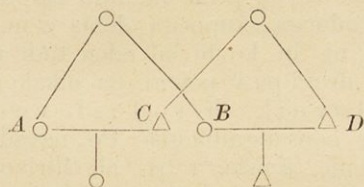
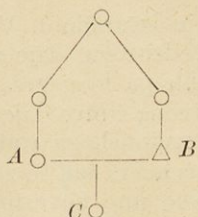
(Cognatio naturalis. Instr. §§ 26, 80.)

Sorodovinstvo nastaja iz zakonskega in nezakonskega rojstva (ex copula licita s. honesta, vel illicita s. inhonesta). Šteje se po vrsti, v kateri je drug drugemu v sorodu in ta je ali ravna (linea recta, gerade Linie) ali stranska, tudi pobočna (l. transversa, collateralis s. obliqua, Seitenlinie). Ravna vrsta je ali navzgor na (ascendens, aufsteigend) ali navzdol na (descendens, absteigend). Stranska vrsta je enaka (linea obliqua aequalis), ali neenaka (inaequalis). V stranski vrsti je sorodovinstvo pravo, polnorodno (bilateralis, vollbürtig), ali popoli (unilateralis, halbbürtig); po tem, kakor imajo sorodovinci eno in isto možko in žensko deblo, sta brat in sestra (fratres germani, sorores germanae), ali imajo pa istega očeta in različno mater (fratres consanguinei, sorores consanguineae), ali pa isto mater in različnega očeta (fratres uterini, sorores uterinae). — Ako rod sorodovincev izhaja iz skupnega možkega debela (per lineam masculinam), se imenuje: rod po očetu (agnati), ako pa iz skupnega ženskega debela (per lineam femininam) rod po materi (cognati). Med istimi sorodovinci zna biti sorodovinstvo dvojno ali še celo množno. Nekateri izgledi takega sorodovinstva, nahajajoči se pogostoma, sledé tukaj:

1. Mož je rodil otroke z dvema ženskama, ki ste si v rodu. N. pr. *A* je imel s svojo ženo *B* sina *C*, in s sestro svoje žene *D* še pred poroko hčer *E*. *C* in *E* imata enega očeta, tedaj sta si popoli-brata in sestra, (prvo koleno), in ker so matere sestre, sta si tudi strniča (drugo koleno).

2. Dva sorodovince sta imela med seboj otroke, n. pr. mož *A* se je poročil s svojo strničko *B*, in je imel z njo sina *C*. Ta sin *C* je v sorodu s svojimi stariši v prvem navzgorinem kolenu; s svojim pradedom pa v tretjem.

3. Dva sorodovince sta vzela druga dva sorodovince in sta imela otroke z njima, n. pr. dva brata *A* in *B* sta vzela dve sestri *C* in *D*. Njih otroci so si mnogotero v sorodu.

Kolena, po katerih so si sorodovinci v sorodu, šteje drugače kanonično in drugače civilno pravo.

Kanonično pravo šteje v ravni vrsti kolena tako-le: *Tot gradus, quod generationes*, ali: *tot gradus, quod personae, demta una, (vel demto stipite)*.

V enaki stranski vrsti pa šteje tako-le: *tot sunt gradus, quot sunt personae in una parte, stipite demto*, ali: *Tot gradibus duo inter se distant, quot alter distat a communi stipite*.

V neenaki stranski vrsti pa: *Tot sunt gradus, quod personae in parte remotiori, semper stipite demto*, ali: *Tot gradibus duo inter se distant, quot remotior pars a communi stipite*. Šteje se tedaj oddaljeno koleno. Radi natančnejega zaznamovanja se pa tudi označi bližnjeje, katerega se dotika.

Civilno pravo šteje kolena v ravni vrsti tako, kakor kanonično. A v stranski šteje vse osebe, izvzemši deblo (stipite demto). Treba je torej v enaki vrsti samo število kolen kanonične štetve podvojiti, v neenaki vrsti se mu pa došteje oddaljene vrste tičoča se vrsta.

Po kanoničnem pravu je krvno sorodovinstvo razdiraven zadržek (*dirimens*), in ne morejo zakona skleniti sorodovinci v ravni vrsti, ali pa v četrtem ali bližnjem kolenu stranske vrste.

Po civilnem pravu je sorodovinstvo ravno tako zadržek v ravni navzgorini in navzdolni vrsti, a v stranski sega samo do družega kanoničnega kolena. Tako ne morejo zakona skleniti pravi in po polu bratje in sestre, strniči, bratranec in bratranka s strično in stricem, sestranec in sestričina z ujno in ujemem.¹⁾

V ravni vrsti se nikoli spregled ne dobi, tudi ne v prvem kolenu stranske enake vrste (pravi ali po polu bratje in sestre). Težko in malokdaj v drugem kanoničnem kolenu tikajočem se

¹⁾ Drž. zak. § 65.

prvega (med stricem in bratranko, ujem in sestričino). V tretjem in četrtem kolenu, ako se ne tika prvega ali družega, daje spregled škof vsled papeževega pooblastila, v bližnjih pa le papež.

Državni spregled v 3. in 4. kolenu civilne štetve daje deželno predsedništvo in sicer iz zakonskega in nezakonskega rodu.

Da se najde sorodovinstvo dveh zaročencev, naj se zapiše na papir na levo stran ime ženinovo, na desno ime nevestino. Nad ženinovim imenom njegovi stariši, dedi, pradedi in tako dalje, ravno tako nad nevestino ime, dokler se ne pride do njih zarodnika. Ako do četrtega kolena ni zarodnega skupnega debla z nevestinim rodom, tudi sorodovinstva ni, in ko bi bil eden tudi v četrtem, tretjem ali drugem kolenu, drugi pa v petem, ga nikakor ni. Po tem zapisu se izdela rodovnik ali rodoslovno drevo (Tabella genealogiae, arbor consanguinitatis). Po navadi se možki vpisujejo v okroglo znamenje, ženske v tri-, ali štirivoglato; zarojenec se zveže z zarodnikom z navpično črto, priženjene in primožene osebe pa z vodoravno. V znamenje se vpišejo imena, dan in leto rojstva, in če je treba smrt katerega izkazati (kakor pri svaštvu), tudi križček, leto, mesec in dan smrti.

Pri ženinu in nevesti se zunaj znamenja vpiše: *ženin, nevesta*. Na cerkveno gosposko gré rodovnik brez koleka. Ako ga je pa treba poslati na državno gosposko, mora imeti tolik kolek, kolikor bi bil potreben, če bi se v njem izkazani krsti, poroke in smrti izkazale posamno z dotičnimi listi.

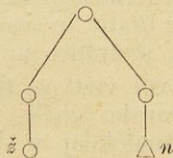
Mesto rodoslovnega drevesa zadostuje tudi pregledna tabela (Uebersichtstabelle, Schema consanguinitatis) sorodovinskih kolen, ali svaštva. Tej tabeli morajo pa biti priloženi izpisi iz matic, a ne smé biti niti podpisana, niti podpečatena, niti uradno potrjena, ker sicer bi dobila značaj rodovnika. Kolekovana mora biti s 15 kr. Sicer se pa v obliki nič ne razločuje od rodovnika, izdela se ravno tako. Morala bi se pa taka tabela posebnó takrat izdelati, kedar se ne dobé taka data iz domačih matic, ampak se morajo poveriti z izpisi iz tujih matic.

Ako gré prošnja v Rim, naj bo rodoslovno drevo latinsko.

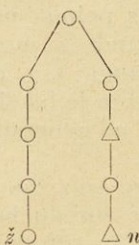
Naj sledé tukaj navadni slučaji sorodovinstva:

A) V enaki vrsti :

1. Ženinov oče ali mati je brat ali sestra nevestinega očeta ali matere. Ženin in nevesta sta tako strniča. Ona dva sta otroka iz dveh bratov (bratranci, patrucles), ali iz dveh sester (sestranci, consobrini), otroci iz brata in sestre (amitini). Nem.: Vetter, Cousin. — Drugo koleno.

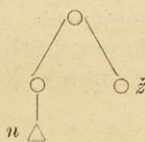

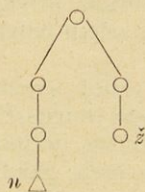
2. Ženinov ded ali babica sta brat ali sestra nevestinega deda ali babice. To so otroci bratrancev ali sestrank (sobrini, v. consobrini secundi). — Tretje koleno.

3. Ženinov praded ali prababica sta bila brat ali sestra nevestinega pradeda ali prababice. To so vnuki bratrancev in sestrank. — Četrto koleno.

B) V neenaki vrsti:

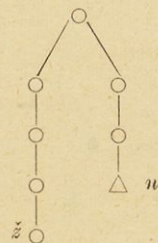

1. Ženin je nevestinega očeta ali matere brat, je tedaj nevestin stric ali ujec (patruus v. avunculus, Onkel, Oheim), ali obratno: nevesta je ženinovega očeta ali matere sestra. Ona je ženinova teta, ujna (amita, matertera, Tante, Base). — Drugo koleno dotikajoče se prvega.

2. Oče ženinov ali mati je brat ali sestra nevestinega deda ali babice, ali obratno. — Tretje koleno tikajoče se družega.

3. Oče ali mati ženinova sta ali brat ali sestra pradeda ali prababice nevestine, ali obratno. — Četrto koleno tikajoče se družega.

4. Ženinov praded ali prababa in nevestin ded ali babica sta bila brat in sestra, ali obratno. — Četrto koleno tikajoče se tretjega. Ako je kateri zaročenec nezakonsk, in bi se kaj sumilo, posebno, če je neznan, je treba modro in obzirno poizvedovati, kdo je bil njegov oče, da ne bi bil n. pr. celó ženin pravi oče nevestin.

§ 57.

Svaštvo.

(Affinitas. Instr. §§ 30, 80.)

To nastane: a) Iz izvršenega zakona. Sodimo pa zakon izvršen dotlej, dokler ni bilo nasprotno dokazano. Tudi zakonskim

samim se ne smé verjeti, ako ga neizvršenega trdijo, razven in foro conscientiae. Svaštvo ne nastane samo s polno-, nego tudi s polurodnimi, ne samo z zakonskimi, nego tudi z nezakonskimi sorodniki zakonskega družeta. Svaštvo je stalno. t. j. ono ostane še tudi potem, ko je en zakonsk družu umrl in je bil sklenil drug nov zakon. *b)* Nastane tudi ex copula illicita ad generationem sufficienti (§ 31. instr.).

V svaštvu velja pravilo: Sorodniki moževi so z ženo v svaštvu v tistem kolenu, v katerem so z možem v sorodu in obratno; ali: v tisti vrsti in tistem kolenu, v katerem so sorodniki z enim v sorodu, v tisti vrsti in tistem kolenu so z drugim v svaštvu.

Izvršen zakon torej provzročuje med enim zakonskim in krvnimi sorodniki njegovega družeta zadržek svaštva v celi ravni vrsti in do vštetelega četrtega kolena stranske vrste po kanoničnem pravu, po civilnem pa do vštetelega drugega kanoničnega, ali vštetelega četrtega civilne štetve, in sicer naj je bil zakon izvršen ali ne.

Po tem zadržku vpraša duhovnik zlasti takrat, kedar se je vdovec ali vdova za zakon oglasila.

Mogoči slučaji svaštva so ti-le:

A) V ravni vrsti.

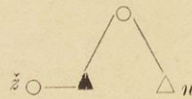
Nevesta je mati moje rajnke žene (moja tašča, socrus, Schwiegermutter), ali hči moje rajnke žene (moja pastorka, privigna, Stieftochter), jaz sem zct (gener, Schwiegersohn), očem (vitricus, Stiefvater) moje neveste.

Ženin je oče mojega rajnkega moža (moj sveker, socer, Schwiegervater), jaz sem njegova sinaha, nevesta (nurus, Schwieger-tochter), ali: ženin je sin mojega rajnkega moža (je moj pastork, privignus, Stiefsohn), jaz sem mu mačeha (noverca, Stiefmutter).

Drugi slučaji v tej vrsti se navadno ne pripetijo.

B) V stranski vrsti.

1. Nevesta je sestra moje rajnke žene (je moja svakinja, svast, jaz sem njen svak, sororius). — Ženin je brat mojega rajnkega moža (je moj dever, levir) ona proti njemu fratria.

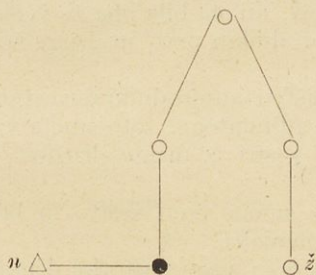
Prvo koleno enake vrste.

2. Oče moje neveste je brat očeta moje rajnke žene (je bil stric moje rajnke žene; moja nevesta in rajnka žena ste si bratranki, ste si strnički). — Mati neveste je sestra očeta moje rajnke žene (je teta moje rajnke žene, moja nevesta in rajnka žena ste si str-

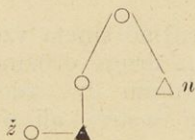

nički). — Oče moje neveste je brat matere moje rajnke žene (je bil njen ujec, ste si strnički). — Mati moje neveste je sestra matere moje rajnke žene (je bila njena ujna, ste si sestranki).

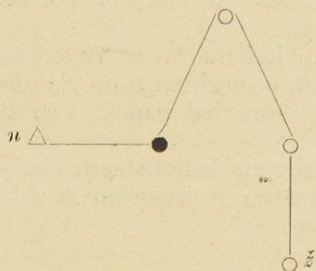

Oče mojega ženina je brat očeta mojega rajnkega moža (je bil stric mojega rajnkega moža, moj ženin in rajnki mož sta si bratranca). — Oče mojega ženina je brat matere mojega rajnkega moža (je ujec mojega rajnkega moža, ženin in rajnki mož sta si strnička). — Mati mojega ženina je sestra očeta mojega rajnkega moža (je teta mojega rajnkega moža, ženin in mož sta si strniča). — Mati mojega ženina je sestra matere mojega rajnkega moža (sta si sestranca).

Svaštvo v drugem kolenu enake vrste.

3. Moja nevesta je teta (očetova sestra), ujna (materina sestra) moje rajnke žene. — Moj ženin je stric ali ujec mojega rajnkega moža.

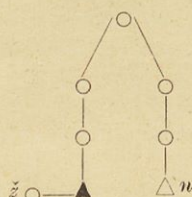
Moja nevesta je hči brata moje rajnke žene (moje neveste oče je brat moje rajnke žene, rajnka žena je bila teta moje neveste, njen oče je moj šurjak, uxorius). — Moja nevesta je hči sestre moje rajnke žene; moja rajnka žena je moji nevesti ujna; moje neveste mati je moja svakinja. — Moj ženin je sin sestre mojega rajnkega moža (ženinova mati je moja zolva, zôva, glop). — Ženinov oče je brat mojega rajnkega moža (moj rajnki mož je stric mojega ženina; ženinov oče je moj dever).

Drugo koleno dotikajoče se prvega.

4. Nevestin ded je brat deda moje rajnke žene — Nevestin ded je brat matere deda moje rajnke žene. — Nevestina babica je sestra deda ali babice moje rajnke žene in obratno. — Tako tudi praded.

Tretje in četrto koleno.

Ako je bil eden izmed zaročencev, ali sta bila oba že večkrat vdovca, se mora tudi poizvedeti po sorodnikih prve in druge žene, prvega in drugega moža.

Sorodniki ženinovi pa niso v svaštvu s sorodniki nevestnimi, ampak le ženin sam (affinitas non parit affinitatem), zato smeta vzeti

1. dva brata iz ene družine dve sestri iz druge družine; ali brat vzame mater, sestra sina.

2. Brat in sestra iz ene družine smeta vzeti sestro in brata iz druge družine (Wechselheirat, so menjali).

3. Pastorki enega zakonskega smejo vzeti pastorko drugega zakonskega. Pastorek mater svoje mačeha ali očma, mačehino ali očmovo hčer ali sestro. Pastorka očeta svojega očma ali mačeha, očmovega ali mačehinega sina, brata. Očem vdovo pastorkovo, mačeha vdovca pastorikinega.

4. Oče in sin (mati in hči) iz ene družine smeta vzeti dve sestri (dva brata) iz druge družine.

5. Oče in sin (mati in hči) iz ene družine smeta vzeti eden mater, drugi hčer (ena očeta, druga sina) iz druge družine.

6. Mož (žena) smé vzeti eno za drugim dve vdovi (dva vdovca), katerih možje (žene) so bili bratje (sestre), ali mož smé vzeti dve jetrvi (žene dveh bratov).

7. Oče smé vzeti mater svoje neveste (kakor štev. 5).

8. Vdovec mačeho svoje rajnke žene.

9. Ako umreta brat in sestra, katera sta bila oba poročena, smé žena bratova vzeti moža sestrinega.

10. Spregled od svaštva v prvem kolenu ravne vrste, to je med očmom in pastorko, med mačeho in pastorkom se ne dá nikoli.

V prvem in drugem kolenu daje spregled papež, v tretjem in četrtem škof vi facultatum.

Državen spregled v prvem in drugem kanoničnem (drugem in tretjem civilnem) kolenu daje v svaštvu izvirajočem iz zakona c. k. deželno predsedništvo.

§ 58.

Prešestvo.

(Impedimentum criminis. Instr. § 36.)

O tem zadržku se izprašuje, ako se je oglasil za zakon vdovec ali vdova, a samo takrat, ko se kaj takega sluti, kedar

bi bila nevesta pri ženinu v službi ali ž njim v kaki drugačni sumljivi zvezi.

Po kanoničnem pravu nastane ta zadržek:

1. Ako sta si ženin in nevesta še ob življenji rajnkega zakonskega tovariša zakon obljubila in prešestovala. Samo prešestvo brez dane in sprejete obljube ni zadržek, tudi ne obljuba zakona brez prešestva. Obljuba in prešestvo sta se morala zgoditi za časa enega in istega zakona. Ako se je n. pr. prešestvo zgodilo med življenjem rajnkega zakonskega družeta, obljuba pa storila še-le po smrti, ni tega zadržka.

Obljuba mora biti dana za zakon po smrti družega zakonskega tovariša. Sploh veljajo pri tej obljubi vsi tisti pogoji, pod katerimi veljajo zaroke: da je bila prosto storjena, prosto in zares sprejeta, brezpogojno (absolutno) storjena in sprejeta. Ako so bili pogoji stavljeni, so se morali spolniti še ob življenji nezadolžnega zakonskega tovariša.

Prešestvo pa je moralo biti:

a) pravo. Uvreden zakon namreč je moral biti veljaven. Ako sta živela zakonska med tem, ko se je prešestvo vršilo, v zakonu pod razdiravnim zadržkom, tedaj ni provzročilo storjeno prešestvo zadržka. Ako sta bila pa zakonska ločena od mize in postelje, in se je med tem zgodilo prešestvo, je to prešestvo naredilo zadržek.

b) Sta se morala oba prešestva zavedati. Ako samska stran ne vé, da je druga v zakonu, ne nastane ta zadržek. Če je pa samska stran pozneje o tem zvedela, da je druga v zakonu, pa zopet v prešestvo privoli, učini to drugo, v zavesti zakona storjeno prešestvo zadržek.

c) Telesno spolno združenje je moralo biti dovršeno (copula carnalis consumata). Samo sumljivo znanje ne napravi tega zadržka.

d) Mora biti na obe strani prostovoljno. S strahom ali silo samo na sebi (absolutno), ali oziroma (relativno) veliko izsiljeno prešestvo ne učini tega zadržka.

2. Ako sta se namerjala poročiti še za življenja družega zakonskega tovariša. To je vse eno, ali je bil ta drugi zakon sklenjen in facie ecclesiae ali ne, tudi vse eno, ali se je prešestvo pred sklenjenim zakonom zgodilo ali ne, da se je le zgodilo med pravim zakonom. Sicer mora pa tudi ta zadržek imeti vse gori a—c naštete lastnosti.

Ako se je bil sklenil zakon s tretjo osebo, ker je bil prejšnji zakonski tovariš sodnijsko za mrtvega razglašen, ne nastane ta zadržek.

3. Ako je eden izmed prešestnikov uspešno stregel po življenji nedolžnega zakonskega tovariša, čegar pravice so se bile s prešestvom uvredile, vse eno,

ali je zločinstvo izpeljal sam, ali s pomočjo drugih, ni treba, da je drugi vedel za zalezovanje, dosti, da ga je eden fizično ali moralno učinil. Smrt se je morala res vsled onega zločinstva zgoditi (*machinatio effectus secuta*), in zločinec je moral imeti namen, se s tem činom do zakona s sokrivcem dokopati. In *foro externo* se ta namen zmiraj domneva, dokler se popolnoma veljavno nasproten namen ne dokaže. Ta kočljiva stvar se ima zelo previdno obravnavati. Ako je prešestvo očitno ali še celo po sodnji dokazano, je vsa razprava ložja. Ako pa ni očitno, je samo od zaročencev odvisno, če ga hočeta pripoznati. V tem slučaju se vpraša vdovec (vdova):

1. Ali sta bila že za življenja vaše rajnke kaj znana? Na nikaven odgovor se nič več ne vpraša. Na pritrdiven odgovor se dalje vpraša:

2. Ali sta tudi za življenja rajnke grešila? Na pritrdiven odgovor se vpraša:

3. Ali sta si bila takrat zakon obljubila in sta obljubo eden in drugi sprejela? Ako se potrди tudi to vprašanje, se po navadi nič več ne vpraša. Malokdaj, n. pr. ako je vdovec svojo prejšnjo ženo zatroval in že zapor dostal, ter se hoče zopet poročiti, se vpraša:

4. Ali je zalezoval življenje rajnke brez volje in vednosti nevestine iz namena, da bi se mogel ž njo poročiti, in ali je vsled tega zalezovanja umrla?

5. Ali je prešestvo sodnijsko dokazano?

Od prešestva v zvezi z umorom zakonskega tovariša daje spregled samo papež in sicer malokdaj. Od prešestva neutro *machinante* škof.

Po civilnem pravu¹⁾ je zakon med dvema osebama, katera sta prešestvovala, neveljaven. Prešestvo pa mora biti pred sklenjenim zakonom sodnijsko dokazano. Ako se tedaj pri izpraševanju izkaže, da je prešestvo sodnijsko dokazano, pa si nista bila zakona obljubila, se nista skušala poročiti, niti ni kateri drugemu z uspehom stregel po življenji iz namere, da se more s prešestnikom poročiti, tedaj je to samo državen zadržek, in se mora prositi samo državnega spregleda.

Nobena izpovedba izvan sodnije ne stori tega civilnega zadržka, tudi če ga je zadolžena stran pred svojim duhovnim pastirjem ali duhovniško oblastjo sama pripoznala²⁾, pač pa, če ga je pred politično gosposko obstala.³⁾ Od državnega zadržka daje spregled deželno predsedništvo.

¹⁾ Drž. zak. § 67.

²⁾ Dvorne kanc. odlok 6. dec. 1833.

³⁾ Drž. zak. § 68.

§ 59.

Umor zakonskega tovariša brez prešestva.

(Instr. § 37.)

Po kanoničnem pravu je ta zločin zadržek, ako je nasledek naklepov obeh, če ga je tudi izpeljal ali oskrbel en sam, ni pa zadržka, ako je samo eden brez vedenja in volje družega umor učinil. Moral je biti tudi iz tega namena izvršen, da se je ž njim pot do zakona napeljal, in sententia probabilis trdi, da je dosti, če je tudi en sam tak namen imel. In foro externo se pa ta namen vselej domneva, dokler ni nasprotno dokazano. Smrt je morala priti tudi iz fizičnega ali moralnega čina zločinčevega, ne pa n. pr. slediti iz zdravniške nevednosti.

Po civilnem pravu je ta zločin zadržek, ako sta se oba obljubila vzeti (kan.: ako sta oba imela namen), ako je samo eden stregel po življenji družeta, kateri je bil njuncemu zakonu na poti (kan.: ako sta oba stregla po življenji), tudi ako se ni umor dovršil (kan.: effectum secuto).

Ko bi spovednik in foro interno izvedel za enega izmed dveh zadnjih zadržkov, in je bilo pregrešno znanje zaročencev znano, ali bi se bilo bati, da pride zločin na dan, bi moral tirjati, da naj se išče spregled in foro externo.

§ 60.

Pomota.

(Error. Instr. § 14.)

Ta zadržek se težko nameri. Znal bi nastati, če ni nevesta ženinu na lice znana. Vendar naj tukaj sledé slučajji, o katerih bi bilo katerikrat duhovniku povpraševati, namreč: ali je zaročencu znano premoženje, stan, čud, obnašanje zaročencevo? Ako boleha, če mu je to znano. Ako zaročence le zmiraj o eni lastnosti ali okoliščini svojega zaročenca govori, se vpraša: ali ga misli samo pod tem pogojem vzeti, ker ima to lastnost? Pod takim pogojem bi se ne smel zakon skleniti razven s škofovim dovoljenjem.

Nevesta naj se vpraša: ali je drugemu zakon obljubila (glej zaroke), ž njim grešila, z drugim noseča? Nosečnost z drugim naj ženinu poprej naznani, da ne bo imel pozneje priložnosti zakon razveljaviti dati (sed hoc tantum coram foro civili). V takem slučajji ji je svetovati in tudi tirjati, da naj poroko odloži.

Ko bi bil ženin v enakih okoliščinah, bi se morala poroka tudi ex titulo sponsalium odložiti in tirjati, naj krivico nad osebo popravi.

Po civilni postavi ima mož pravico zakon spodbijati, ako je našel svojo ženo od drugega nosečo.¹⁾ To pravico pa zgubi samo takrat, ako je vzel vdovo pred pretekom vdovskega obroka, ali brez postavnega spregleda od tega obroka ²⁾

§ 61.

Sila in strah.

(Vis et metus. Instr. § 18.)

Strah mora biti velik, ab extrinseco, po krivici provzročen in iz namena izsiliti zakon.

Po občenem pravu velja za silo in velik strah:

a) Strah pred smrtjo (metus mortis), hudim telesnim trpinčenjem (m. cruciatus corporis). Tako je: okrnjitev (m. mutilationis), huda ječa (m. carceris vinculorum), hudo telesno pretepanje (m. verberorum).

b) Strah pred zgubo premoženja (m. amissionis patrimonii v. confiscationis bonorum).

c) Strah pred vladarjem ali kakim drugim mogočnim veljakom (m. regis, v. alicujus potentatis).

d) Strah pred izobčenjem (m. excommunicationis), zgubo stanu ali časti (m. infamiae).

e) Strah pred suženstvom (m. servitutis).

f) Strah pred oskrumbo (m. stupri).

g) Strah iz spoštovanja (m. reverentialis), katerega ima otrok do starišev, varuha, podložni pred predstojniki, ni velik strah. Ako bi pa stariši otroka hudo pretepali, iz hiše izgnali in mu vso podporo odvzeli, je to velik strah.

Ko bi se pri izpraševanju pokazalo, da otrok sklepa zakon iz strahu pred stariši, naj duhovnik stariše pokliče in jim prigovarja, da naj otroku ne delajo sile, pa jim tudi pové, da te sile postava ne odobruje in jo posvetna oblast nad stariši kaznuje z zaporom od treh do šest mesecev.³⁾ Poroka naj se ne vrši, nego slučaj se naznani škofijski zakonski sodnji.

Civilno pravo⁴⁾ ne dela razločka med po pravici ali krivici provzročenim strahom; tedaj kaže, da bi bil tudi zakon s strahom po pravici provzročenim sklenjen, neveljaven (pred cerkvijo veljaven).

§ 62.

Nezmožnost.

(Impotentia. Instr. §§ 16, 174.)

O tem zadržku bi moral duhovnik samo takrat postopati, ko bi se v zakon oglasil iz prejšnjega zakona ločen

¹⁾ Drž. zak. § 58.

²⁾ Drž. zak. § 121.

³⁾ Kaz. zak. 1852, § 508.

⁴⁾ Drž. zak. § 55.

radi svoje absolutne in neozdravljive nezmožnosti, čegar prejšnji zakon je bil neveljaven spoznan. Tak se ne pusti v nov zakon.

Ko bi bil duhovnik za-se popolnoma prepričan, da je oseba, oglasivša se za zakon, nezmožna, mora nameravan zakon zabraniti z vsemi pomočki, katere mu daje njegova služba in tudi takrat, ko bi druga stran o tej nezmožnosti vedela in vse eno hotela stopiti v zakon.

Ako so izvedenci našli, da je zakonski, čegar zakon je bil zavoljo absolutne in neozdravljive nezmožnosti ločen, zopet k zmožnosti prišel, se more tak povrniti v prejšnji zakon.

Če je bila nezmožnost spoznana za relativno, t. j. tako, katera brani tej osebi samo z eno ali več določenimi osebami spolnovati zakonsko dolžnost, potem bi mogel tak relativno nezmožen stopiti z drugim v zakon, a sodnijska razsodba o nezmožnosti mora izreči naravnost in določno, da je nezmožnost relativna.

Ako hoče z možna stran, ko je sodnik nezmožnemu vsak zakon naravnost prepovedal, stopiti v drug zakon, mora, ako se hoče v drugi župniji poročiti, kjer ni razsodba o neveljavnosti v poročno knjigo vpisana, donesti pisano razsodbo o tej neveljavnosti.

Začasna ali med zakonom navstala nezmožnost zakona ne razdere, samo njega raba je nedovoljena.

Župnik proti nezmožnosti, po sklenjenem zakonu razkriti, ne more vselej uradno postopati, ker je nezmožnost zadržek javnega in zasebnega prava. Javnega, kedar je javno znan, n. pr. pri skopljencih, ali če ga je javna gosposka razglasila, takrat mora župnik javno postopati. Ko bi bila zakonska zakon s tem zadržkom sklenila bona fide, se smeta véasih pustiti, da živita skupaj kot brat in sestra. Drugače je, če sta za nezmožnost dobro vedela, tedaj se morata ločiti; če je treba, se postopa tudi uradno proti njima.

Ako je pa ta zadržek zasebnega prava, t. j. če je znan samo dotičnima zakonskima, tedaj nima župnik proti njima postopati, ako kateri dotičnih ali kdo drugi ne toži.

Ako bi prišla z možna stran tožit nezmožno in je nezmožnost skrivna, naj ji duhovnik dopové, kako težko je dokazov za ta zadržek donesti, treba je inspectionem corporum per matronas honestas, providas et prudentes, še celó zdravnika, potem morata zakonska in še več prič priseči, da res nista nikoli mogla copulam carnalem imeti, in naj jo nagiba, da živita kot brat in sestra.

Slabi, starci, tudi bolni in umirajoči se ne prištevaajo med nezmožne. Državno pravo se tukaj strinja s cerkvenim.¹⁾

¹⁾ Drž. zak. § 60.

§ 63.

Nedostatek zmožnosti za privoljenje.

(Defectus aptitudinis ad consentiendum. Instr. § 13.)

Šemkaj spadajo besni, blazni, slaboumni in otroci. Besni in blazni so pred postavo tisti, kateri ne morejo uma rabiti, slaboumni tisti, kateri nasledkov svojega dejanja prevedeti ne morejo. Tako pomanjkanje ali nezmožnost do rabe uma mora biti pa dokazano sodnijsko.¹⁾ Besni, blazni in slaboumni itako stojé pod sodnijskim varstvom in se toliko časa ne morejo poročiti, dokler so pod varstvom.

Imajo pa taki na duhu zmoteni jasna trenutja (lucida intervalla), v katerih dobro spoznajo pravice in dolžnosti zakona, tedaj je njih zakon veljaven, če so ga sklenili v takem jasnem trenutku. Vendar mora v takih zadevah najden mož potrditi, da res nastopajo taka trenutja. Ne bi pa smel župnik pustiti takih v zakon brez škofovega dovoljenja.

Popolna pijanost je tudi taka začasna blaznost, in za čas, ko traja, ter ne pusti dotičnemu rabiti uma, je tudi ona zakonsk zadržek. Ako bi ne bila tedaj ena stran radi vina pri polni zavednosti, se mora poroka odložiti toliko časa, dokler ne pride k zavednosti.

Ravno tako ne more dati dovoljenja tisti, ki ga trapi božje ali meče, ob času napada in ako je padel v omedlevice.

Némi, tudi gluhonémi, ako niso ob enem slaboumni, in slepci se smejo poročiti in dajo svoje dovoljenje pismeno ali z razločnimi znamenji. Slepci dajejo dovoljenje z besedo.

Besni, blazni, slaboumni ne morejo po civilni postavi na noben način stopiti v zakon, tukaj je torej civilna postava ostreja od cerkvene.²⁾

§ 64.

Nedoraslost.

(Impubertas Instr. §§ 17, 72.)

Po kanoničnem pravu se štejejo dečki nedorasle pred spolnjenim 14. in dekllice pred spolnjenim 12. letom. Po avstrijskem državnem pravu³⁾ pa dečki in dekllice pred spolnjenim 14. letom. Vendar naj se taki zgodnji zakoni zavirajo, posebno ako bi po okolnosti kraja nedorasli ne bili toliko razviti, da bi mogli stopiti v zakon s pravim preudarkom, ali še celó z natorno zrelostjo.

Po laškem civilnem zakoniku se štejejo nedorasli dečki pred spolnjenim 18. in dekllice pred spolnjenim 15. letom.⁴⁾

¹⁾ Drž. zak. § 273.²⁾ Drž. zak. § 48.³⁾ Drž. zak. § 21.⁴⁾ Ukazn. l. str. 252.

§ 65.

Otmica.

(Raptus §§ 19, 120.)

Ne nameri se lahko ta zadržek, da bi s silo odpeljana, ali s zvijačo premotena in siloma pridržana oseba se oglasila za zakon, kajti vhitana more biti samo ženska in ta, če je mladoletna, se mora skazati z dovoljenjem svojega očeta ali varstvenega urada; inostranska, če tudi polnoletna, mora donesti od dotične gosposke dokaz, da se smé poročiti, vsaka pa, domača in tuja, mladoletna in polnoletna, se itako vpraša, če jemlje ženina prostovoljno, in njeni besedi se mora verjeti. A lahko bi se prigodilo, da se oglasita tujca v zakon, ko je možki žensko odpeljal z njenim dovoljenjem, brez vedenja in volje starišev ali varuha (raptus seductionis). Tukaj gré razločevati. Ako je ženska mladoletna in še pod oblastjo očetovo ali varuhovo, in nista bila prej pravno zaročena, je tudi to otmica. Na oklice se pa tako ne sprejmeta, ker ni očetovega ali varuškega legalizovanega privoljenja. Če bi pa kdo svojo zaročeno nevesto vhitil, ako tudi zoper voljo starišev, ni to otmica. — Ako je pa nevesta polnoletna, in je šla sama z možem, če tudi zoper voljo starišev, ni to otmica, in ako je vse drugo v redu, se moreta poročiti. Tudi civilno pravo ni taki poroki nasprotno, ker je ženska, če tudi odpeljana, vendar-le prosta.

Državno pravo ne pusti vhitane osebe k poroki, če tudi ni bila siloma, ampak prostovoljno odpeljana.¹⁾ Taka oseba, dokler ji ni bila prostost povrnjena, tudi s kako tretjo osebo ne more skleniti zakona.²⁾

§ 66.

Zakonska vez.

(Validum matrimonium Instr. § 20—23.)

Veljaven zakon razveže le smrt. Veljaven pa je zakon v kraji, kjer je bil Tridentinski dekret *Tametsi* razglašen samo tedaj, če je bil sklenjen praesente parochio et duobus testibus. A tudi v takih krajih bi utegnil zakon veljaven biti, ako tudi ni bilo župnika vpričo, kedar je bila njegova ali družega od njega pooblaščenega duhovnika navzočnost nemogoča, n. pr. če sploh tam ni katoliškega župnika, ali če brez nevarnosti ni moči do njega priti, ali ko bi bil javno prestopil h krivoverstvu.

Veljaven, pa ne izvršen zakon razvežejo slovesne obljube ali papežev spregled.

Civilni zakon pred cerkvijo, kjer je bil Tridentinum razglašen, ni veljaven, pač pa tam, kjer Tridentinum ni bil raz-

¹⁾ Drž. zak. § 56.²⁾ Instr. str. III., št. 3.

razglašen, akoravno je nedopusčen. O tem zadržku poizveduje duhovnik samo takrat, kedar mu je neznana ena stran, n. pr. inostranec, brezdomovinec ali povse neznan nekatoličan. Ako se neznanec izdaje za neporočenega, se mora izkazati z listom svobodnega stanu; ako pa trdi, da je vdovec, mora donesti mrtvaški list svojega prejšnjega zakonskega družeta, ali razglašenje smrti. (Glej § 96.)

Prigoditi bi se znalo, da se oglasi za zakon nekatoliški kristijan s katoliškim, a nekatoliški je bil že v zakonu z drugo osebo, od katere se je dal ločiti *quoad vinculum*. Njegov zakon pred cerkvijo še velja in se s katoličanom prej poročiti ne more, dokler ni umrl njegov prejšnji zakonski tovariš.

Tudi pred državno postavo je nerazvezljiv veljaven zakon katoličanov, ko bi bila ob času sklenjenega zakona tudi samo ena stran katoliška.¹⁾ To velja enako, ko bi bil eden ali oba pozneje pristopila k evangeliškemu veroizpovedanju.²⁾ — Ko bi eden izmed katoliških zakonskih, ki sta ločena od mize in postelje, prestopil k nekatiškemu veroizpovedanju in šel na Ogersko, bi po tamošnji postavi lahko sklenil nov zakon, ki pa ne velja v tolitavski strani.³⁾

Krščeni se ne more poročiti z nekrščeni, tudi po državnem pravu ne.⁴⁾ Pri nas se tedaj tak slučaj dogoditi ne more. Vendar mogoče je, da pride od kod protestant, kateri se je bil poročil z židinjjo, paganko ali neveljavno krščeno kristijano. Tedaj je preiskovati, ali je bil veljaven ali neveljaven krst protestanta. Če je krst veljaven, zakon ne velja nič. Ko bi se dala krstiti nekrščena oseba, se sicer odstrani ta zadržek, vendar bi se morala še enkrat poročiti radi *formae Tridentinae*, katera se ni bila prej gotovo spolnila. Sploh se poročea vsa reč škofijstvu, ter čaka od tam povelj.

Ko bi se iz dveh nekrščenih zakonskih (žid ali pagan) eden spreobrnil h katoliški veri, in bi se krščeni oglašil za nov zakon, sporoča ta slučaj duhovnik na škofa. Ta vpraša nespreobrnjenega, ali hoče še nadaljevati s spreobrnjenim zakon *sine contumelia creatoris et periculo subversionis*, t. j. ako noče zapeljavati nevernik vernega v smrten greh, ali pa zaničevati krščanske vere. Če hoče nadaljevati pod temi pogoji zakon, se spreobrnjenec ne more poročiti z drugim, ako pa noče, ali neverni ne dá odgovora, se smé poročiti spreobrnjenec, oziroma čakati dovoljenja papeževega in neverna stran se smé poročiti tudi potem, ko je verni sklenil nov zakon. S tem pa še ni bila razvezana zakonska vez, da je neverni zapustil vernika, nego še-le takrat, ko se je verni poročil z drugo osebo.

¹⁾ Drž. zak. § 111.

²⁾ Razpis min. 14. jul. 1854, št. 193 l. drž. zak.

³⁾ Razzodba najvišjega sodišča 8. maja 1877.

⁴⁾ Drž. zak. § 66.

Ako je bila sklenila neverna stran pred spreobrnitvijo drug zakon, njen drugi zakon ne velja nič in se mora povrniti k prvemu.

Ako je imel neverni mož več žená, in se je spreobrnil, velja njegov zakon s prvo ženo. Če ta noče biti ž njim, si smé eno izvoliti izmed drugih svojih žená, ki se dá krstiti, ali pa vzeti katero drugo krščansko ženo.

Po državnem pravu se smé zopet poročiti vsak po državnem pravu ločen zakonski¹⁾, vendar nekatoliški kristijan ne more vzeti katoliškega, dokler še živi njegov nekatoliški družec.

Sklenjen neizvršen zakon (matr. ratum sed non consummatum) razvežejo tudi storjene cerkvene obljube v cerkvenem samostanskem redu, ne pa neslovesne obljube v kongregaciji ali vota simplicia pri jezuitih, tudi ne višji blagoslovi. Med svetom ostala stran se prej poročiti ne more, dokler ni naredila v samostan stopivša stran v resnici žc obljub, a mora donesti od škofijske zakonske sodnije izdano pismo o ločitvi sklenjenega zakona in župnik mora tudi to ločitev vpisati v poročno knjigo. Sklenjen pa ne izvršen zakon se še razveže s papeževim spregledom iz zeló imenitnih uzrokov, kar se pa zgodi prav redkokrat. Primeriti bi se znalo, da je kdo prosil razglašenja neveljavnosti zakona radi nezmožnosti, a ta se ni dala brezdvomno dokazati, ter je bila po dokazanem neizvršenem zakonu od papeža izrečena ločitev. Tudi v tem slučaju se mora pri novem oglasu za zakon dotični skazati z ločilnim pismom, a župnik ga mora vpisati, ko zgoraj.

Pred državo pa taka razveza ne velja samo pod temi uzroki.

§ 67.

Višje posvečenje in slovesne obljube.

(Ordo sacer et votum solemne. Instr. § 24.)

Ta zadržek veže zmiraj, ko bi bil tudi dotični od vere odpadel po kanoničnem in državnem pravu.²⁾

Koliko neslovesne obljube, storjene v kakem redu, zabranjujejo zakon, je presojati po pravilih reda, potrjenih od rimskega sedeža.

Taki slučajji se poročajo na škofa.

§ 68.

Razlika vere med krščenim in nekrščenim.

(Cultus disparitas inter baptizatum et non baptizatum. Instr. § 25.)

Ta slučaj se itak ne pripeti pri nas, kakor zgoraj rečeno, razven ko bi se oglasil za zakon ločenec od vere poročen z

¹⁾ Drž. zak. § 119.

²⁾ Drž. zak. § 63. Rzsodba najvišjega sodišča 19. febr. 1884, št. 821, v Škof. l. 1884, str. 80.

židinj, poganko, neveljavno krščeno kristijano ali nekrščeno brezverko; ali ko bi se bil katoliški kristijan poročil z neveljavno krščeno spoznavalko krščanske ločine. Kako zgoraj rečeno, se tukaj preiskuje o veljavnosti krsta. Ako se je bil krščeni poročil z nekrščenim in se je dal krstiti nekrščeni, je nehal ta zadržek s prejetim krstom, oba se pa morata poročiti z nova propter formam Tridentinam.

Kakor sploh v takih slučajih, se tudi tukaj pričakujejo vselej povelja škofijska.

Državno pravo prepoveduje zakon med kristijani in osebami ne spoznavajočimi se h krščanski veri ¹⁾, tedaj tudi s tistimi, ki so se dali razglasiti za brezverce. ²⁾

B) Zgolj državne ženitbene zabrane.

§ 69.

Mladoletnost in nesamostojnost.

Te zabrane provzročujejo, da so ž njimi sklenjeni zakoni pred cerkvijo veljavni a nedovoljeni, pred državno oblastjo se pa kaznujejo taki, kateri bi sklenili s temi zabranami zakon.

Mladoletnim se štejejo tisti, ki niso spolnili še 24. leta. Oni ne smejo zakona skleniti brez dovoljenja zakonskega očeta, oziroma varstvenega urada. Semkaj spadajo tudi mladoletne vdove. ³⁾

1. Ako oče še živi.

a) Oče more dati dovoljenje ustmeno ali pismeno, vselej pa pred dvema pričama. Če ustmeno, se vpiše v poročno knjigo v predel *poročne listine: Ustmeno očetovo dovoljenje za mladoletno nevesto (ženina) pred pričama I. I.* in vselej naj se zaznamuje; ali je bilo dano dovoljenje ustmeno ali pismeno. V *zapisnik pri izpraševanju* naj se pa vpiše na koncu: *Oče mladoletne neveste (ženina) je dal svoje dovoljenje v zakon vpricho podpisanih* in to podpišete priči in oče. ⁴⁾

b) Ako je oče odsoten in zná pisati. Naredi se popolnem pravoveljavno pismo, podpišejo ga oče in dve priči, podpiše naj legalizuje sodnija ali beležnik, ali mora imeti vsaj uradno potrjenje župnika, pred katerim se naredi zapisnik, ali pa občinskega predstojnika. Kolekovano mora biti s 50 kr. Priloži se zakonskim aktom ter se v poročni knjigi nanj sklicuje v predelu *dokaznice*. Táko pismo se utegne glasiti:

Očetovo dovoljenje v zakon.

Jaz Janez Močnik, posestnik na Uncu h. št. 18, oče mladoletnega Jakoba Močnik, dajem svoje očetovsko pri-

¹⁾ Drž. zak. § 64.

²⁾ Rzsodba min. notr. 18. marca 1884, št. 1005.

³⁾ Drž. zak. §§ 21, 48 in 175.

⁴⁾ Škof. l. 1891, str. 54.

voljenje, da se omenjeni moj sin poroči s Felicito Blaške iz Topola h. št. 7.

Porok temu je moj podpis in podpisa dveh v to naprošenih prič.

Ako ga župnik ali župan poveri, ga tudi podpečati.

Če pa v tistem kraji ni mogoče pravoveljavnega pisma narediti (to bi veljalo posebno v boleznih očetovi), zado-
stuje tudi, če dá oče svoje dovoljenje pred tremi zanesljivimi pričami,
katere pridejo pred župnika, in tam podpišejo dovoljenje v zapis-
niku in poročni knjigi. Vpis bi se glasil: *Radi boleznih zadržani oče tega
mladoletnega ženina (mladoletne neveste) je podpisanim trem pričam
izgovoril svoje privoljenje v zakon, kar potrjujemo s svojimi podpisi.*

c) Ako je oče odsoten in ne zná pisati, dá pred tremi
pričami svoje ustmeno dovoljenje, katero se sprejme v zapisnik
(kolek 50 kr.). Zapisnik bi se naredil po gorenjem vzorcu in bi
se nadpis glasil: *Zapisnik in pričel: Pričujoči I. M. itd.*

d) Ako je oče umrl, ali če je mladoletni nezakon-
skega rodu, tudi če je oče prišel ob um, bil razglašen
za zapravljivea, obsójen radi zločinstva v zapor čez
eno leto, je odsoten čez eno leto in ne dá glasu o
sebi, ali ne more otrók iz katerega koli uzroka začasno
nadomestovati (kedar te zapreke prestanejo, pride oče zopet po-
polnoma v svoje pravo), ali ne more nadomestovati otrók za vselej,
ker popolnoma zanemarja njih odgojo in oskrbo¹⁾,
tedaj gré varuh z materjo, če je sovaruhinja, k nadvarstvenemu uradu
(c. k. okrajna sodnija), in ta dá mladoletnemu dovoljenje za mo-
žitev, ali ga pa razglasi polnoletnega. Dovoljenje se hrani pri aktih,
zaznamuje v zapisniku in poročni knjigi. Razglas polnoletnosti se
pa smé tudi vrniti stranki, ako ga potrebuje; mora se pa prej
zaznamovati v zapisniku in poročni knjigi. — Pristojni nadvarstveni
urad za take mladostne je tista sodnija, katera je bila postavila
varuha, ali v katere okrožji ima nedoletni svoje bivališče. Za vo-
jaške sirote (militiae vagae) daje to dovoljenje vojaški varstveni
urad (judicium delegatum militare).

Ako nadvarstveni urad odreče dovoljenje, se smé nedoletni
pritožiti na višjo sodnijo.²⁾

Uzroki, radi katerih smé nadvarstveni urad odreči dovoljenje,
so³⁾: Pomanjkanje potrebnih dohodkov, izkazano ali sploh znano
slabo zadržanje, nalezljive boleznih ali hibe, opovirajoči namen za-
kona na tistem, s katerim se hoče skleniti zakon.

A tudi proti očetovi volji daje sodnija mlado-
letnim dovoljenje v zakon, takrat namreč, kedar oče ne pové
uzroka, zakaj ne dá dovoljenja. Sodnik bo dal dovoljenje tudi

¹⁾ Drž. zak. §§ 176, 177.

²⁾ Drž. zak. § 52.

³⁾ Rzsodba najv. sod. 4. febr. 1876, št. 1166, v Quartalschr. 1886, str. 135.

proti očetovi volji, kedar ni gori navedenih uzrokov. Nedoletni vložijo prošnjo na sodnijo, priložita se oba krstna lista, obe spričali krščanskega nauka (kolek za vsacega 15 kr.), oba lista o нравnosti in županijska zglasnica. Če je oče povedal pred pričama, da ne dá dovoljenja in ni povedal uzroka, vzame župnik tudi te priče na zapisnik, kateri se priloži prošnji. Sodnija bo dala dovoljenje brez napovedi naroka za zaslišanje očetovo.

Inostranskih državljanov mladoletnost se razsoja po postavah dotične države.

Ogerska postava razločuje med nedoletnimi možkega spola, spolnivšimi 18. leto, in ženskega spola, spolnivšimi 16. leto, ter takimi, ki niso še zvršili teh let. Ako prvim dovolijo ženitev sorodniki, ali kjer obstoji rodbinski svèt (Familienrath), ta z varuhom, potem jim ni potreba dovoljenja varstvenega urada. Ko bi se pa varuh s stariši, oziroma s sorodniki in mladoletnim sporazumeči ne mogel, je potrebno dovoljenje varuha in potrdilo varstvene gosposke. Vselej pa mora izprositi tako dovoljenje varuh pri varstveni gosposki, kedar se hoče oženiti mladenič pred spolnjenim 18. letom, ali deklica omožiti pred spolnjenim 16. letom. — Posle varstvene gosposke oskrbujejo sirotinski stoli (Waisenstühle), municipiji mest z vredenim magistratom, izjemoma tudi občine. Ko bi torej mladoletni donesli varstveno dovoljenje od občine, morajo vselej še tudi prinesiti dokaz, da ima ta občina res pravico dajati taka dovoljenja.

Ako nastanejo za duhovnika v tej zadevi dvomi, naj se obrne na ordinarijat, ter priloži donešene izkaze.

V nemški državi postanejo državljeni polnoletni po spolnjenem 21. letu, ti se smejo tedaj po § 34 drž. zak. tudi pri nas poročiti brez dovoljenja starišev ali sodnije.¹⁾

V laškem kraljestvu se ne smejo poročiti mladeniči pred spolnjenim 18. in dekleta pred spolnjenim 15. letom. Dovoljenje nedoletnim morata dati oče in mati. Nedoletni so pa mladeniči do spolnjenega 25. leta, dekleta do spolnjenega 21. leta.²⁾

Kakor nedoletni, tako tudi ne smejo zakona sklepati brez dovoljenja oni polnoletni, kateri ne morejo sami ob sebi skleniti pravne zaveze, kateri so bili puščeni še pod očetovo oblastjo, ali so pod varstvom (kurateloj). To pa določi sodnija in razglasi očitno po uradnih časnikih.

Mladoletni pa imajo postavno pravico doletnih:

a) Ako jih je izpustil oče z dovoljenjem sodnije iz svojega varstva.

b) Ako dovoli 20letnemu sinu gospodarstvo na svojo roko.³⁾ Ni pa kmetiški sin, ko mu je prepustil oče kmetijo, postal s tem že polnoleten.

¹⁾ Quartalschr. 1886, str. 491.

²⁾ Ukazn. I. str. 252.

³⁾ Drž. zak. § 174.

c) Ako je pristojna oblast dovolila nedoletnemu kupčijo ali kako drugo obrt.¹⁾ Ženin se mora izkazati s takim dovoljenjem.

§ 70.

Politično dovoljenje za zakon.

Od gosposke morajo tako dovoljenje donesti ženini iz Kranjske, in sicer od politične krajne gosposke (županije) ženitovanjsko zglasnico.

Iz Tirolske in Predarlške pa samo tisti, ki niso hišni posestniki, tedaj: posli, rokodelski pomočniki, dninarji, gostači. Gosposka smé tudi takim odreči dovoljenje za ženitev, kateri dobivajo miloščino iz ubožnice, ali so udani beraštvu, ali klatečim se okoli brez opravlka. Zato se tirja od Tirolcev in Predarlcev vselej, naj se izkažejo z ženitovanjsko zglasnico, ali pa s potrdilom dotične politične gosposke, da jim ni treba take zglasnice.²⁾

Uradniki, stalno nastavljeni, morajo svojo nameravano ženitev oglasiti pri svojem višjem uradu, izrečno: člani c. k. finančne straže³⁾, pošte in straže za varnost (Sicherheitswache). Začasni in definitivni uradniki, podrejeni najvišjemu računskemu uradu civilne in vojaške računske gosposke, se oženiti ne smejo, če nimajo plače brez vsakega odbitka 500 gld. na leto. (Ne prištevajo se v to plačo stanovnine in drugi stranski dohodki, ako se ne izkažejo s posebnimi dohodki, s katerimi dosežejo gorenjo svoto.) Ko bi prelomili to prepoved, so precej ob službo. Vsak tak se mora torej izkazati z dovoljenjem svojega uradnega predstojnika.⁴⁾ — Pazniki po ječah od svojega yodstva, začasni ljudski učitelji od c. k. okrajnega šolskega sveta. Žandarmi se prištevajo k vojakom, tedaj ne spadajo semkaj. — Ko bi bil duhovnik radi c. k. uradnikov kaj v dvomih, naj poizve na pristojnem kraju.⁵⁾

Za inostranske državljane veljajo posebna določila.

Nobenega privoljenja za ženitev ne potrebujejo državljani angleški in severo-amerikanskih Zjedinjenih držav, njih zakoni veljajo v njih domačiji, da so bili le v inozemstvu sklenjeni po postavah dotične inozemske države. Drugi državljani naj se ravnajo po predpisih svoje države. Župnik pa mora tirjati od vsacega inozemca izkaz osebné sposobnosti za ženitev, ali pa izjavo dotične domovinske gosposke, da mu ni potreba tacega izkaza.⁶⁾

¹⁾ Drž. zak. § 252.

²⁾ Škof. l. 1885, str. 34.

³⁾ Razglas ljublj. škof. 31. dec. 1857, št. 374/E.

⁴⁾ Razpis ljublj. dež. vlade 31. jan. 1863, št. 563, v ukazn. l. str. 7.

⁵⁾ Razpis ljublj. škof. 31. dec. 1857, št. 374/E.

⁶⁾ Razglas drž. min. 8. aprila 1865 v ukazn. l. str. 65. — Min. notr. 27. februarja 1874, št. 3307, v ukazn. l. str. 252. — Škof. l. 1888, str. 31.

Ogri, in sicer obojega spola, veljajo za inozemske državljane; oni, ravno tako polno- kakor mladoletni, dobé ženitovanjsko izkaznico (Ehecercificat) od ogerskega naučnega ministerstva. Dobi se s težavo in po dolgi poti. Najbolje je, če se prošnja vloži kar naravnost pri ogerskem naučnem ministerstvu v Budapešti. Kot priloge treba je dodati za ženina: krstni list, pristojninsko pismo (Zuständigkeitsurkunde) in spričalo o bivališči (Wohnungszugnis); pri mladoletnih: očetovo, oziroma dovoljenje varstvenega urada ali spoznanje polnoletnosti; pri vojaščine oproščenih: pobotnica o vojaški pristojbini; pri vojaščini podvrženih: orožni list (Waffenpass); pri nevestah: krstni list, spričalo o bivališči, pristojninsko pismo; pri mladoletnih očetovo, oziroma dovoljenje varstvenega urada ali spoznanje polnoletnosti. Priloži se 1 gld. ali ogerski kolek za 1 gld. za izkaznico, 50 kr. za prošnjo in po 15 kr. za vsako nekolekovo prilogo. Izkaznico pošlje ogersko ministerstvo na deželno vlado, ta na okrajno glavarstvo, to na občinski urad ali dotičnega prošnika.¹⁾ (Kako dobivajo mladoletni dovoljenje glej § 69.)

Ženini iz Hrovaške in Slavonije dobivajo svoje ženitovanjske izkaznice (Ehecercificate), in sicer pristojni v dosedanjem provincijalu od pristojne kraljeve podžupanije (Vicegespanschaft), pristojni v sedaj s provincijalom združeni granici pa pri kraljevih okrajnih uradih (katorskih uradih, Bezirksamt). V obojih oblastvih (Gebiet) pa pri mestnih uradih, poslušočih kot politične gosposke I. stopinje, in te so:

V provincijalu: Zagreb, Karlovec, Baker, Sisek, Varaždin, Križevci, Koprivnica, Požega, Osek, Ruma.

V prejšnji vojaški granici: Karlobag, Senj, Petrinja, Kostanjica, Brod na Savi, Mitrovica, Semlin, Karlovec, Petervaradin, Belovar in trdnjava Ivanić.

Stranke iz Hrovaške in Slavonije zavrnejo se vselej na te gosposke, a nikakor na hrovaško-slavonsko deželno vlado, še manj pa na ogersko naučno ministerstvo.²⁾

Podaniki nemškega cesarstva (izvzemši Bavarsko) ne potrebujejo niti posebnega dovoljenja, niti občinskega privoljenja, pač pa podaniki pruski spričala provincijalne vlade, da njihovemu zakonu ni nasproten nobeden postaven zadržek. Podaniki würtemberški pa donesó tako spričalo od svojega velikega urada (Oberamt). Pisma morajo biti legalizovana (glej § 100).

Bavarskim podanikom ima pravico izdelati izkaze osebne zmožnosti za ženitev okrajna upravna oblast (Districtsverwaltungsbehörde), t. j. kraljevi okrajni uradi (k. Bezirksämter) in magistrati neposrednih mest, kjer je možki doma. Ta mesta so: 1. okraj

¹⁾ Razglas nauč. min. 28. nov. 1878, št. 18.104, v Škof. l. str. 47. — Razglas nauč. min. 24. avg. 1883, št. 15.819, v Škof. l. 1883, str. 159.

²⁾ Razglas nauč. min. 8. febr. 1884, št. 1855, v Škof. l. 1884, str. 74. — Razglas nauč. min. 6. sept. 1883, št. 7179, v Škof. l. 1884, str. 103.

Oberbairn: Freising, München-Freising; 2. okraj Niederbairn: Landshut, Passau, Straubing; 3. okraj Oberpfalz: Amberg, Regensburg; 4. okraj Oberfranken: Bamberg, Bayreuth, Hof; 5. okraj Mittelfranken: Ansbach, Dinkelsbühl, Eichstädt, Erlangen, Fürth, Nürnberg, Rothenburg a/L., Schwabach, Weissenburg; 6. okraj Unterfranken: Aschaffenburg, Schweinfurt, Würzburg; 7. okraj Schwaben in Neuburg: Augsburg, Donauwörth, Kaufbairn, Kempten, Lindau, Memmingen, Neuburg a/D., Nördlingen. Nobena druga občina nima pravice izdelovati takih izkazov. Ko bi se bilo zane-marilo dobiti si tako pravico, ne veljal bi taki zakon pred državo, če se ne dobi morda pozneje tako spričalo.¹⁾

Podaniki švicarski dobivajo taka spričala od uradnika civilnega stanja svojega domovinskega kraja (Civilstandsbeamte des Heimatsortes), ali pa ta potrdi, da mu ni treba takega dovoljenja²⁾ (Heimatliche Ehebewilligung).

Zakon laških podanikov velja, da je bil le sklenjen po zahtevah tiste države, v kateri se je zakon sklepal. O starosti zaročencev glej § 69.

Ko se laški podanik oglasi za oklice, mora avstrijski duhovnik dobiti to-le v roke: 1. krstni list, izdan od župnika njegove domovinske občine, oziroma škofijske kurije, ali poverjen od škofije in župana (sindaco) ali njegovega namestnika. 2. List svobodnega stanu, ali pri obvdovljenih mrtvaški list umrlega zakonskega tovariša, ravno tako izdan od župnijskega urada in poverjen od županstva. 3. Mladoletni morajo donesti dovoljenje družinskega sveta (consiglio di famiglia), pod vojniško dolžnostjo stoječi njih odpustni list (Urlaubsschein), rezervni list ali odpust (Urlaub).

A oklican mora biti tudi v svoji domovini in sicer pri tisti občini, v kateri ima domovinsko pravico; in ko bi je tudi nikjer ne imel, jo ima v tisti občini, v kateri je zadnjič bival.

Oklice si stranka lahko sama oskrbi z laški pisano prošnjo na župana (sindaco) svoje domovinske občine, ali njegovega namestnika potrjenega od kraljeve prokurature. Ali si jih pa pre-skrbi po diplomatičnem italijanskem agentu (konzulatu na Dunaji). Prošnjo na tega lahko naredi župnik, pred katerim se bo zakon sklepal in sme biti tudi nemška. Ti prošnji se priloži:

1. rojstni list ženina in neveste;
2. obeh lista svobodnega stanú, a na novo izdelana;
3. dovoljenje ženinovih starišev, če kot avstrijski podanik ni še star 24 let, ali kot laški ne še 25 let;
4. dovoljenje nevestinih starišev, če kot podanica avstrijska ni še 24, ali laška ne še stara 21 let;
5. pisma laškega ženina, da je doslužil vojake, ali da je ne-sposoben za vojaščino.

¹⁾ Min. razglas 9. marca 1882, št. 1746, v Škof. 1. 1882, str. 74.

²⁾ Min. razglas 20. nov. 1882, št. 15.578, v Škof. 1. 1883, str. 19.

Na Laškem je za vsako spričalo navadna pristojbina 6 lir (lira 40 $\frac{1}{2}$ kr.). Listine morajo biti izdelane laško, ali latinsko ali francosko; ko bi bile v kakem drugem jeziku, oskrbi konzulat prestave proti štirim liram prestavne pristojbine za vsako pismo.

Za prihodne stroške, n. pr. poštnino itd. se založi 15 gld., kar preostane, vrne se stranki.

Za revne zaročence se pa tudi dobi spregled od teh visokih pristojbin na ubožni list (Certificato di miserabilita'), izdelan od župana bivališča zaročencev (Aufenthalts-Gemeinde).

Ko ima župnik civilni oklicni list v rokah, tedaj se pričnó še-le cerkveni oklici. Oklicni list (oziroma s prestavo) velja osem lir, če se niso bile spregledale pristojbine.

V treh mesecih po sklenjenem zakonu morata zakonska donesti bližnjemu konzulu ali diplomatičnemu agentu spričalo o sklenjenem zakonu (torej poročni list).

Konzuli sploh ne izdelujejo spričal o osebni zmožnosti. razven španjskega.

Na noben način se ne smejo vzeti zaročenci na oklice, še manj pa poročiti, ako ne donesó izkaza, katerega tirja njih domovina.

Ako bi prišli taki izkazi na župni urad v tujem, duhovniku neznanem jeziku, mora stranka preskrbeti avtentično, tedaj legalizovano prestavo. Krstni in list svobodnega stanu, kateri pride iz inozemstva, mora biti legalizovan od škofijskega ordinarijata.¹⁾

Paziti je treba vselej pri listinah iz inozemstva, če so podpisane od dotičnega urada in podpečatene z uradnim pečatom.

Avstrijski podaniki, sklepajoči zakon na inozemskem, ki hočejo obdržati svoje bivališče v Avstriji, morajo biti oklicani po določilih državne postave²⁾; če tirja inostranska država, da se nabijejo oklici očitno v občini, zgodi se tudi to, vse eno pa morajo donesti spričalo osebne zmožnosti od okrajnega glavarstva.³⁾

§ 71.

Vojaštvo.⁴⁾

Vsak avstrijski državljan je podvržen naborni dolžnosti. Naborno leto se prične s 1. januarjem tistega leta, v katerem dovrši dotični svoje enoindvajseto leto. Da izvém, kedaj se prične za mladeniča naborno leto, doštejem k letnici njegovega rojstva enaindvajset, in dobim leto, v katerem je nastopil s 1. januarjem rok naborne dolžnosti. Na dan in mesec njegovega rojstva se ne ozira. N. pr. *A* je bil rojen 1. januarija 1873, *B* pa 31. decembra 1. 1873. Obema je leto naborne dolžnosti 1894, to je njima prvo-

¹⁾ Razglas ljublj. škof. 14. dec. 1857, št. 365/E.

²⁾ Drž. zak. § 70–74 in post. 25. maja 1868.

³⁾ Drž. zak. § 34 in post. 25. maja 1868.

⁴⁾ Zakon 14. septembra 1861, 1. julija 1863, in 11. aprila 1889, zadnja v škof. l. 1889, str. 53.

leten razred, 1895 stojita v drugem, 1896 v tretjem razredu. Hočem zvedeti, kedaj nehajo za mladeniča naborna leta, prištejem k letnici njegovega rojstva triindvajset, in dobim leto, v katerem neha z 31. decembrom naborna dolžnost.

Po nastopu nabornega leta se namreč kličejo mladeniči v treh razredih na nabor. Nobeden se ne sme ženiti pred nastopom naborne dolžnosti in pred izstopom iz tretjega razreda. Izvzeti so tisti, kateri so bili pri naboru izbrisani v katerem koli nabornem razredu, ali proglašeni nezmožnim za orožje (waffenunfähig), ali pa niso bili v tretjem nabornem letu asentovani. Da je pri naborniku nastopila ta izjema, se mora skazati s pismom dotične gosposke. Duhovnik naj se ne dá premotiti s tem, da je kdo za sedaj nesposoben. V okoliščinah, vrednih posebnega ozira, sme deželna gosposka dati izjemoma dovoljenje za ženitev, vendar s tem še ni dotični oproščen vojniške dolžnosti.

Kdor bi se oženil vkljub tem prepovedim, zapade globo od 30 do 300 gld., ravno tako sokrivec take nedovoljene ženitve, in ta bi, če je v javni službi, bil še kaznovan po službenih določilih.

Ta prestopek pa zastara v treh mesecih. Čas zastaranja se pričenja po preteku tistega roka, za kateri je bila sklenitev zakona prepovedana, ali pa z razvezo zakona, ako je bila pred tem rokom nastopila.

Duhovnik se mora pa tudi prepričati, se je li bil ženin podvrgel naborni dolžnosti, ali ne. O tem se prepriča iz odslužnega lista (Militärpass), ali namenilnega pisma (Widmungsschein) ali iz potrdirila ženinevega okrajnega glavarstva (Certificat), ali iz plačilnega naloga za plačevanje vojaške pristojbine (Militärtaxe).¹⁾ Ako pa duhovnik pozna ženinovo družino in je za svojo osebo prepričan, da je bil dotični pri naboru, mu ni treba iskati drugih pismenih dokazov. S šestintridesetim letom pa neha naborna dolžnost.

Splošnje pravilo je: mladenič se pred nastopom naborne dolžnosti ne sme oženiti; ako je bil k vojakom vzet, se ne sme oženiti pred izstopom iz tretjeletnega razreda, naj se šteje tudi med stalno odpuščene; če pa ni bil k vojakom vzet, se tudi ne sme oženiti pred izstopom iz tretjeletnega razreda.

Brez dovoljenja vojaške gosposke se ne smejo ženiti:

a) Aktivne vojne osebe (osebe vojne mornarice) in deželne brambe.

b) Neuvrščeni vojni novaki (novaki vojne mornarice) in deželno-brambovski novaki.

c) Stalno odpuščeni (dauernd Beurlaubte) zavezanci k liniji, razven onih, kateri so v zadnjih treh mesecih službe v liniji, potem gojencev učiteljskih pripravnic in onih, kateri so radi posebnega ozira vrednih družinskih razmer bili odpuščeni »za čas miru«.

d) Za krajevno službo (Localdienst) zaznamovani, pa vpokojeni častniki.

¹⁾ Razglas min. dež. brambe 9. apr. 1883, v škof. l. 1883, str. 95.

e) Vojne osebe (osebe vojne mornarice), in deželne brambe v oskrbi vojaške invalidnice (Localversorgung eines Militärs-Invalidenhauses).

Vse druge vojne osebe (osebe vojne mornarice) in deželne brambe — z vštetimi neuvrščeni in neaktivnimi nadomestnimi rezervisti — ne potrebujejo za ženitev nikakega dovoljenja od vojaške gosposke.

Vojaške gosposke pa tudi dopuščajo, da se smejo nekateri vojaki ženiti, in ti so:

1. V vojaštvo še ne uvrščeni stalno odpuščeni, ki niso tretjeletnega razreda prestopili. Dovolj se jim ženitev, ako jim iz nje doidejo znatne koristi, ali če posebne okoliščine svetujejo zakon, ter se ni bati, da bi jih ženitev zadrževala v spolnovanji vojaške dolžnosti.

Prošnje se pošljejo potom okrajnega glavarstva, ki jih ima na razpregledu (evidenzzuständige Bezirksbehörde) na okrajno dopolnitveno poveljništvo (evidenzzuständiges Bezirks-Commando).

Ako se je tak oženil z dovoljenjem, mora prinesiti k prvemu kontrolnemu zboru koleka in pristojbine prost poročni list. Nanj se napiše na vrhu nad glavo: *Službeni* ali *ex officio*, *ex offio* (namreč: poročni list), in pod glavo: *izdelan radi razpregleda v vojaščini* (ausgearbeitet für militärische Evidenzhaltung¹⁾). Prošnja za ženitev mora imeti te-le priloge:

a) Ženinov in nevestin krstni list; b) ako je kateri izmed zaročencev mladoleten: privoljenje očetovo ali varuhovo in varstvenega urada (ali predsednika družinskega sveta); c) spričalo o nevestinem zadržanji, katero ima ob enem potrdilo nevestinega samskega ali vdovskega stanu; d) izkaz o nevestinem premoženju ali njeni doti; ali občinskega urada potrdilo, da bode v stanu s pridobitki pripomoči si k boljšemu stanju v zakonu. — Ogerski podložniki morajo donesti, kakor sicer, izkaz o osebni zmožnosti za ženitev.

2. Neaktivni častniki, vojaški uradniki in v nobeno častno vrsto uvrščeni gažisti. Ti morajo za ženitev donesti spričalo, da je nevesta neobrečenega slovesa, stanú ženinovemu prilične omike in takega rodú, da se ne bode značaj ženinov po tej zvezi ponižal. To spričalo izdeluje duhovnik, in potrjuje okrajna gosposka.

Z aktivnimi častniki nima civilni duhovnik v tej zadevi nič opraviti.

3. Določnemu številu moštva od desetnika doli se dovoljuje ženitev. Te ženitve se delijo: v ženitve I. razreda ali načina (erster Classe oder Art), ženi in otrokom se dá na državne stroške stanovanje, uživajo pa tudi druge priboljške. Ženitve II. razreda: žena se odpové stanovanju in priboljškom.

¹⁾ Ukzn. I. str. 221 razglas min. dež. br. 14. avg. 1859, št. 8459. — Ukz. min. 24. dec. 1872 v ukzn. I. str. 238, v škof. I. 1887, str. 36.

Drugemu razredu je treba k prošnji onih prilog, kakor gori pod št. 1 vojakom, ki niso izvršili tretjeletnega razreda, ravno tako tudi za ženitev po I. načinu, samo da se prošnji priloži še kolek 50 kr. za vojaški oklicni list.

Vojaška gosposka pa ne dá dovoljenja, ako je ženitvi nasproti državni ali cerkveni zadržek. Tedaj mora duhovnik to tudi naznačiti v svojem provodnem pismu, in če je bil spregled dán, se mora priložiti prošnji civilni in cerkveni spregled.

(Sicer glej o vojaških osebah, spadajočih pod sodnost vojaških in civilnih duhovnikov § 42.)

Tostranski orožniki (žendarmi) se prištevajo zmiraj k »mitia vaga.«

Finančna straža se ne prištevava k vojakom.

§ 72.

Obrok vdovstva.¹⁾

Ako je gotovo, da je vdova ali sodnijsko razvezana (pri katoličanih velja zakonska vez tudi po ločitvi) noseča, mora čakati poroda, potem se sme še-le poročiti.

Ako se dvomi o njeni nosečnosti, in so ta dvom potrdili zvedenci, zdravniki ali babica (vendar mora od enega in drugega pričalo biti potrjeno od okrajnega zdravnika, če ni on sam dal pričala) se ne sme poročiti pred pretekom šestih mesecev po moževi smrti. Če se po tem pretoku skaže, da ni noseča, se ji dá spregled in še-le potem se sme možiti.

Če ni nosečnost verjetna, kar se dá posneti iz gotovih uzrokov, n. pr. da je bil ravno pred smrtjo mož dolgo iz doma, ali ker je bil zakon razvezan radi nezmožnosti, ali ker so izvedenci izrekli, da nosečnost ni verjetna, se dá vdovi spregled po preteklih treh mesecih. Pred pretekom treh mesecev se ne dá ta spregled.

Ravno to velja za ženo, katera je bila ločena od mize in postelje, ona se ne sme poročiti pred smrtjo moža, ako je med tem njen mož umrl, ali če je bil njen zakon neveljaven spoznan in se dvomi nad njeno nosečnostjo.

Spregled daje c. k. okrajno glavarstvo.²⁾

Zakon s to zabrano sklenjen velja sicer tudi pred državo, vendar ima kaznjive nasledke po § 121. drž. zak.

§ 73.

Kaznjiva vdeležba uzroka zakonske ločitve.

Iz gotovih uzrokov se smejo nekatoliški kristijani ločiti, tudi ako je druga stran h katoliški veri prestopila.³⁾ Nekatoliški se sicer

¹⁾ Drž. zak. §§ 120, 121.

²⁾ Razglas min. 4. jul. 1872.

³⁾ Drž. zak. §§ 115, 116.

ne sme poročiti z nobenim katoličanom, dokler poprejšnji zakonski sodrug živi, pač pa z drugim nekatoličanom. Tak zakon je pred cerkvijo neveljaven. A ločeni ne more s tistim, kateremu je bilo dokazano pri izrečni ločitvi, da je bil kriv ločitve s prešestvom, hujskanjem (Verhetzung) ali na kak drug kaznjiv način, skleniti zakona.¹⁾

C. Zgolj kanonični razvezalni zadržki.

(Impedimenta mere ecclesiastica dirimentia.)

§ 74.

Pomota o suženstvu.

(Error circa conditionem servilem. Instr. § 15.)

Ta zadržek se pri nas ne more prigoditi, ker vsak rob, stopivši na avstrijska tla ali na avstrijsko ladijo ali pridši pod oblast avstrijskega državljana, četudi na inozemskem, je že s tem sloboden. Znaló bi se primeriti, da se je kdo poročil v deželah, kjer je še suženstvo, ter prišel v Avstrijo in se tukaj zopet za poroko oglasil. Ako kot prost ni vedel za suženstvo svoje prejšnje poročnice, njegov zakon ni veljal, če je pa vedel, je veljal.

§ 75.

Duhovno sorodstvo.

(Cognatio spiritualis Instr. §§ 27, 80.)

Po tem zadržku bi se vprašalo, ako je ženin veliko stareji od neveste, ali nevesta precěj stareja od ženina, tako da bi eden drugega lahko v sili krstil, ali mu bil za krstnega botra. Tudi ko bi se vdovec ali vdova, ki sta imela otroke, ali nezakonska mati za zakon oglasila.

Krstitelj je proti krščencu duhovni oče, botri so pred cerkvijo njegoví duhovni stariši.

Nastane pa to sorodstvo :

1. Med krstiteljem in krščencem. Za prakso je kaj malo važnosti, ker redoven delitelj je duhovnik, izvanredno pa po navadi babica krsti, in težko bode prišlo med njo in krščencem do možitve.

2. Med krstiteljem in stariši krščenca. Ravno tako je malo praktičnega pomena, razven ko bi botel oče krščenca katerikrat vzeti babico. Silno redko bi bilo, da je nezakonski oče krstil svojega nezakonskega otroka ali v sili ali iz nevednosti.

3. Med botri in krščenci.

4. Med botri in stariši krščenca.

¹⁾ Drž. zak. § 119.

nski
red
bilo
om,
miti

o-
ast
lo-
er
ko
č-

ji
n
o
i
o

i
o
i

„Katoška Tiskarna“ v Ljubljani priporoča č. gospodom
župnikom in župnim upraviteljem nastopno našete

obrazce za uradno poslovanje

tiskane pravilno in lično na trdnem papirji v obeh deželnih jezikih vkupe ali pa v vsakem posebej. — Obrazci, zaznamovani z *, tiskani so v obeh jezikih ob jednem, one z † pa se dobé natisnjeni v vsakem jeziku posebej. — Pri naročilih zadostuje označenje številke in znamenja. — Tu ne označene tiskovine izvršimo na željo točno, natančno in cenó. — Oskrbimo tudi vezanje.

† Pri odjemi od 500 do 1000 pol dovolimo primeren popust.

	kr.		kr.	
1a	* Rojstna in krstna knjiga — Geburts- u. Taufbuch	35	† Posnetek iz računa 25	
16	† Rojstna knjiga	35	† Extract aus der Kirchenrechnung 25	
2	* Poročna knjiga — Trauungs- Buch	40	37	* Inventar imovine, Invent. (glavne in vložne póle — Kopf- u. Einstoss-Bógen) 25
3	* Mrtvaška knjiga — Sterbe- Register	35	38	* Izkaz dohodk. in troškov — Einnahmen u. Ausgaben - Journal (glavne in vložne póle — Kopf- und Einstoss-Bógen) 25
4	† Liber confirmatorum	35	30	* Izkaz o stanji ustanovnih glavníc — Ausweis über den Stand der Stiftungs-Capitalien (glavne in vlož. póle — Kopf- u. Einstoss-Bógen) 25
5	† Status animarum	40		
6	† Status anim. pro incolis	40		
7	† Gestions-Protokoll	25		
8	* Repertorij k rojstni knjigi	25		
9	* Repertorij k poroč. knjigi	25		
10a	* Repertorij k mrtv. knjigi	25		
10b	† Repertorij za vse tri knjige vkup	35		
11	† Rojstni in krstni list	20		
12	† Geburts- u. Taufschein	20	40	* Izkaz o stanji lastninskih glavníc — Ausweis über den Stand der eigenth. Capitalien (glavne in vlož. póle — Kopf- u. Einstoss-Bógen) 25
13	† Poročni list	20		
14	† Trauungs-Schein	20		
15	† Mrtvaški list	20		
16	† Todten-Schein	20		
17	† Eheverkünd.-Anzeige	20		
18	† Oklicni list	20	41	* Izkaz o prirastku in odpadku — Ausweis über den Zuwachs u. Abfall 20
19	† Verkünd-Schein	20		
20	† Zapisnik pri izpraševanji ženinov	20	42	* Izkaz o najemnici — Ausweis über d. Pachtzinse 20
21	† Informations-Protokoll	20		
22	† Spričevalo kršč. nauka	20	43	* Zapisnik dolžnikov — Schuldner-Verzeichniss (vložne in glavne póle — Kopf- u. Einstoss-Bógen) 25
23	† Religions-Zeugniss	20		
24a	† Testimon. status liberi	20		
24b	† Spričev. samskega stanu	20	44	* Einbekenntnis f. Pfarrer 25
25	† Familien-Auskünfte	20	45	* Einbekenntnis für Hilfspriester 25
26	† Ubožno spričev. v pridob. brezplačn. zastopnika	25	46	† Obligations-Quittungen 20
27	† Armut's-Zeugniss z. Erw. c. unentgelt. Vertreters	25	47a	† Pobotnice za cerkvene račune 20
28	† Izkaz nezakonskih otrok	20	47b	† Interessen-Quittungen 20
29	* Izkaz céplencev — Ausweis über die Impflinge	30	48a	† Potrdilo 20
30a	† Izkaz mrličev	25	48b	† Certificat 20
30b	* Mrliška ogledna knjiga — Todtenbeschau-Prot.	20		
30c	† Mrliški ogledni listki 100 komadov	40	50	† Congrua - Ergänzungs-Quittungen 20
31	† Račun o premoženji	35	51	† Zapisnik udov bratovšč. 20
32	† Rechnung über d. Verm.-Gebarung	35	52	† Plačilna knjižica o obrestih, sešita, komad 4 kr. 30
33	† Račun o premož., dvojn. sešit	50	53	† Spovedni listki za katehete, lat. 100 kom. 15 kr. . . . .
34	† Rechnungen, geheft., zwei Bögen	50	54	* Spričevalo ubožnosti za dijake 20